

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/354545653>

O‘zbekiston eng yangi tarixini o‘qitishda interfaol usullar

Book · September 2021

CITATIONS
0

READS
3,598

1 author:

[Xoliqova Rahbar](#)

Tashkent State Technical University

179 PUBLICATIONS 0 CITATIONS

SEE PROFILE

Xoliqova R.E

O'ZBEKISTON ENG YANGI TARIXINI O'QITISHDA INTERFAOL USULLAR

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**ISLOM KARIMOV NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT TEXNIKA UNIVERSITETI**

**O‘zbekiston eng yangi tarixini o‘qitishda interfaol
usullar**

o‘quv- uslubiy qo‘llanma

TOSHKENT 2021

O‘zbekiston eng yangi tarixini o‘qitishda interfaol usullar. O‘quv-uslubiy qo‘llanma. Xoliqova R.E.,– Toshkent, ToshDTU, 2021. 124 b.

Mazkur o‘quv-uslubiy qo‘llanma oliy o‘quv yurtlari professor-o‘qituvchilari hamda talabalari uchun O‘zbekiston eng yangi tarixi fanini o‘qitishda interfaol usullardan seminar darslarida foydalanish uchun tavsiya etilmoqda.

Ushbu o‘quv-uslubiy qo‘llanma zamonaviy o‘qitish tizimining jaxon andozalariga mos ilg‘or uslublariga asoslangan ravishda, O‘zbekiston eng yangi tarixi faniga xos xususiyatlarni hisobga olgan holda, fan yuzasidan seminar darslarini interfaol usullarda o‘qitish qo‘llanmada to‘laqonli ravishda o‘z aksini topgan.

Ushbu o‘quv-uslubiy qo‘llanma O‘zbekiston eng yangi tarixi fanining 90 soatli dasturi asosida tayyorlangan bo‘lib, unda 30 soat seminar dasturi bo‘yicha o‘tiladigan mavzular o‘rin olgan. O‘quv-uslubiy qo‘llanma nomutaxassis fakultetlar bakalavriat yo‘nalishi uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

D.B. Bobojonova- tarix fanlari doktori, professor.

N.U. Mahkamova- pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti ilmiy-uslubiy kengashining qaroriga muvofiq chop etildi.

(2021 yil martdagi -sonli bayonnomasi)

KIRISH

Intellectual salohiyat va fan-texnika yuksak darajada taraqqiy etgan hozirgi davrda ta'lim tizimiga ham texnologik yondashuv davr talabidir. Pedagogik texnologiyalar bir tomonidan o'qituvchining kasbiy mahoratini ilg'or o'qitish usullari va texnik vositalar yordamida faollashtirish orqali ta'lim jarayoni samaradorligini oshirish, ikkinchi tomondan pedagogik ta'sirni kuchaytirish, uning samarasini oshirish asosida talabaning bilimi faoliyatini boshqarish, fanlarni o'zlashtirish qobiliyatini o'stirish vositasida ta'lim jarayonini jadallashtirishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarni, jumladan "O'zbekistonning eng yangi tarixi"ni o'rganish va o'qitishning samaradorligini oshirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalari, jumladan, interfaol o'qitish usullarining ahamiyati katta. "Interfaol", ya'ni "interaktiv" atamasi ingliz tilidan kirib kelgan "interact" so'zidan yasalgan bo'lib, "inter" - "o'zaro", "act"- "harakat qilmoq" ma'nolarini anglatadi. Interfaollik-o'zaro, birgalikda harakat qilish yoki biror narsa (masalan, inson bilan) suhbat, munozara yoki muzokara holatida bo'la olish qobiliyatidir. Shunga ko'ra suhbat, munozara va muzokara tarzida o'qitish, ya'ni interfaol o'qitish avvalo o'qituvchi va talabaning o'zaro hamkorlikdagi faoliyatidir. Interfaol o'qitish-bu bilish faoliyatini tashkil etishning maxsus shakli bo'lib, u aniq maqsad va vazifalar hamda ularni amalga oshirish usullarini o'z ichiga oladi. Bunday maqsadlardan biri o'qitishning qulay, ya'ni talaba o'zini har tomonlama namoyon qila oladigan shart-sharoitlarni yaratishdir.

"O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanidan seminar mashg'ulotlarida interfaol usullarni qo'llash o'quv jarayonini jadallashtirish, talabalar tomonidan mavzularni o'zlashtirish darajasini yuksaltirish, ularni mustaqil fikrlashga va o'z fikrini bayon etishga o'rgatish vazifasini samarali hal qilish uchun shart-sharoit yaratadi. Bunga erishishda interfaol usullarni to'g'ri tanlash va ularni qo'llash o'rinlarini aniq belgilab olish muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi seminar darsidan ko'zlanayotgan asosiy maqsad va uning mavzusi rejasiga kiritilgan masalalarning mazmun-mohiyatidan kelib chiqqan holda bugungi kunda ta'lim amaliyotida foydalanilayotgan "Fikriy hujum", "Yalpi fikriy hujum", "Fikrlarning shiddatli hujumi", "6x6x6x6", "Aqliy hujum", "Intervyu", "Klaster", "Bilag'onlar ko'chasi", "Taqdimot" kabi interfaol usullardan birini tanlaydi.

Masalan, "Intervyu" (interven) usuli talabalarga muayyan mavzudan egallagan bilimlari, muhokama qilinayotgan masala yuzasidan ularning nuqtai nazarlari va qarashlarini ochiq bayon qilish imkoniyatini yaratish asosida ularning faolliklarini ta'minlaydi. Unda seminarda muhokama qilinayotgan savollar soniga qarab talabalar orasidan axborotchi va reportyorlar (savol beruvchilar) tanlanadi. Bu usuldan "O'zbekiston mustaqil davlat", "O'zbekiston va jahon hamjamiyati"

mavzularidan seminar o‘tishda foydalanish maqsadga muvofiqdir. “Klaster”-o‘rganilayotgan mavzuga oid asosiy fikr va tushunchalarni uzviy ketma-ketlikda bog‘lagan holda tarmoqlash hamda ifodalash usulidir. “Klaster” tuzishda mavzuga tegishli asosiy tushuncha, aniq fikrlarni ajratib olib, iloji boricha ularni izohlash va aniqlik kiritishga imkon beruvchi yangi g‘oyalarni ilgari surish, mazkur g‘oyalar o‘rtasidagi, o‘zaro aloqadorlik hamda bog‘liklikni tushunib olish, uni chizmada ifodalash talab qilinadi. “Klaster” usuli talabalarni mantiqiy fikrlash, shaxsiy o‘y-g‘oyalarini erkin va ochiq bayon etishga o‘rgatadi. Bu usul muayyan mavzuni talabalar puxta o‘zlashtirib olganlariga qadar fikrlash faoliyatining bir maromda bo‘lishini ta‘minlashga xizmat qiladi. “O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlar va bozor munosabatlarining shakllanishi” mavzularidan seminar mashg‘ulotlarini o‘tishda mazkur usuldan foydalanish yaxshi samara beradi.

Zamonaviy ta‘lim jarayonida foydalanilayotgan interfaol usullar ichida taqdimotning ahamiyati katta. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ta‘limning samaradorligi ma‘ruzalarda-5%, o‘qishda-10%, munozarada-50%, amaliy mashg‘ulotda-75%, talabalar bir-birini o‘qitganda, ya‘ni taqdimotda-95% ni tashkil etadi. Keltirilgan ma‘lumotlarga asoslanib aytish mumkinki, talabalar bir-birini o‘qitishi, guruh a‘zolarining o‘zlari birgalikda bajargan ishlari natijalarini ko‘rgazmali va texnik vositalar yordamida taqdim etishi bilim berishda qo‘llaniladigan usullarning eng samaralisidir. Bu usul talabalarni faollashtirish orqali ularning bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman, “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘qitishda interfaol usullardan foydalanish, ularni o‘qitishning an‘anaviy usullari bilan muvozanatli muvofiqlashtirish talabalarga chuqur bilim berish imkoniyatini beradi. Interfaol usullar talabalarning ilmiy dunyoqarashini kengaytirib, mantiqiy fikrlash, mustaqil ishlash, bahs-munozara yuritish ko‘nikma va malakalarini shakllantiradi, ularni o‘z fikrlarini bayon qilish hamda tanqidiy nuqtai –nazardan yondashishni o‘rgatadi.

1-SEMINAR. MUSTAQILLIKKA ERISHISH ARAFASIDA O‘ZBEKISTONDAGI IJTIMOYIY-SIYOSIY JARAYONLAR (2 SOAT).

Reja:

1. XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotidagi inqirozli holat.

2. Markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on siyosati. “Paxta ishi” “O‘zbek ishi” nomli kompaniyalar. Aholi turmush tarzining og‘irlashuvi. Orol fojiasi.

3. Farg‘ona voqealari. 1989-yil o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy hayotidagi o‘zgarishlar. Milliy manfaatlar ustuvorligining o‘sib borishi.

4. I.Karimov-O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti. Mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati. 1991-yil avgust voqealari. GKChP. Sovet davlatining tanazzulga yuz tutishi.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: Mustaqillik arafasida ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotida inqirozning keskinlashgan davrida, ya’ni 1983-yilning oxirida respublikada juda og‘ir vaziyat vujudga kelganligi, Osha davlarda ozbeklar hayotida “Paxta ishi” va “o‘zbeklar ishi” deb yuzsizlarcha nomlangan tergovlar boshlanib ketganligini ochish, **1989-yil 23-iyun kuni respublika rahbarligiga Islom Karimov saylangligi**, uning faoliyati O‘zbekiston fuqarolarining huquqlarini himoya qilishga qaratilganligi, respublika rahbarining qat’iyatli harakati bilan nohaqlik barham topganligini yoritish.

Mashg‘ulot usullari: “Qisqa ma’lumotnoma”, “Davra suhbat”, “Taqqoslash”, “O‘zingni tekshir”, “Konseptual jadval”.

Mashg‘ulot instrumenti: A4 formatdagi qog‘oz, rangli ruchka va markerlar, A3 formatdagi tasvir tushirilgan ilova, tablitsa.

Mashg‘ulotdan kutilayotgan natija: Talabalar bilimi doirasida baholanadi.

Seminar mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi: mashg‘ulot 4 ta bosqichda o‘tkaziladi.

1-bosqich. O‘qituvchi XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotidagi inqirozli holat, markazning O‘zbekistonda amalga oshirgan qatag‘on siyosati, “Paxta ishi”, “O‘zbek ishi” nomli kompaniyalar, aholi turmush tarzining og‘irlashuvi, Orol fojiasi, Farg‘ona voqealari, 1989-yil o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy hayotidagi o‘zgarishlar, milliy manfaatlar ustuvorligining o‘sib borishi, I.Karimov – O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti, mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati haqida ma’lumot beradi (1-ilova).

2-bosqich “Davra suxbati” usulida amalga oshiriladi. Talabalarga munozara uchun savollar tarqatiladi (2-ilova). Talabalarga ushbu mashg‘ulotni bajarish uchun 5-7 daqiqa ajratiladi. Topshiriqni bajarib bo‘lgach 3-5 daqiqa oralig‘ida og‘zaki taqdimot qilinadi. Ushbu mashg‘ulotni bajarganligi uchun 1.0 ball taqdim etiladi.

3-bosqich. “Ushbu bosqichda “Taqqoslash” usulidan foydalanib “Markaziy Osiyo xalqlari tarixiy ildizlarining birligi” jadvali yordamida Markaziy Osiyo xalqlarining xududining yaxlitligi, turmush tarzi, an‘analari, urf–odatlarining yaqinligi, suv resurslarining umumiyligi, madaniyatlarining mushtarakligi, ma’naviy-axloqiy, diniy qarashlarining mushtarakligi haqidagi ma’lumotlar bilan jadvalni to‘ldirishlari kerak (3-ilova). Ushbu bosqichda shuningdek O‘zbekistonning birinchi prezidenti Islom Karimovning asarlari inson huquqlari, erkinliklari va manfaatlari o‘z siyosatini bosh maqsadi ekanligi uchun har bir talaba bu asarlardan baxramand bo‘lishlari kerak. “O‘zingni tekshir” usulini qo‘llagan holda talabalarga yana bir jadvalni to‘ldirish taklif etiladi. Talabalar aynan uning asarlari haqidagi “I.A.Karimovning mustaqillik yillarida yozgan asarlari” jadvalini to‘ldirishlari kerak.

4-bosqich taxliliy bosqich hisoblanadi. Konseptual jadval yordamida talabalar mustaqillik arafasida respublika viloyatlardagi iqtisodiy-ijtimoiy, madaniy jarayonlarni tahlil qiladilar. Talabalar guruhlariga bo‘linadilar va har bir guruh bitta viloyatni olib, tarixiy jarayonlar tahlil qilinadi. Mashg‘ulotga tayyorlanish uchun 5-10 daqiqa beriladi, so‘ngra har bir guruh tayyorgarligidan kelib chiqib og‘zaki taqdimot qiladi. Mashg‘ulot yakunida bildirilgan fikrlar umumlashtiriladi.

Bajarilgan ishlar: a’lo, yaxshi va qoniqarli deb baholanadi.

1-ilova

“Qisqacha ma’lumotnoma” usuli.

“XX asr 80-yillari o‘rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotidagi inqirozli holat”.

XX asrning 80-yillari o‘rtalarida sobiq SSSRning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma’naviy hayotida inqirozning keskinlashgan davrida, ya’ni 1983-yilning oxirida respublikada juda og‘ir vaziyat vujudga kelgan edi. Birinchidan, jinoyatchilikka qarshi kurashish niqobi ostida sobiq markazdan ketma-ket turli tergov guruhlari tashlandi. Respublikamizdagi rahbarlik lavozimlariga sobiq Ittifoqning har xil joylaridan kadrlar kela boshladi. O‘zbekiston Kompartiyasi Markaziy Komitetining ikkinchi kotibligiga Anishchev, Ministrlar Soveti Raisining birinchi o‘rinbosari Ogarok, Oliy Kengash Prezidiumi raisining o‘rinbosari etib Romanovskiylar tayinlandi, Toshkent shahrining taqdiri Satinga topshirildi.

Respublika prokurori etib Buturlin, uning o‘rinbosarligiga Gaydanov, tergov boshliqligiga Laptev, Ichki ishlar vazirligiga Didorenko tayinlandi. Barcha viloyatlarda ham ahvol shunday bo‘lib, ular respublikadagi hukmronlikni to‘la qo‘lga olgan edilar.

Aynan shu davrlarda davlatni boshqarib turgan kamtarin va donishmand davlat arbobi Sharof Rashidovning shaxsiga nisbatan turli boxtonlar uyushtirildi. “Ma‘lumki, Sharof Rashidov respublikaga qariyb chorak asr etakchilik qildi. O‘tmishni yashirishning xojati yo‘q. Sharof Rashidov o‘z davrining farzandi edi, u mavjud tuzumga sadoqat bilan xizmat qildi. Ammo bedodlikni qarangki, shunday odam dunyodan ko‘z yumganda o‘zi umr boyi himoya qilgan, sodiq bo‘lib xizmat qilgan tuzum unga xiyonat qildi” (Sh. Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan quramiz. T., O‘zbekiston, 2017 y., 344 bet.). Hech shubha yo‘qki, Sharof Rashidov nomini o‘zbek xalqining tarixidan, hayotidan ayri tassavur qilib bolmaydi. Sharof Rashidov o‘z xalqiga va vataniga fidoyi farzand edi. Faqatgina istiqloq yillarida Sharof Rashidov nomi qayta tiklandi. 2018 yil respublikamizda atoqli davlat arbobi Sharof Rashidov tavallidining 100 yilliga keng miqiyosda nishonlandi.

Osha davrlarda o‘zbeklar hayotida “Paxta ishi” va “o‘zbeklar ishi” deb yuzsizlarcha nomlangan tergovlar boshlanib ketdi. Gdlyan guruhi o‘zbekistonliklarga nisbatan qonunsiz, beshafqat ishlarni boshlab yubordi. Ularning zo‘ravonligi oqibatida sudlar adolatsiz hukmlar chiqara boshladi.

1989-yilgacha bu ishlar bo‘yicha 4,5 mingdan ko‘proq kishi sudlandi. O‘sha paytda respublikadagi qamoqxonalarda joy qolmagani uchun sudlanganlarning mingdan ortig‘i jazoni o‘tash uchun Sibir qamoqxonalariга jo‘natildi.

Gdlyan guruhi O‘zbekiston hududida cheklanmagan vakolatlarga ega bo‘ldi. Aybsiz odamlarni, ularning oila a‘zolarini qamoqqa olish, jismoniy va ruhiy qiynoqqa solish avj oldi. Hibsga olinganlar tergov usullariga dosh berolmay o‘z jonlariga qasd qilishgacha borib etdilar.

O‘zbekistonda inson huquqlari behad toptalayotganligi haqida Moskvaga minglab xatlar jo‘natildi. Afsuski, bu xatlar tekshirilmasdan, hatto javob yozishga ep ko‘rilmadi. Aksincha Gdlyan va uning gumashtalariga ketma-ket unvonlar berildi.

1989-yil 23-iyun kuni respublika rahbarligiga Islom Karimov saylandi. Yangi rahbarning faoliyati O‘zbekiston fuqarolarining huquqlarini himoya qilish, toptalgan huquqlarini tiklash kabi oliyjanob va xayrli ishdan boshlandi.

“Paxta ishi”ni ko‘rib chiqish uchun maxsus komissiya tuzildi. Komissiya ish faoliyatiga 40 ming tomdan iborat ishni ko‘rib chiqish topshirildi. 1990-yilning iyun oyiga kelib, komissiya eng muhim bir xulosaga keldi. 1990-yil 13-iyun kuni

Moskva shahriga SSSR Bosh prokurori, SSSR Oliy sudining raisi va SSSR Adliya vaziri nomiga yozilgan xatda komissiya xulosalari batafsil ko'rsatildi. Bu xatda "Paxta ishi" chuqur tahlil qilinib, sudlanganlarni oqlash masalasi qo'yilgan edi. Biroq yuqoridagi tashkilotlar ko'mak o'rniga **tazyiqni** kuchaytirdilar.

Respublika rahbarining qat'iyatli harakati bilan nohaqlik barham topdi. Komissiya ikki yildan ko'proq vaqt orasida **40 ming tomlik ishni ko'rib** chiqdi. **3,5 mingdan ko'proq kishi oqlandi.** Qolganlarning jazo muddatlari kamaytirilib, bir qismi Prezidentimiz tomonidan avf etildi.

KPSS MK Aprel (1985 y) plenumi sovet jamiyatini "**qayta qurish**", bu jamiyat hayotining barcha sohalarini "chuqur isloh qilish" yo'lini e'lon qildi. Bunda avvalo **ijtimoiy hayotni demokratlashtirish, oshkoralik, iqtisodiy o'sishni fan texnika yutuqlariga tayanib jadallashtirishga** qaror qilindi.

Biroq uzoq yillar totalitar rejimga moslashgan davlat monopoliyasi, idoralari byurokratik apparat ko'zda tutilgan rejalarni amalga oshirishga yo'l qo'ymadi.

XX asrning 80-yillari o'rtalariga kelib mamlakatdagi iqtisodiy taraqqiyotni chuqur tahlil qilmasdan 90-yillarning oxiriga borib, sobiq SSSR da milliy daromadni 2-2,5 barobar o'stirish, aniqrog'i avvalo 70 yil ichida amalga oshirilgan ishlarni keyingi 15 yil ichida bajarish vazifalari qo'yildiki, bular mutlaqo haqiqatdan uzoq edi. Bu hol tabiiy ravishda 70-80 yillar boshlarida jamiyat oldidagi muhim xalq xo'jaligi vazifalarini ishlab chiqarishni jadallashtirish bilan emas, balki qo'shib yozish, pora berish, oshna-og'aynigarchilik bilan osongina hal qilishga olib keldi.

Davlat rejalashtirish tizimi murakkab ijtimoiy va xo'jalik vazifalarini ma'muriy-buyruqbozlik yo'li bilan hal qilishga qodir bo'lmay qoldi. Natijada iqtisodiy o'sish har yiliga kamayib bordi. Respublika xalq xo'jaligida umumiy ijtimoiy **mehnat unumdorligining pasayishi hisobiga mo'ljaldagidan 4,3 foiz yoki 850,4 million so'mga kam milliy daromad** olindi. 1989 yilda **O'zbekistondagi har bir kishiga sobiq ittifoqdagi o'rtacha darajadan bir yarim baravardan kam kapital mablag' to'g'ri keldi.**

Shu davrga kelib respublika qishloq xo'jaligida ko'plab muammolar to'planib qoldi. Sovet tuzumining navbatdagi islohoti ham yo'l qo'yilgan xatolar tufayli barbod bo'ldi.

Kommunistik mafkura o'z hukmronligini saqlab qolish uchun hatto ayrim respublikalarda millatlararo nizolarni uyushtira boshladi. 1989-yilda **Toshkent, Farg'ona, Andijonda** ro'y bergan millatlararo mojarolar, **Kavkazdagi** qurolli to'qnashuvlar, quvg'in qilingan xalqlarni noroziliklaridan razilona manfaat yo'lida, respublikalarda, shu jumladan O'zbekistonda paydo bo'layotgan hurlik ovozi bo'g'ish uchun foydalandilar.

Ikkinchi jahon urushi yillarida mustabid tuzum tomonidan **deportatsiya** qilingan bir qator xalqlar qatorida **mesxeti turklari** ham bo‘lib, ular asosan aholi zich yashaydigan Farg‘ona viloyatiga, bir qismi Andijon, Namangan va Toshkent viloyatlariga joylashtirilgan bo‘lib, buning oqibatida ijtimoiy-iqtisodiy va millatlararo munosabatlarda qo‘shimcha muammolarni yuzaga keltirgan edi. Bu muammoga sovet davlati o‘z vaqtida e‘tibor bermadi. 1989-yil 24-mayda Quvasoy shahrida Yoshlar o‘rtasida (R. Nishonov ta‘rificha, “bir banka qulupnay uchun”) bo‘lgan bezorilik millatlararo (mahalliy Yoshlar bilan mesxeti turklar o‘rtasida) to‘qnashuvni keltirib chiqardi va bu mojaro Farg‘ona vodiysida ommaviy tus oldi. Respublikaning siyosiy rahbariyati yuzaga kelgan bu murakkab vaziyatni to‘g‘ri baholay olmagan uchun yoshlarning ommaviy chiqishlari, millatlararo to‘qnashuvlar sodir bo‘ldi.

Bunday ommaviy chiqishlarga, kommunistik mafkura tartibiga qarshi borishlariga “ko‘nikmagan” mustabid tuzum siyosiy rahbariyati namoyishchilarga qarshi harbiy qism tashladi. 1989 yil **8 iyunda Qo‘qonda** tinch namoyishchilar ana shu harbiy qism askarlari tomonidan o‘qqa tutildi. Natijada, **50 dan ziyod namoyishda qatnashgan aholi halok** bo‘ldi (ularning ko‘pchiligi Yoshlar edi), **200 dan ortig‘i esa yarador** qilindi. Umuman **3-12 iyun kunlari Farg‘ona** viloyatida bo‘lgan millatlararo to‘qnashuvlar va ularni harbiylar tomonidan o‘qqa tutilishi oqibatida **103 kishi halok bo‘lgan. 1009 kishi yarador** bo‘lgan va **650 xonadonga o‘t** qo‘yilib, vayron qilingan.

Mudhish voqealardan keyin berilgan rasmiy bayonotlarga ko‘ra, respublikada vujudga kelgan ijtimoiy-iqtisodiy keskinlikdan ommaviy tartibsizliklarni, millatlar o‘rtasida nifoq va to‘qnashuvlarni keltirib chiqarishga uringan ekstremistik kuchlar turgan. **Bu ataylab uyushtirilgan siyosiy ig‘vogarlik edi.** Farg‘onadagi mudhish voqea Sumgayit, Boku, Tog‘li Qorabog‘, O‘sh-O‘zgan va boshqa mintaqalarda xuddi shunday tarzda uyushtirilgan ig‘vogarlik bilan bir qatorda turar edi. Farg‘ona voqealaridan keyin O‘zbekistonning I.Karimov boshliq siyosiy rahbariyati bu masalada fojeaning asl sabablarini ochib tashlash, o‘z xalqining shon-shuhrati va qadr-qimmatini himoya qilish yo‘lidagi o‘zlarining mashaqqatli urinishlarida ular respublikaning eng keskin muammolarini birinchi bor oshkora ravishda muhokamaga qo‘ya boshladilar.

70 yildan ziyod davom etgan mustabid sovet tuzumi va Kommunistik partiya yakka hukmronligi davrida o‘zbek xalqining milliy urf-odatlar va an‘analarga qattiq zarba berildi. KPSS mafkuraviy siyosatining SSSR xalqlari ma‘naviyatiga salbiy ta‘siri natijasida jamiyatda madaniy-ahloqiy muhit zaiflashdi, ma‘naviy qashshoqlik sovet jamiyatini inqirozga yetaklovchi kuchga aylandi. Bu holat oxir-oqibatda milliy tillarning jamiyat hayotidagi mavqeini pasayishiga, uzoq yillar davomida shakllanib kelgan qadriyatlar, urf-odatlar, an‘analarni

“o‘tmishning zararli sarqiti” sifatida ta’riflashga, ma’naviyatning uzviy qismi bo‘lgan dinni “xurofot va bid’at” deb talqin qilinishiga va shu asosda millatlarni qaramlik holatida saqlab turishga asos bo‘ldi. Bu o‘z navbatida “yagona madaniyat” barpo etishga qaratilgan davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan edi.

Tabiiyki, sobiq SSSRda istiqomat qilgan turli xalq va elatlarning madaniyati shakli jihatidan har xil edi. Shubhasiz, har bir xalqning zabardast madaniyat arboblari - atoqli olimlari, yozuvchilari, rassomlari, bastakorlari kabi o‘ziga xos jihatlari ko‘pdir. Ular o‘z navbatida jahon fani va madaniyatiga munosib hissa qo‘shib kelganlar. Garchi, bu yutuqlarning aksariyati sotsialistik ruh berib turuvchi baynalmilal madaniyat bo‘lsa-da, uning ko‘p jihatlari yuqori saviyaga mutlaq javob berar edi.

Bir necha ming yillik tarixga ega bo‘lgan, uzoq yillar davomida nishonlab kelingan “Navro‘z” bayrami ham aynan mana shu yillarda ta’qibga uchradi. Tarixdan ma’lumki, “Navro‘z” bayrami dehqonlar uchun yangi mehnat yili boshlanganini bildirar, bu bayram an’anaga muvofiq bahorda kun va tun tenglashganida nishonlanar edi. “Navro‘z” bayrami asrlar davomida kishilarda ona yerga, tabiatga muhabbat tuyg‘usini uyg‘otgan, kishilarni bir-biriga nisbatan mehr-muruvvatli va oqibatli bo‘lishiga chorlagan. Biroq, XX asrning 80-yillarning o‘rtalarida “Navro‘z” bayramini O‘zbekistonda umumxalq bayrami sifatida nishonlash masalasida paydo bo‘lgan to‘siqlar qattiq tortishuvlarga ham sabab bo‘ldi. “Navro‘z” bayramiga qarshi harakatlar ham milliy madaniyatlarni qoralash va cheklashga qaratilgan tadbirlarning biri edi. O‘zbekiston SSR Kompartiya 16-plenumi (1984) dan so‘ng yuzaga kelgan vaziyat I.Usmonxo‘jaev va R.Abdullayevaning sa’y-harakatlari natijasida 1986-yilga kelib “Na‘vro‘z” bayrami bekor etildi. Islom diniga aloqasi bo‘lmagan bayramga “diniy” degan tamg‘a bosildi.

Dastlab bu bayram, aprel oyining o‘rtalaridan sun’iy o‘ylab topilgan “Navbahor” nomli bayram bilan almashtirildi. Biroq, bunday bayramlarning **taqiqlab** qo‘yilishi xalq noroziligiga sabab bo‘la boshlaganligi uchun milliy an’analar, marosimlar va bayramlarni qayta tiklash jiddiy masalaga aylandi. “Navbahor” deb atalgan yangi bayram moddiy zaminga ega bo‘lmaganligi sababli uzoq yashay olmadi.

Shu o‘rinda ta’kidlash lozimki, “Navro‘z” bayramini **taqiqlash** haqida respublikada aniq, bir qaror qabul qilinmasada, lekin respublika rahbariyati turli yig‘inlarda bu bayram va uning “zararli” tomonlari haqida ma’ruza qilib, yangi madaniyatni shakllantirishda asosiy to‘siq deb ta’riflab keldilar.

XX asrning 80-yillari shuningdek, O‘zbekistonda dinga va diniy qadriyatlarga qarshi yangi harakatlar bo‘lganligi bilan ham xarakterlanadi. Bu

yillarda mamlakatda diniy idoralarni qattiq nazorat ostiga olish, ularning sonini kamaytirish va faoliyatini doimo nazorat ostida olib turish kuchaydi.

2-ilova

“Davra suhbatı” usuli.

Munozara uchun savollar:

1. O‘zbekistonni inqirozli jarayonlarga olib kelgan holatlar qaysilar?
2. XX asr ikkinchi yarmidan to mustaqillikkacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston madaniy-ma’naviy qaramlik qanday oqibatlariga olib keldi?
3. 50-80- yillar respublika iqtisodiy hayotidagi bir tomonlik va uning oqibatlarini tushuntirib bering.
4. Respublikada ekologik holatning keskinlashishi sabablari nimada edi?
5. Nega O‘zbekiston o‘z mustaqil taraqqiyot yo‘lini tanladi?
6. Sharof Rashidov faoliyati haqida nimalarni bilasiz?
7. O‘zbekiston Respublikasi “Mustaqillik Deklaratsiyasi” qachon qabul qilingan?
8. 80-yillardagi qatag‘onlik xususida so‘zlab bering.
9. “Paxta ishi”, “O‘zbeklar ishi” yuzasidan tergov jarayonlari kimlar tomonidan olib borilgan?
10. 1989 - yil respublika rahbarligiga saylangan shaxs kim edi?

Savollarga javob berish uchun 5-7 daqiqa ajratiladi.

Og‘zaki javoblarga 3-5 daqiqa.

Maksimal ball-1.0.

“Taqqoslash” usuli

“Markaziy Osiyo xalqlari tarixiy ildizlarining birligi”

	Hudud-ning yaxlitligi	Turmush tarzi, anʼanalari, urf-odatlarining yaqinligi	Suv resurslarining umumiyliigi	Madaniyatlarining mushtarakligi	Maʼnaviy axloqiy, diniy qarashlarining mushtarakligi.
Oʻzbekistonda					
Qozogʻistonda					
Tojikistonda					
Qirgʻizistonda					
Turkmanistonda					

“O‘zingni tekshir”usuli.**Jadval “I.A.Karimovning mustaqillik yillarida yozgan asarlari”**

Asarning nomi	Nashr etilgan yili
	↓
	↓
	↓
	↓
	↓
	↓
	↓

“Konseptual jadval” usuli

**“MUSTAQILLIKKA ERISHISH ARAFASIDA O‘ZBEKISTONDAGI
IJTIMOIY-SIYOSIY JARAYONLAR”**

	Farg‘ona	Buxoro	Samarqand	Qashqadaryo	Xorazm
Hududi					
Administrativ bo‘linishi					
Aholi tarkibi					
Etnik kelib chiqishi					
Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti					
Madaniy taraqqiyoti					
Soliq tizimi					

2-SEMINAR. MUSTAQIL O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING TASHKIL TOPISHI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI. (2 SOAT)

REJA:

1. Mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol.
2. Mustaqillikning e‘lon qilinishi. O‘zbekiston Respublikasining tashkil etilishi.
3. Mustaqil O‘zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida I.Karimovning tarixiy xizmatlari.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: Talabalar mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol haqida ma‘lumotlarga ega bo‘ladilar. Mustaqillikning e‘lon qilinishi, O‘zbekiston respublikasining tashkil etilishi va bu jarayonlarning boshida O‘zbekistonning birinchi prezidenti Islom Abduganiyevich Karimov turganligi va uning xizmatlarini tarixiy manbalar asosida tahlil qila olish ko‘nikmasi shakllantiriladi.

Mashg‘ulot usullari: “Venn diagrammasi”.”Tarixga baho”. “5 daqiqalik annotatsiya”.

Mashg‘ulot instrumenti:Talabalar bilimni baholash uchun (ularning sonidan kelib chiqib) “Venn diagrammasi” tushirilgan A3 formatdagi qog‘oz, “Tarixga baho” tushirilgan A3 formatdagi tasvir tushirilgan qog‘oz.

Mashg‘ulotdan kutilayotgan natija: “5 daqiqalik annotatsiya” usuli orqali talabalar bilimni baholash.

Seminar mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi: “Venn diagrammasi” yordamida mashg‘ulot o‘tkaziladi. Mashg‘ulot boshlanishidan oldin auditoriya diagramma asosida tayyorlanadi. Ushbu mashg‘ulot 4 bosqichda o‘tkaziladi. Kutilayotgan natijalar va qo‘yilgan vazifalarni tushinishlari uchun bahsli munozarali mashg‘ulot bo‘ladi. O‘qituvchi guruhni 2 ga bo‘lib rangli kartochkalar tarqatadi.

1-bosqichda Har bir guruhga “**Mustaqil O‘zbekiston respublikasining tashkil topishi va uning tarixiy ahamiyati**” mavzusi doirasidagi: “**Venn diagrammasi**” tushirilgan plakat tarqatiladi. Guruh ishtirokchilari belgilangan vaqt ichida mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol haqida va undagi viloyatlardagi ahvolning umumiyligini aniqlaydilar (**1-ilova**)

2-bosqichda guruhlar javobi tahlil qilinadi. O‘qituvchi rahbarligida javoblarning to‘g‘ri yoki noto‘g‘ri ekanligi aniqlanadi. Noto‘g‘ri javoblar uchun

to'g'ri javobga qo'yiladigan ballardan ma'lum ballar echib olinadi. To'g'ri javob bergan ko'p ball to'plagan gurux rag'batlantiriladi.

3-bosqichda. Bu bosqichda ikkala guruhga **“Tarixga baho”** jadvali tarqatiladi. Talabalar Sharof Rashidov va O'zbekiston birinchi prezidenti Islom Karimovlarning tarix oldidagi xizmatlariga baho beradilar. Shu tariqa uchinchi bosqich yakunlanadi. **(2-ilova).**

4-bosqich. Bu bosqichda har bir talaba alohida o'tiradi. Talabalarga **“5 daqiqalik annotatsiya”** yozish topshirig'i beriladi. Annotatsiya mavzu doirasida bo'lib 50 so'zdan oshishi kerak emas. **(3-ilova).**

1-ilova

“Venn diagrammasi”

**Mavzu: MUSTAQIL O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING
TASHKIL TOPISHI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI.**

Mustaqil O‘zbekiston Respublikasi viloyatlarining umumiy holati:

1. Barcha viloyatlarda aholi jon boshiga sanoat maxsuloti ishlab chiqarish o‘rta darajadan ikki barobar past edi.

2. Odamlarning ijtimoiy ta‘minoti va ularni himoya qilishning mutlaqo qoniqarsizligi barcha viloyatlarda mavjud. Qishloq aholisining 5 foizi kanalizatsiya va vodoprovod bilan, salkam 50 foizi –ichimlik suvi bilan, 17 foizi tabiiy gaz bilan ta‘minlanganini normal ahvol deb hisoblash mumkin emas.

2-ilova.

Jadval: “Tarixga baho”.

Sharof Rashidov	Islom Karimov
<p>Adib, yirik davlat arbobi Sharof Rashidov O‘zbekiston Yozuvchilari uyushmasi raisi, O‘zbekiston Oliy Kengashi Rayosatining raisi ,1959-1983 yillarda O‘zbekiston Kompartiyasining Birinchi kotibi bo‘lib ishladi. Toki umrining oxirigacha Respublika partiya tashkilotiga rahbarlik qildi. Shuningdek, ttifoq Partiya Markaziy qo‘mitasi Siyosiy Byurosi a‘zorigiga nomzod ham edi.</p> <p>Sharof Rashidov Sho‘ro hokimiyati davrining barcha davlat arboblari singari vafotidan keyin qoralandi. Hayoti va ijodini o‘rganish taqiqlandi. Mustaqillik sharofati bilan kamtarin adib va davlat arbobining nomi qayta tiklandi.</p> <p>Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 27- martdagi “Atoqli davlat arbobi va yozuvchi Sharof Rashidov tavalludining 100 yilligini nishonlash to‘g‘risida”gi qarori chiqdi. Bu sanaga bag‘ishlab xotira kechalari, ma‘naviy ma‘rifiy tadbirlar o‘tkazildi.</p>	<p>Mamlakatimiz mustaqil taraqqiyoti yo‘lining ijodkori, Bosh qomusimiz muallifi, bozor munosabatlariga o‘tishda iqtisodiy islohotlarning yangi modelini ishlab chiqqan va u dunyoda O‘zbek modeli-Karimov modeli deb e‘tirof etilishiga erishgan, milliy armiyamiz-mustaqilligimizning tinch va osoyishta hayotimizning kafolati ekanligini bilgan holda Qurolli kuchlarda islohotlarni amalga oshirgan, avlod-ajdodlarimiz ma‘naviy merosi, milliy qadriyatlarimizga hurmat va e‘xtiromda bo‘lishga, urf-odatlarimiz, diniy qadriyatlarimizni rivojlantirish va davlatning ustuvor yo‘nalishiga aylantirishga erisha olgan inson.</p> <p>O‘zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimovning xotirasini abadiylashtirish maqsadida, Islom Karimov tavalludining 80 yilligi munosabati bilan Toshkent davlat texnika universitetiga, Asaka shahridagi avtomobil zavodiga, Farg‘ona shahridagi san‘at saroyiga, Toshkent xalqaro aeroportiga Islom Karimovning nomi berildi.</p>

“5 daqiqalik annotatsiya”

Izoh: Annotatsiyada mavzuning eng muhim jihatlari keltirilishi kerak: mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol, mustaqillikning e’lon qilinishi, I.A.Karimovning mamlakat mustaqilligi va taraqqiyoti yo’lidagi fidoyiligi, O‘zbekiston xalqining manfaatlari va orzu istaklaridan kelib chiqib fuqorolik jamiyati va demokratik prinsiplarni o‘zida mujassam etgan siyosiy tizimning shakllantirilganligi.

Namuna: O‘zbekistonning mustaqillik tomon yo‘l tutishi sovetlar imperiyasida boshlangan inqiroz va qarama-qarshiliklarning avj olishi vaqtidan boshlangan bo‘lib, istiqlolning tashabbuskori va tashkilotchisi Islom Karimovdir.

Islom Karimovning mustaqillik arafasida markazga har doim ham xush kelmaydigan, ammo respublika va uning aholisi manfaatlariga javob beradigan ichki hamda tashqi siyosati, amalga oshirgan chora-tadbirlari, rahbarlik irodasi va siyosatchi sifatidagi aql-idroki tarixiy burilish pallasida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘ldi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda davlat mustaqilligining qo‘lga kiritilishi arafasida hukm surgan chuqur inqiroz holati, o‘sha davrning siyosiy-ijtimoiy, iqtisodiy va ma’naviy-madaniy hayoti istiqlolning dastlabki oylari tarixini o‘rganishda ham O‘zbekistonning yangi tarixini yaratishda 1989-1991 yillar davomida respublikada kechgan tarixiy jarayonlarining bevosita guvohi bo‘lgan, ularning markazida turgan inson O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.Karimov “O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida” kitobi muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

3-SEMINAR. O‘ZBEKISTONNING O‘ZIGA XOS ISTIQLOL VA TARAQQIYOT YO‘LI (2 SOAT).

REJA

1. O‘zbekistonning o‘ziga xos taraqqiyot yo‘lini tanlashi.
2. O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish strategiyasining ishlab chiqilishi.
3. Iqtisodiy rivojlanishning “o‘zbek modeli”, uning mohiyati.
4. O‘zbekistonda mulkdor sinflarning shakllanishi.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: O‘zbekistonda bozor islohotlarini amalga oshirish, ma’naviy yuksalish va madaniy taraqqiyoti yo‘lidagi tub o‘zgarishlar to‘g‘risida bilimlar tizimini shakllantirish, iqtisodiyotni tubdan o‘zgartirish va isloh etishda taraqqiyotning “O‘zbek modeli”ning o‘rni va ahamiyati haqida tushuncha berish, ma’naviy kamolot borasidagi sa’y harakatlarni yoritish, mustaqillik yillarida madaniy hayotning yuksalishi haqida ma’lumotga ega bo‘lish.

Mashg‘ulot usullari: “Savollar xaritasi”, “Bog‘lovchi ko‘prik” jadvali va “Xulosa”.

Mashg‘ulot instrumenti: A4 formatdagi qog‘ozda yozilgan savollar, rangli qog‘oz, mantiqiy savollar yozilgan xarita, “Bog‘lovchi ko‘prik” jadvali va “Xulosa” yozilgan A4 formatdagi qog‘oz .

Mashg‘ulotdan kutilayotgan natija: Mustaqillikning xalqimiz uchun olamshumul yutuqligi, mamlakatimizda shakllantirilgan o‘ziga xos va o‘ziga mos milliy taraqqiyot yo‘lining mohiyatini anglab yetadilar.

Seminar mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi:

1-bosqich. Talabalar “Savollar xaritasi”da belgilangandek 4 ta guruhga ajratiladi

2-bosqich. “Savollar xaritasi” o‘tilayotgan mavzu bo‘yicha tuziladi va unda qolib ketgan so‘zlarni mantiqan o‘ylab joylashtirish kerak bo‘ladi. 3 yoki 4 ta talabalardan guruh tuziladi. Shunday qilib qisqa vaqt ichida ham guruh tuziladi va ham mavzu o‘zlashtiriladi.

3-bosqich. Guruhlarga “Bog‘lovchi ko‘prik” jadvali tarqatiladi. Talabalardan jadvalni ma’lumotlar bilan to‘ldirish talab etiladi. Tarixiy jarayonlarni tahlil qilishadi va javoblarni topishadi. Mashg‘ulotni bajarish uchun ma’lum vaqt talab qilinadi. So‘ngra har bir guruh o‘z fikr- mulohazalarini bayon qiladilar. Shu tariqa

bilimlar mustahkamlanadi. Taqdimot paytida savollar berish mumkin, debat uyushtirish mumkin.

4-bosqich. Mavzu xulosasini “Xulosa”jadvali orqali qilish mumkin.

1-gurux xaritasi.

O‘zbekistonning boy imkoniyatlari, geosiyosiy sharoitidan foydalanib, o‘zimizning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot yo‘limizni belgilash dastlabki kunlarning eng muhim vazifasi bo‘lib qoldi. O‘zbekiston tanlagan islohot yo‘li ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor iqtisodini shakllantirishga qaratildi.

Bozor munosabatlariga asoslangan demokratik jamiyat qurishning asosiy tamoyillari Birinchi Prezident I.Karimov tomonidan ishlab chiqilib dunyodagi rivojlangan mamlakatlarning yirik mutaxassislari, davlat arboblari tomonidan tan olindi va o‘zining hayotiyiligini namoyish etmoqda. Bu tamoyillarning asosiy mazmuni quyidagilardan iborat:

1) iqtisod siyosatdan ustun turib, mafkuraviy tazyiqlarsiz, o‘ziga xos ichki qonunlarga muvofiq rivojlanmog‘i kerak;

2) davlat bosh islohotchi o‘rnida bo‘lib, u islohotlarning ustuvor yo‘nalishlarini belgilab berishi va ularni izchillik bilan amalga oshirishi lozim;

3) bozor munosabatlariga o‘tish ustuvorlikni talab qiladi. Butun xalq tomonidan qabul qilingan Konstitutsiya va qonunlarga amal qilinishi shart;

4) bozor munosabatlarini joriy etish bilan bir vaqtda aholini himoya qilishning kuchli ijtimoiy siyosatini o‘tkazish;

5) ijtimoiy islohotlarning rivojlanib borishi va yo‘nalishini belgilab beruvchi tamoyillardan birievolutsion yo‘l bilan, bosqichma-bosqich amalga oshirilishi zarur.

2-guruh xaritasi.

Yangi iqtisodiy munosabatlarga o‘tish tamoyillari asosida g‘oyat ma’suliyatli va murakkab vazifa-iqtisodiy islohotlar strategiyasi ishlab chiqildi. Iqtisodiy strategiyaning boshlang‘ich nuqtasi ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlarning pirovard maqsadini belgilab olishdan iboratdir. Bu vazifa markazlashtirilgan, ma’muriy buyruqbozlikka asoslangan iqtisodiyotdan bozor munosabatlariga, bir sifat holatidanboshqa holatiga o‘tishdan iboratdir.

Bozor islohotlarini amalga oshirish dasturiga ko‘ra ustuvor vazifalar bosqichma-bosqich hal qilinadi.

Birinchi bosqichda totalitar tizimdan hozirgi zamon bozor munosabatlariga o‘tish davridagi bir-biriga bog‘liq, ikki vazifani bir vaqtda hal qilishga to‘g‘ri keldi: ma’muriy buyruqbozlik tizimining og‘ir oqibatlarini tugatib, iqtisodni barqarorlashtirish va bozor munosabatlarining negizini shakllantirish. Bu bosqich

jarayonida iqtisodiyg'oyat muhim yo'nalishlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan belgilab berildi:

- o'tish jarayonining huquqiy asoslarini shakllantirish, islohotlarning qonuniy-huquqiy bazasini mustahkamlash va rivojlantirish;
- qishloq xo'jaligida mulkchilikni.....vujudga keltirish;
- ishlab chiqarishning pasayib borishiga barham berish.

3-guruh xaritasi.

Dastlabki vaqtning o'zida iqtisodiy munosabatlarning huquqiy negizini barpo etadigan 100 ga yaqin asosiy qonun hujjatlari qabul qilingan. Iqtisodiy islohot, tadbirkorlik va chet el investitsiyalari bo'yicha Prezident huzurida maxsus Idoralararo tuzildi.

Bozor munosabatlariga o'tishning asosiy shartlaridan biri mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish amalga oshirildi. Bu bilan davlat monopoliyasi tugatilib, ma'muriy buyruqbozlik tizimi buzildi va bozor iqtisodiyotiga asos solindi, keng qatlami shakllantirildi va xorijiy sarmoyadan foydalanib, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish orqali aholining turmush darajasi yaxshilana boshladi.

4-guruh xaritasi.

Mulkni xususiylashtirish va ko'p ukladli iqtisodni shakllantirish O'zbekistonda o'ziga xos yo'l bilan amalga oshirildi. Mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirishdagi maqsad: 1. Davlat monopoliyasini tugatib ma'muriy buyruqbozlik tizimiga barham berish va bozor iqtisodiyotiga asos solish; 2. Xususiy mulkdorlarning keng qatlamini shakllantirish; 3. Xorijiy sarmoyadorlarga keng yo'l ochish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va aholiningyuksaltirishdan iborat.

1992-1993 yillar xususiylashtirishning birinchi bosqichida "Kichik xususiylashtirish" amalga oshirildi. Buning oqibatida asosan maishiy xizmat va savdo korxonalari, transport va qurilishning kichik korxonalari, davlat sanoat va mahsulot qayta ishlash mulk shaklini o'zgartirdi. Bular mulkning ijara, jamoa va aksiyadorlik shakliga aylantirildi. Uy-joylar keng miqyosda xususiylashtirilib, aholining ayrim qismiga tekin, boshqa qismiga esa arzon narxda xususiy mulk etib berildi.

Dastlabki davrda agrar sohada ham islohotlar amalga oshirildi. Natijada qishloq xo'jaligida 770 kolxoz va davlat xo'jaliklari xususiylashtirildi, jamoa va ijara xo'jaliklariga aylantirildi. Lekin qishloqda bu jarayon sekin va qiyinchliklarni bartaraf etishga to'g'ri keldi. I.A.Karimov ta'kidlaganidek, agrar sohadagi byurokratik boshqaruv tizimining har xil to'siqlari qishloqda islohotning.....xalaqit berardi. Mulkning davlat tasarrufidan chiqarish

jarayonining birinchi bosqichidagi eng muhim xulosa.....sinfining shakllana boshlagani, xususiylashtirish mexanizmining ishlab chiqilishi, iqtisodiy islohotlarga nisbatan kishilar psixologiyasi va munosabatining o'zgarishi bo'ldi. Mustaqillik yillari yuz bergan tub o'zgarishlardan biri mamlakatda ikki yo'l bilan mulkdorlar sinfi shakllana boshladi. Birinchidan, kichik korxonalar vaxususiy keng rivojlantirish, ikkinchidan, pul mablag'larini omonat kassalari yoki banklariga qo'yish, qimmatbaho qog'ozlarga aylantirish yo'li bilan. Iqtisodiy jihatdan erkin bo'lgan mulkdor "o'z boyligini ko'paytirishdan manfaatdor bo'libgina qolmay, balki butun mamlakatni boyitishga ham qodir bo'ladi"-deydi O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov.

Davlat mulkini xususiylashtirishning ikkinchi bosqichi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 1994-yil 21-yanvardagi "Iqtisodiy yanada chuqurlashtirish, xususiy mulk manfaatlarini himoya qilish va tadbirkorlikni rivojlantirishning chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori asosida olib borildi. Bu davrda ochiq shakldagi aksiyadorlik jamiyat qurish, korxonalar aksiyasining chiqarish, auksion (kim oshdi) orqali davlat mulkini shaxslarga sotish, qimmatbaho qog'ozlarni chiqarish va xususiylashtirishni yoppasiga olib borish uchun sharoit yaratish ishlari amalga oshirildi.

Aloqa, transport, geologiya qidiruv yoqilg'i-energetika komplekslari xususiylashtirilmadi. Ayrim sohalarda-kimyoy, oltin qazish, paxta tozalash, tog'-kon sanoatida 51% aksiya davlat ixtiyorida qoladigan bo'ldi.

1994-yil oxirigacha 54.000 korxonashaklini o'zgartirdi. Xususan, 34%-xususiy, 48% aksiyadorlik, 16%-jamoat, 1% ijara xo'jaligiga aylandi. Iqtisodiy islohotlarning borishi, uning to'rt yil davomidagi muvaffaqiyatlari va muammolariga respublika Oliy majlisining XV sessiyasi (1995-yil dekabrda) va Vazirlar mahkamasining majlisida (1996-yil fevral), Birinchi Prezident I.A. Karimovning nutqlarida keng yoritildi.

O'qituvchiga uslubiy tavsiyalar: "Bog'lovchi ko'priklar" – bu shunday usulki bunda talabada murakkab jarayonlarning sabab va oqibatlarini taxlil qila olish ko'nikmalari shakllantiriladi. "Bog'lovchi ko'priklar" mavzu doirasidan kelib chiqib tarixiy manbalar asosida tayyorlanadi. Bu esa talabalarni tarixiy manbalar bilan ishlashga qiziqtiradi. Tavsiya qilinayotgan jadval mavzuning bir qismi bo'lib, Birinchi Prezident asarlari asosida tayyorlangan.

“Bog‘lovchi ko‘prik” jadvali ilovasi.

1-guruh uchun jadval. Mustaqillik yillarida qishloq xo‘jaligidagi islohotlar.

<p>O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida (I.A.Karimov)</p>	<p>Ona yurtimiz baxti iqboli va buyuk kelajagi yo‘lida xizmat qilish-eng oliy saodatdir (I.A.Karimov)</p>	<p>Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz (Shavkat Mirziyoyev)</p>
<p>Qishloq xo‘jaligi sohasi, uning tarmoqlarini yangi ish uslubiga o‘tkazayotgan islohotning asosiy maqsadi-avvalambor, dehqonlarimizning ishdan manfaatdorligini tubdan o‘zgartirishdir, o‘z mehnatining hosili, pirovard natijasini birinchi navbatda o‘zlariga qaytarishdir, ularning turmush darajasini, saviyasini ko‘tarishdir. Demak bizning asosiy vazifamiz dehqonlarning o‘z mehnati samarasidan to‘la-to‘kis foydalana olishga bo‘lgan ishonchini kuchaytirishimiz kerak (311-bet)</p>	<p>Qishloq xo‘jaligidagi islohotlarni chuqurlashtirish, fermerlik harakatini qo‘llab-quvvatlash, moddiy va moliyaviy bazasini mustahkamlash, ularga yanada keng yo‘l ochib berish, bu borada yangi imtiyoz va imkoniyatlarni tug‘dirish, qisqacha aytganda, qishloqda paydo bo‘layotgan mulkiy munosabatlarni, yangi o‘rta sinf vakillari-mulkdorlar, tadbirkorlar va ishbiarmonlarning manfaatlarini himoyalash bugungi kunda eng katta ahamiyatga ega.(179-bet)</p>	<p>Birinchi-ekin maydonlari va ekinlar tarkibini optimallashtirish, ilg‘or agrotexnologiyalarni joriy etish va hosildorlikni oshirish, meva-sabzavot va uzum yetishtirishni ko‘paytirish; Ikkinchi-fermer xo‘jaliklarning moliyaviy-iqtisodiy holatini mustahkamlash.Oxirgi 10 yil mobaynida mineral o‘g‘itlar, yoqilg‘i-moylash materiallari va urug‘lik narxining o‘sishi bilan paxta xomashyosi va g‘allani xarid qilish narxlari o‘sishi o‘rtasida keskin farq borligi kuzatilmoqda.(278-bet).</p>

2 - guruh uchun jadval. O‘zbekiston mustaqil demokratik jamiyat qurish yo‘lida

<p align="center">O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida (I.A.Karimov)</p>	<p align="center">Ona yurtimiz baxti iqboli va buyuk kelajagi yo‘lida xizmat qilish-eng oliy saodatdir (I.A.Karimov)</p>	<p align="center">Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz (Shavkat Mirziyoyev)</p>
<p>Oliy Kengashimizning o‘z faoliyatining birinchi kunlaridanoq qabul qilgan barcha qonunlari, O‘zbekiston SSR Prezidentining farmonlari va hukumatimiz qarorlari ana shu maqsadga, respublikaning iqtisodiy va siyosiy jixatdan mustaqil rivojlanish yo‘liga qaratilgan. Mana shu Oliy Kengash tarkibi qabul qilgan Respublikaning Davlat mustaqilligi deklaratsiyasi buning yaqqol dalilidir. (396-bet).</p>	<p>Mamlakatimiz parlamentiga bo‘lib o‘tgan saylovlar yurtimizda izchillik bilan olib borilayotgan, demokratik davlat va fuqorolik jamiyati qurish, bozor islohotlarini chuqurlashtirishga qaratilgan, Konstitutsiyamizda eng oliy qadriyat sifatida muxrlab qo‘yilgan inson huquq va erkinliklari hamda manfaatlarini himoya qilish maqsadida amalga oshirilayotgan demokratik o‘zgarishlar jamiyatimizda keng qo‘llab – quvvatlanayotganini ko‘rsatadi. (100-bet).</p>	<p>Mamlakatimizda demokratik isloxlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasini amalga oshirishda biz, ilgarigidek, fuqorolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari–mahallalar, shuningdek, nodavlat notijorat tashkilotlar, erkin va xolis ommaviy axborot vositalari faol o‘rin egallaydi, deb ishonamiz. (141-bet)</p>

**3-guruh uchun jadval. O‘zbekistonning o‘ziga xos taraqqiyot yo‘li.
O‘zbek modeli”.**

<p align="center">O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida (I.A.Karimov)</p>	<p align="center">Ona yurtimiz baxti iqboli va buyuk kelajagi yo‘lida xizmat qilish-eng oliy saodatdir (I.A.Karimov)</p>	<p align="center">Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz (Shavkat Mirziyoyev)</p>
<p>O‘zini mustaqil deb bilgan davlat o‘z hududida bo‘lgan barcha yer osti-yu, yer usti boyliklariga, ishlab chiqaruvchi kuchlarga hech so‘zsiz faqat o‘zi egalik qilmog‘i kerak.</p> <p>Shu bilan birga, O‘zbekiston o‘z boyliklaridan va ishlab chiqariladigan mahsulotdan foydalanish masalasida ham erkin bo‘lishi zarur.(279-bet).</p>	<p>Mustaqil taraqqiyotimiz davomida amalga oshirilgan ishlarimizni tahlil qilar ekanmiz, biz tanlagan model, chuqur o‘ylangan va izchil amalga oshirilayotgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy o‘zgarishlarning ustivor yo‘nalishlari yurtimizdagi siyosiy tizim, fuqarolik jamiyati, milliy iqtisodiyotimizning barqaror va jadal rivojlanishi, aholining hayot darajasi izchil oshib borishi uchun mustahkam va ishonchli poydevor yaratdi, deb ta’kidlashga barcha asoslarimiz bor. (129-bet).</p>	<p>Biz muhtaram Birinchi Prezidentimiz Islom Abduganiyevich Karimov boshlab bergan keng ko‘lamli siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar yo‘lini og‘ishmasdan, qat’iy va izchil davom ettiramiz.</p> <p>Bu yo‘l-erkin, demokratik, insonparvar davlat qurish, fuqorolik jamiyatini shakllantirish, Vatanimiz iqtisodiy qudratini yuksaltirish va yanada ravnaq toptirishning mustahkam zaminidir. (137-bet).</p>

4-guruh uchun jadval. O‘zbekistonda mulkdorlar sinfining shakllanishi

<p>O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida (I.A.Karimov)</p>	<p>Ona yurtimiz baxti iqboli va buyuk kelajagi yo‘lida xizmat qilish-eng oliy saodatdir (I.A.Karimov)</p>	<p>Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib,yangi bosqichga ko‘taramiz (Shavkat Mirziyoyev)</p>
<p>Biz o‘zimizning mulkchilik to‘g‘risidagi qonunimizda O‘zbekistonda mulkchilikning barcha ko‘rinishlari teng huquqlidir, deb e‘lon qildik. Hozirning o‘zidayoq yangicha sharoitda faoliyat yuritayotgan mustaqil korxonalar bor. Vazirliklarni konsernlarga aylantirish tadorigini ko‘rayapmiz. Mulkchilikning boshqa, ya’ni xususiy, aksiyadorlik shakllari ham mustasno etilmaydi.(288-bet).</p>	<p>Istiqlol yillarida mulkchilikning tuzilishida tub o‘zgarishlar ro‘y berdi, ko‘pukladli iqtisodiyot amalda shakllanib, uning tarkibida xususiy mulk ustivor rivojlandi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mamlakatimiz iqtisodiyotida nafaqat hal qiluvchi o‘rin egalladi, ayni vaqtda bozorni zarur tovar va xizmatlar bilan to‘ldirish, odamlarning daromadlari va farovonligi oshib borishining asosiy manbaiga, aholi bandligi o‘rishining eng muhim omiliga aylandi.(130-bet).</p>	<p>Oldimizda turgan yana bir vazifa-xususiy mulk va tadbirkorlikni rivojlantirishga xalaqit berayotgan barcha to‘siq va cheklovlarni bartaraf etishdan iborat. Biroq, tadbirkorlikni jadal rivojlantirishga qaratilgan qator choralar ko‘rilishiga qaramasdan, doimiy tekshirishlar, moliyaviy-xo‘jalik faoliyatiga noqonuniy aralashuvlar oqibatida tadbirkorlar o‘z ishini vaqtincha to‘xtatishga, ayrim hollarda esa umuman tugatishga majbur bo‘lmoqda.(68-bet).</p>

“Xulosa” jadvali

xa	Savollar	yo‘q
+	Ziddiyatli va murakkab bir paytda O‘zbekiston uchun o‘ziga xos istiqloq va taraqqiyot yo‘lini anglash,,yangi jamiyat barpo qilish uchun o‘z andozasini ishlab chiqish g‘oyat dolzarb va ahamiyatli edi	
+	O‘zbekiston markazsiz yashay oladimi?	
	O‘zbekiston Mustaqilligi to‘g‘risida qonun qabul qilindimi?	
	O‘zbekiston davlat mustaqilligi markaz tomondan maqullandimi	+
	Aholining ijtimoiy himoyalashiga e‘tibor berildimi?	
	Mustaqillik yillarida davlat hayotining yangi demokratik huquqiy asoslari yaratildimi?	
	O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 1990 yil 8 dekabrda qabul qilindimi?	+
	Umumxalq Prezident saylovlari O‘zbekistonda oldin am bo‘lganmi?	+

4- SEMINAR. O‘ZBEKISTONDA DEMOKRATIK, FUQAROLIK JAMIYATI ASOSLARINING SHAKLLANISHI, AMALGA OSHIRILGAN SIYOSIY ISLOHOTLAR. (4 SOAT)

Reja

1. Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O‘zbekistonda hokimiyatlar bo‘linishi prinsipi.

2. O‘zbekistonda ko‘p partiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati. Siyosiy partiyalar faoliyatidagi xususiyatlar. O‘zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar.

3. O‘zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlari va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki. Ijtimoiy-sherikchilik. O‘z-o‘zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o‘rni.

4. O‘zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi. Inson haq-huquqlarini ta‘minlash va himoya qilish.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: Dars jarayonida talaba O‘zbekistonning mustaqillik yillarida bosib o‘tgan yo‘li va bosqichlari, qabul

qilingan tarixiy hujjatlarning qadri qiymati, mustaqillik davridagi har bir jarayonni o'tgan davr bilan qiyosiy tahlil qilish ko'nikmasi, mantiqiy fikrlash, mustaqil o'z fikrlarini baholay olishni bildirish, o'z o'ziga baho berish va boshqalarning ham bilimni baholay olishni, fikr mulohazalardan eng kerakligini ajrata olish ko'nikmasiga ega bo'ladi. Bundan tashqari mashg'ulotni maqsadi talabalarning mavzuni qanchalik o'zlashtirganlarini, tarixiy manbalarni ustida qanchalik ishlay olishlarini, mustaqil tarzda manbalardan izlagan javoblarini topa olishlari, olgan bilimlarini mustahkamlashga qaratilgan.

Mashg'ulot usullari: "Bumerang", "Savollar xazinasini" va "Savollar anketasi (Feedback)".

Mashg'ulot instrumenti: A3 formatdagi qog'oz "Bumerang", "Savollar anketasi(Feedback)" o'tkazish uchun, talabalar sonidan kelib chiqib A3 formatdagi qog'ozlar.

Mashg'ulotdan kutilayotgan natija: Milliy davlatchilikni shakllantirishning puxta huquqiy asosi yaratilganligi, O'zbekiston Birinchi Prezidenti asarlarida ilgari surilgan g'oyalar asosida mushohada yuritish orqali talabalarda milliy iftixor tuyg'usi shakllantiriladi.

Seminar mashg'ulotini o'tkazish tartibi: Seminar mashg'uloti "Bumerang" va "Savollar xazinasini" interfaol usullari orqali o'tkaziladi. Mashg'ulot 5ta bosqichdan iborat bo'ladi. O'qituvchi talabalarni besh guruhga bo'lib, bu guruhlarga sonlar yozilgan varaqlarni tarqatib beradi.

1-bosqich o'tilayotgan mavzu doirasida oldindan tayyorlangan "**Qisqacha ma'lumotnoma**" har bir guruhga tarqatib berishdan boshlanadi. Ma'lumotnoma har bir guruhga bir xil hajmda tayyorlangan holda tarqatilishi kerak. "**Qisqacha ma'lumotnomani**" o'rganish uchun guruhlarga bir xil vaqt taklif etiladi. Belgilangan vaqt ichida har bir guruh a'zosi diqqat bilan ma'lumotnomadagi matnni o'qib chiqib o'zlashtirishi lozim. Namuna sifatida quyida qisqacha ma'lumotnoma tavsiya etiladi.

1. Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O'zbekistonda hokimiyatlar bo'linishi prinsipi. (1-ilova).

2. O'zbekistonda ko'p partiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati. Siyosiy partiyalar faoliyatidagi xususiyatlar. O'zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o'zgarishlar.(2-ilova).

2-bosqichda har bir guruh a'zosi boshqa guruh bilan qo'shilishi kerak. Ya'ni har bir guruhda boshqa guruhdan a'zo faoliyat olib borishi kerak. Shu tariqa 5ta guruhdan talabalar yig'ilishib, beshta "Qisqacha ma'lumotnoma" haqida ma'lumotga ega bo'ladi. Bu bosqichda guruhlardagi har bir talabadan

o'zlashtirgan ma'lumotlari haqida gapirib berishlari va o'rtoqlaridan ko'proq ma'lumotlarni o'zlashtirishlari talab etiladi. Ushbu bosqich yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishga va o'zlashtirgan ma'lumotlarni boshqalar bilan o'rtoqlashishga imkon beradi. Shu tariqa bu bosqich yakunlanadi va talabalar o'z o'rnilariga qaytishadi.

3. O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlari va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki. Ijtimoiy-sherikchilik. O'z-o'zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o'rni.(3-ilova).

3-bosqichda talabalar o'z guruhlariga ma'lumotlarga ega bo'lgan holda qaytishadi. Ya'ni yangidan-yangi ma'lumotlarni o'zlashtirgan holda guruhlariga qaytishadi. Ushbu bosqichda guruh a'zolariga o'zlashtirgan ma'lumotlarini bir-birlari bilan bo'lishishadi. Yangilarini bilib olishadi, bilganlarini mustahkamlashadi, bilimlarini aniqlashtirishadi. Shu tarzda ushbu bosqich yakunlanadi.

4-bosqichda talabalarga alohida-alohida o'tirishga taklif qilinadi. Ularga o'tilayotgan mavzu doirasida o'qituvchi tomonidan tayyorlangan "Savollar xazinasini" ichidan savollar tarqatiladi (Savollarni eshittirib o'qish mumkin). Talaba savollarga qisqa vaqt ichida unga ajratilgan vaqt doirasida tez va lo'nda javob berishi kerak. Shundan so'ng o'qituvchi to'g'ri javoblarni o'qiydi va talabalardan javbolarida uchragan xatoliklarini to'g'rilashni talab qiladi.

5-bosqichda seminar mashg'uloti jarayonida talabalar to'plagan ballari ko'rib chiqiladi, yo'l qo'yilgan xatolar o'rganiladi va ularning sabablari taxlil qilinadi. Shu tariqa, talabalar yangi bilimlarni o'zlashtirishadi, mustahkamlashadi, bilimlarni egallashda nimalarga e'tibor berishni o'rganishadi, o'rganganlaridan xulosalar qilish ko'nikmasini o'zlashtirishadi.

"Qisqacha ma'lumotnoma"

1-ilova.

"Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O'zbekistonda hokimiyatlar bo'linishi prinsipi"

O'zbek xalqining ko'p asrlik orzu-umidlari ifodasi bo'lgan mustaqillikning asosiy xususiyati milliy, umuminsoniy qadriyatlarni ta'minlaydigan huquqiy-demokratik davlat qurish edi.

Mustaqillik yillari milliy davlatchilik asoslarini qurish yillari bo'ldi. O'tgan yillar ko'hna tariximizni teran his qilish, hozirgi jahon jarayonida o'z o'rnimizni egallash davri bo'ldi. Bu davrda biz o'zligimizni anglab, tarixiy yo'limizni uzil-kesil tanlab oldik.

Mustaqil O'zbekiston Birinchi Prezidenti I.A.Karimov tarixiy an'analarga, dunyo tajribalariga, o'lkaning o'ziga xos tomonlariga tayangan holda jamiyatni

siyosiy jihatdan tubdan isloh qilish yo‘llarini ishlab chiqdi. Bu jarayonda ikkita bosh vazifa:

1. Eski ma’muriy tizimni tugatish va hokimiyat boshqaruv organlarini qayta qurish;

2. Yangi davlatchilikning huquqiy va siyosiy asoslarini yaratish, davlatchilikda yangi markaziy va mahalliy boshqaruv tizimini shakllantirish masalalarini hal qilishdan iboratdir.

Jamiyatda qonuniylilikning g‘alaba qilishi, fuqarolarning ijtimoiy-siyosiy va boshqa huquqlari himoyasi uchun hokimiyatlarning bo‘linish prinsipi haqli ravishda amalga oshirildi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11-moddasida hokimiyatning bo‘linishi tamoyili konstitutsiya darajasida mustahkamlandi.

Davlat va jamiyat qurilishini erkinlashtirishning yo‘llarini ko‘rsatib berar ekan, Birinchi Prezident I.A.Karimov eng avvalo bu vazifa hokimiyat barcha tarmoqlarining bir-biridan mustaqil holda ish yuritish tamoyillarini mustahkamlashga bog‘liqligini uqtiradi.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining huquqiy holati Konstitutsiyaning V-bo‘lim XVIII bobida va 1994-yil 22-sentyabrda qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi to‘g‘risida”gi Qonunda belgilangan. Bu qonunlarga ko‘ra, Oliy Majlis Oliy davlat vakillik organi bo‘lib, qonun chiqaruvchi hokimiyatni amalga oshiradi.

1997-yil aprelda Oliy Majlis tarkibida Inson huquqlari bo‘yicha vakil (Ombudsman) tashkil qilinganligi haqida qaror qabul qilindi.

Ombudsman jahondagi 85 dan ortiq mamlakatda bo‘lib, uning huquqiy holatini aniq ravshan belgilab beruvchi konstitutsiyaviy qonun Markaziy Osiyo davlatlarida birinchi huquqiy hujjatdir.

Ushbu qonunda:

Ombudsman fuqarolarning ariza va murojaatlarini ko‘rib chiqishda, zarur axborotni talab qilib olishda mansabdor shaxslar va davlat organlari bilan hamkorlik qilmoqda.

Qonun qabul qilinganga qadar ham Inson huquqlari bo‘yicha vakil mamlakat Konstitutsiyasi doirasida faoliyat ko‘rsatib keldi. Jumladan, birgina 1996-yilda Inson huquqlari bo‘yicha vakil hamda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlari va erkinliklariga rioya etilishi bo‘yicha komissiya a‘zolari 700 dan ortiq murojaatni ko‘rib chiqdi. Ana shunday arizalarning tegishli qismidagi dalillar o‘z tasdig‘ini topgan va zarur choralar ko‘rilgan.

Inson huquqlari bo‘yicha vakil BMTning Inson huquqlari bo‘yicha komissiyasining Jenevada bo‘lib o‘tgan 52-sessiyasining majlisida qatnashdi va so‘zga chiqdi. Chet ellarga xizmat safari davomida Inson huquqlari bo‘yicha vakil

BMT seminarida, BMTning Sharqiy Yevropa va MDH mamlakatlaridagi vakillarining mintaqaviy uchrashuvida soʻzga chiqdi. Yevropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkiloti va boshqa xalqaro tashkilotlarning bir qator kengashlari hamda seminarlari ishida qatnashdi.

Inson huquqlari boʻyicha vakil faoliyatini tahlili shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekistonda huquqiy, insonparvarlik, demokratik va fuqarolik jamiyat qurilishi uchun mustahkam poydevor qoʻyildi.

Oliy Majlis “Oʻzbekiston Respublikasining Konstitutsiyaviy sudi toʻgʻrisida”, “Oʻzbekiston Respublikasining davlat xavfsizligi toʻgʻrisida”, “Oʻzbekiston tashqi siyosiy faoliyatining asosiy prinsiplari toʻgʻrisida”, “Fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini buzadigan xatti-harakatlar va qarorlar ustidan sudga shikoyat qilish toʻgʻrisida”, “Siyosiy partiyalar toʻgʻrisida” qonunlari, Mehnat kodeksi (1995), “Fuqarolik Kodeksi”ning (1996) (birinchi va ikkinchi qismlari) kabi koʻplab qonunlar va qarorlar qabul qildi.

1999-yil 5 va 19-dekabr kunlari Oʻzbekiston Respublikasi ikkinchi chaqiriq Oliy Majlisiga saylovlar boʻlib, saylangan deputatlardan Oʻzbekiston Parlamentining yangi tarkibi shakllandi.

Ikkinchi chaqiriq Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisi ikkinchi sessiyasi “Oʻzbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimovning ikkinchi chaqiriq Oliy Majlis birinchi sessiyasidagi maʼruzasidan kelib chiqadigan “2000-2002 yillarga moʻljallangan qonunchilik va nazorat faoliyatining ustuvorlik jihatlari toʻgʻrisida”gi hujjatni tasdiqladi.

Ikkinchi chaqiriq Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IV sessiyasida (2000-yil 14-dekabr) Oliy Majlisning Oʻzbekiston xalqiga Murojaatida: “Yangi asr mamlakat uchun yangilanish va taraqqiyot davriga aylanishiga ishonamiz. Shu boisdan ham mustaqil yurtimizning yorugʻ istiqboli uchun barchamiz hamjihat boʻlib kurashaylik. Maqsadimiz -Vatan taraqqiyoti, yurt tinchligi, xalq farovonligi va kelajak avlodning baxt-saodatidir”-deyilgan.

Mustaqillikning tayanch nuqtalaridan biri prezidentlik boshqaruvining joriy qilinishi boʻldi. Bu bilan davlat boshqaruvining yangi, zamonaviy va samarali tizimi shakllana boshladiki, Prezidentlik boshqaruvi shu tizimning oʻzagidir.

Oʻzbekiston mustaqillik tomon yoʻl tutar ekan, birinchi kunlaridan boshlab, uning boshida Islom Abdugʻaniyevich Karimov turdi. Asrlarga teng shu qisqa vaqtda erishilgan yutuqlar: mamlakatda oʻrnatilgan ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy barqarorlik, tarixiy, milliy va diniy qadriyatlarimizning tiklanishi jamiyatda oʻrnatilgan osoyishtalikni, mustaqil Oʻzbekiston Respublikasining xalqaro hamjamiyatda tutgan oʻrnining ortib borishini butun xalqimiz, jahonning yirik davlat arboblari Islom Karimov nomi bilan bogʻlaydilar.

Mamlakatimizda barcha sohani qamrab olgan keng miqyosli islohotlarni uzluksiz davom ettirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi 1995-yil 26-martda Birinchi Prezident I. Karimovning vakolatini 1997-yildan 2000-yilgacha uzaytirish yuzasidan umumxalq referendumini o‘tkazishga qaror qildi. 2000 yil 11-yanvarda O‘zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasining navbatdagi majlisi 2000-yil 9-yanvar kuni bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi natijalari tasdiqlandi. Shu kuni Fidokorlar milliy demokratik partiyasidan nomzodi ko‘rsatilgan Islom Karimov uchun 11 million 147 ming 621 saylovchi yoki saylovchilarning 91,90 foizi ovoz berdi. O‘zbekiston Xalq demokratik partiyasidan nomzodi ko‘rsatilgan Abdulhafiz Jalolov uchun 505 ming 161 saylovchi 4,17 foiz saylovchi ovoz berdi.

“O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi to‘g‘risida”gi Qonunning 35-moddasiga muvofiq, O‘zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasi Islom Abdug‘aniyevich Karimovning O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga saylanganligi to‘g‘risida qaror qabul qildi.

Amaldagi Konstitutsiyada Prezident davlat va ijro etuvchi hokimiyatning boshlig‘i qilib belgilanishi ijro etuvchi hokimiyatni kuchaytirishga qaratilgan tadbir deb aytish mumkin. Mamlakatimizning ijro etuvchi hokimiyati tarkibi Prezident tomonidan tayinlanib, Oliy Majlis tomonidan tasdiqlanadi.

O‘zbekistonda prezidentlik instituti o‘rnatilgan dastlabki davrda Vazirlar kengashi hukumat sifatidagi huquqiy maqomini va vakolatlarini saqlab qolgan edi. Uning 1990-yil 30-martida Oliy Kengash tasdiqlagan yangi tarkibi 41 kishi, ya’ni Rais, Bosh vazir, uning ikki birinchi o‘rinbosari, to‘rt o‘rinbosar, 19 vazir, 14 davlat qo‘mitasi raisidan iborat edi. Respublikada demokratik jamiyat qurish borasida boshqaruv idoralari faoliyati takomillashtirilib borildi. 1995-yil 5-mayda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisning II sessiyasi bo‘lib, unda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tarkibi to‘g‘risidagi Prezidentning Farmonini tasdiqlash masalasi ko‘rildi va sessiyada Vazirlar Mahkamasining 35 kishidan iborat yangi tarkibi tasdiqlandi.

Ikkinchi chaqiriq O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi birinchi sessiyasi ikkinchi yig‘ilishida (2000-y. 11-fevral) mamlakatimiz Prezidenti tomonidan Vazirlar Mahkamasining yangi tarkibi tasdiqlandi.

Boshqaruv tizimining boshqa bo‘g‘inlari ham bozor iqtisodining O‘zbekistonga xos yo‘liga moslashtirildi.

2007-yil 23-dekabrda muqobillik asosida otgan saylov natijalariga kora, I.A.Karimov 7 yil muddatga O‘zbekiston Prezidenti etib saylandi. 2015-yil 29-mart kuni bolib otgan navbatdagi Prezident saylovida ham I.A.Karimov 5 yil muddatga O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti etib saylandi.

O‘zbekistonning Birinchi Prezidenti I.A.Karimov 1991-yil dekabrda to 2016 yilning sentyabriga qadar respublikamizda prezidentlik vazifasi va vakolatlarini sidqidildan, oz kuchi va g‘ayratini ayamadan bajarib keldi. 2016 –yil 8-sentyabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining qoshma majlisi parlament palatalarining qoshma qaroriga muvofiq O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining vazifa va vakolatlarini bajarish vaqtincha O‘zbekiston Respublikasi Bosh vaziri Sh.M.Mirziyoyev zimmasiga yuklandi.

2-ilova

“O‘zbekistonda ko‘ppartiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati. Siyosiy partiyalar faoliyatidagi xususiyatlar. O‘zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o‘zgarishlar.”

Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida ko‘ppartiyaviylik tizimining vujudga kelishi davlat hokimiyati oliy va mahalliy organlarining takomillashishida katta ahamiyat kasb etmoqda. Istiqlol yillari vujudga kelgan siyosiy partiyalar o'z faoliyatida o'zbek xalqining eng yaxshi demokratik an'analariga, adolat, ezigulik, tenglik va inson erkinligi kabi umuminsoniy qadriyatlar hamda g'oyalarga, axloqiy va odamiylik qoidalariga suyanadi. Ular o‘z faoliyatlarini O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga, “Siyosiy partiyalar to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi 1996-yil 26-dekabr qonuniga va boshqa qonun hujjatlariga muvofiq, shuningdek o‘z dasturlariga asosan amalga oshiradilar. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 60-moddasida siyosiy partiyalarning huquqiy maqomi aniq va ravshan belgilab berilgan.

Ko‘ppartiyaviylik demokratik taraqqiyot yo‘lida erishgan muhim yutuqlardan biridir.

Hozirgi kunda mamlakatimizda beshta siyosiy partiya faoliyat olib bormoqda:

1. Xalq demokratik partiyasi (O‘zbekiston XDP)- siyosiy partiya sifatida mamlakatda birinchilardan bo‘lib, 1991-yil 1-noyabrda tashkil topdi. Partiya o‘zining ommaviy axborot vositalariga ega.Uning markaziy nashrlari “O‘zbekiston ovozi” gazetasi.

2. O‘zbekiston “Adolat” sosial-demokratik partiyasi (SDP) 1995-yili 18-fevralda tashkil topdi va 30 ming a‘zoga ega bo‘ldi. Partiyaning rasmiy nashri “Adolat” ijtimoiy-siyosiy gazetasidir.

3. O‘zbekiston “Milliy tiklanish” demokratik partiyasi (O'z MTDP)-1995-yil 3-iyunda tashkil topdi. Partiyaning matbuot nashri- “Milliy tiklanish” ijtimoiy-siyosiy gazetasi.

4. O‘zbekiston Liberal-demokratik partiyasi (O‘z LiDep) 2003- yil 15-noyabrda tashkil topdi. Uning markaziy nashri –“XXI asr” ijtimoiy-siyosiy gazetasidir.

5. O‘zbekiston ekologik partiyasi. 2019-yilning 8-yanvar kuni O‘zbekiston ekologik partiyasining ta’sis se’ezdi bo‘lib o‘tdi. Ta’sis se’ezdida O‘zbekiston ekologik partiyasini ta’sis etish va O‘zbekiston ekologik partiyasi Ustavi va Dasturi loyixalari, O‘zbekiston ekologik partiyasi Markaziy Kengashi a’zolarini saylash, O‘zbekiston ekologik partiyasi Markaziy nazorat taftish komissiyasi to‘g‘risidagi Nizomi, O‘zbekiston ekologik partiyasi Matbuot organini ta’sis etish, O‘zbekiston ekologik partiyasining vakolatli vakillarini saylash kabi masalalarni ko‘rib chiqdi. Bugungi kunda dunyoda 100 ga yaqin davlatlarda ekologik partiyalar faoliyat olib boradi. Ko‘plab ekologik partiyalar mamlakatlar siyosiy maydonining teng huquqli a’zosi sifatida vakillik organlariga o‘rinlar egallash vazifalarini qo‘yib o‘rin olgach, parlamentda o‘z oldilaridagi mushtarak maqsadlarini davlat siyosati darajasida ilgari suradilar.

Shu nuqtayi nazardan yondashganda harakat dasturlarida o‘zaro yaqinlik bo‘lganligi sababli hamda demokratik jarayonlarining talablarini hisobga olgan holda “Vatan taraqqiyoti” partiyasi bilan FMDPning o‘zaro birlashishi ham shu ruhni o‘zida aks ettiradi. “Vatan taraqqiyoti” partiyasi 1992-yil 24-mayda tuzilgan; VTP 2000-yil 14-aprelda Fidokorlar Milliy Demokratik Partiyasi bilan birlashib, FMDP nomini oldi) va O‘zbekiston “Fidokorlar” milliy demokratik partiyasi (1998-yil 28 dekabrda tuzilgan; 2008 -yil 20-iyunda “Milliy tiklanish” demokratik partiyasi bilan birlashgan) ham faoliyat ko‘rsatadi.

Sobiq Ittifoqdan qolgan qonunlarni o‘zgartirish, mamlakat hayoti uchun zarur o‘zgartirishlarni amalga oshirish, demokratik tamoyillar asosida Oliy Majlisni shakllantirish uchun 1994-yil 25-dekabrda saylovlar belgilandi.

1993-yilning 28-dekabrda qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga saylovlar to‘g‘risida”gi qonunga ko‘ra respublika parlamentiga saylovlar umumiy, teng, to‘g‘ridan to‘g‘ri saylov huquqi asosida yashirin ovoz berish yo‘li bilan o‘tkaziladi. O‘zbekiston Respublikasi I-chaqiriq Oliy Majlisiga saylov respublikamiz siyosiy hayotida ulkan yutuq bo‘lib, bunda 250 deputatdan iborat Oliy Majlis - Yangi Parlament demokratik va ko‘ppartiyaviylik asosida tuzildi.

Oliy Majlis faoliyatini erkinlashtirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi II-chaqiriq Oliy Majlisining VII-sessiyasida ikki palatali parlament tuzish to‘g‘risida umumxalq referendumini o‘tkazishga qaror qilindi. Shu asosda 2002-yil 27-yanvarda o‘tgan umumxalq referendumida qatnashgan fuqarolarning 93,65 foizi parlamentni ikki palatadan tuzilishini qo‘llab-quvvatladi.

Davlat hokimiyati tizimiga kiruvchi hokimiyatlardan biri sud hokimiyatidir. Sud hokimiyati boshqa hokimiyatlar kabi xalq manfaatlarini ko‘zlab va

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi hamda qabul qilingan qonunlar asosida o‘z vakolatlarini amalga oshiradi.

O‘zbekiston Respublikasida sud tizimi quyidagicha: besh yil muddatga saylanadigan O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy xo‘jalik sudi, Qoraqalpog‘iston Respublikasining Oliy sudi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Xo‘jalik sudi, shu muddatga tayinlanadigan viloyat sudlari, Toshkent shahar sudi, tuman, shahar sudlari, viloyat xo‘jalik sudlari, harbiy sudlardan iborat.

2017-2018 yillarda sud-huquq tizimiga bir qator o‘zgartirishlar kiritildi. Mazkur sudlarning huquqiy holati O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida, O‘zbekiston Respublikasining 1993-yil 2-sentyabrda qabul qilingan “Sudlar to‘g‘risida”gi Qonunida bayon etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi-fuqarolik, jinoiy va ma‘muriy sudlov sohasida sud hokimiyatining oliy organi hisoblanadi. Shu bilan birga og‘ir va o‘ta og‘ir jinoyatlarni sodir etgan bir guruh shaxslarga; oldin sudlanmaganlarga, biron bir joyda ishlamasdan, mo‘may pul topish yo‘liga o‘tib ketganlarga nisbatan belgilangan jazolarni qonun kuchidan to‘la foydalanilmagan ishlarning jazo qismini yengil deb bekor qilib, og‘irroq jazolashga o‘z ko‘rsatmasini beradi.

Respublika Oliy sudi 1994-yilda 149 kishiga nisbatan quyi sudlar tomonidan tayinlangan jazolar og‘ir deb topilganligi sababli hukmlar o‘zgartirilib, jazolar qisqartirilgan bo‘lsa, 1995-yilda 247 kishiga nisbatan jazolar og‘ir deb topilib, hukmlar o‘zgartirildi, 25 shaxsga nisbatan jinoiy ishlar sudlanganlarning harakatida jinoyat tarkibi yo‘qligi sababli harakatdan to‘xtatildi.

Og‘ir va o‘ta og‘ir jinoyatlarni sodir etganligi uchun 1994-yilda quyi sudlar tomonidan 89 kishiga nisbatan belgilangan jazolar yengil deb topilib, hukmlar bekor qilingan bo‘lsa, 1995-yilda 70 kishiga nisbatan quyi sudlar belgilangan jazolar yengil deb, hukmlar bekor qilindi va yangidan sud majlisida ko‘rish uchun yuborildi.

O‘zbekistonda sud tizimini isloh qilish, sud hokimiyatini shakllantirishda ham birmuncha ishlar qilindi. Sud tuzilishi va sudlov ishlarini yurgizishga oid barcha demokratik konstitutsiyaviy tamoyillar yanada rivojlantirildi. 1995-yil 30-avgustda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi “Fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini buzadigan xatti - harakatlar va qarorlar ustida sudga shikoyat qilish to‘g‘risida”gi qonun fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini sud orqali himoya qilishning huquqiy asoslarini yaratdi.

Respublika xo‘jalik sudlari istiqlolning so‘nggi yillarida o‘zlarining faoliyatini aniq iqtisodiy vazifalar bilan bog‘lab olib bormoqda. Xususan xo‘jalik sudlari 1995-2000 yillarda jami 128.000 nizolarni ko‘rib chiqqan va 271,4 mlrd. so‘m mablag‘ni da‘vogarlarga undirib bergan. Keyingi 6 yil mobaynida xo‘jalik

sudlarining qarorlari asosida davlat boji va jarimalar hisobidan respublika byudjetiga 4,3 mlrd. so‘m mablag‘ undirilgan.

2000-yilning 1-yarmida mazkur tizimda 17.000 dan ziyod ish ko‘rib chiqildi. Natijada, 53,4 mlrd. so‘mlik hajmdagi zarar da‘vogarlar foydasiga undirib berildi. Mamlakat byudjetiga 550 mln. so‘m tushum tushirildi.

O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimov Oliy Majlisning ikkinchi chaqiriq VI sessiyasida (2001-yil 29-avgust) “Adolat qonun ustuvorligida” nomli ma‘ruzasida sog‘lom jamiyat uchun jinoyatchini jazolashdan ko‘ra, jinoyatning oldini olish muhim ekanligini uqtirib o‘tdi. Ma‘ruzada Jinoyat va Jinoyat-protsessual kodekslariga kiritilayotgan o‘zgarishlar, masalan, 110 turdagi uncha og‘ir bo‘lmagan jinoyatlarning ijtimoiy xavfi katta bo‘lmagan jinoyatlar toifasiga o‘tkazish, 12 turdagi jinoyatni og‘ir toifadan unchaog‘ir bo‘lmagan jinoyatlar toifasiga, 7 turini esa o‘ta og‘ir jinoyatlar toifasidan og‘ir jinoyatlar toifasiga o‘tkazish haqidagi takliflar bayon qilindi. Shuningdek, iqtisodiy sohada jinoyat sodir etgan shaxslarga nisbatan iqtisodiy ta’sir choralarini qo‘llash imkoniyatlarini kengaytirish zarurligi, butun jahonda muhokama etilayotgan muhim masalalardan biri-o‘lim jazosini jinoiy jazo chorasi sifatida qo‘llayotganligi bilan bog‘liq muammolar, qonunchiligimizda jinoiy jazo turi sifatida mol-mulkni musodara qilish jazosini qo‘llash tartibini qayta ko‘rib chiqish, voyaga yetmaganlar, ayollar va keksalarga nisbatan qo‘llaniladigan jazo tizimini qayta ko‘rib chiqish, jinoyat va jinoyat-protsessual qonunchiligini erkinlashtirish va demokratlashtirishda ishlarni ko‘rib chiqish tartibini soddalashtirish, jinoiy ishlarni tergov qilish va sudda ko‘rish muddatlarini qisqartirish kabi dolzarb vazifalar va takliflar mohiyati chuqur bayon qilib berildi. Jinoyat va Jinoyat-protsessual kodekslariga kiritilayotgan qo‘shimcha va o‘zgartirishlar jinoiy ishlarga taalluqli qonunlarni erkinlashtirish va demokratlashtirish sari tashlangan muhim hamda mas‘uliyatli qadam ekanligi ta’kidlab o‘tildi.

O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimovning ikkinchi chaqiriq Oliy Majlisning VI sessiyasidagi ma‘ruzasi yuzasidan O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qabul qilgan qarorining 2-bandida shunday deyiladi:

“Ma‘ruzaning jinoiy jazolarni liberallashtirish, qonun ustuvorligini ta‘minlash, fuqarolar huquq va erkinliklarini, jamiyat hamda davlat manfaatlarini himoya qilish sari qaratilgan yo‘lni hayotga tatbiq etishga doir dasturiy xulosalari prokuratura, boshqa huquqni muhofaza qilish organlari, sudlar faoliyati uchun asos qilib olinsin.”

Insoniyat tarixida yangi davr-Inson huquqlari davri boshlandi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti 1995-2005 yillarni kurrimizda “Inson huquqlari o‘n yilligi” deb e‘lon qildi. O‘zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A.Karimovning

ma'ruzalarida inson huquqlari sohasida amalga oshirilishi lozim bo'lgan quyidagi besh strategik yo'nalish belgilab berilgan:

-inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishning samarali mexanizmini ta'minlash;

inson huquqlari bo'yicha Xalqaro huquqning umum e'tirof etilgan tamoyillari va me'yorlari asosida milliy qonunchilikni takomillashtirish;

-qabul qilingan qonunlarga og'ishmay amal qilish mexanizmini ishlab chiqish va ijtimoiy hayotning barcha jabhalarida qonun ustuvorligini ta'minlash;

-sudlov islohotini amalga oshirish yo'li bilan sud tizimini demokratlashtirish;

-aholi ayniqsa Yoshlar va mansabdor shaxslar, huquq-tartibot idoralari xodimlari, o'rtasida huquqiy tarbiya ishlarini tubdan yaxshilash, ularning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish.

Demokratik jarayonlarni chuqurlashtirishning birdan bir zaruriy sharti sud-huquq organlarining ishlarini isloh qilish va erkinlashtirishni jadallashtirishdan iborat. Sudlar faoliyatiga prokuraturaning aralashmasligi, prokuror va advokatlarni huquqlarini teng lashtirish, sudlarning tarbiyaviy rolini oshirish lozimligini taqqoslab ko'rsatadi¹.

Xavfsiz jinoyatlarni ma'muriy choralar bilan almashtirish natijasida so'nggi 2,5 yil davomida 11 mlrd. so'm undirildi. Har yuz ming kishiga hisoblaganda O'zbekistonda 158 kishi qamoqda muddatini o'tamoqda. Bu ko'rsatkich AQShda 715, Rossiyada 584, Ukrainada 416, Qozog'istonda 386 kishidan iborat.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng o'tgan qisqa davr ichida insonning huquq va erkinliklari to'g'risida milliy qonunchilik tizimini tashkil etuvchi yuzdan ortiq qonunlar qabul qilindi. O'zbekiston inson huquqlari bo'yicha 40 ga yaqin xalqaro shartnomaga qo'shildi va ularga bizning mamlakatimizda ham amal qilinmoqda.

3-ilova.

“O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlari va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki. Ijtimoiy-sherikchilik. O'z-o'zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o'rni”

Davlat qurilish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish jarayonlarini erkinlashtirish masalasi ham katta ahamiyat kasb etadi. Bu boradagi vazifalar hokimiyat barcha tarmoqlarini bir-biridan mustaqil holda ish yuritish tamoyillarini mustahkamlash, hokimiyat vakolatlarini nodavlat va jamoat tashkilotlariga,

¹ I.Karimov Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisida // 2005y. 28 yanvar.

fuqarolarni o‘z-o‘zini boshqarish organlariga bosqichma-bosqich o‘tkaza borish, ularning haq-huquqlari va erkinliklarini muhofaza etishni kuchaytirishdan iborat.

Fuqarolik jamiyati qurishda fuqarolarning o‘z-o‘zini boshqarish organlariga katta umid bog‘lanadi. Bu haqda O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.Karimov: “Biz fuqarolik jamiyati qurishga intilmoqdamiz. Buning ma‘nosi shuki, davlatchiligimiz rivojlana borgan sari boshqaruvning turli xil vazifalarini bevosita xalqqa topshirish, ya‘ni o‘z-o‘zini boshqarish organlarini yanada rivojlantirish demakdir”-deydi.

O‘z-o‘zini boshqarish organlarini tashkil qilishda, shakllantirishda O‘zbekistonning o‘ziga xos xususiyati shundaki, ushbu masalani hal qilishga milliy an‘analarni, tarixiy qadriyatlarni tiklash, aholining tub manfaatlariga mos keluvchi yo‘lni tanlash nuqtai nazaridan yondashish bo‘ldi. Xususan, o‘z-o‘zini boshqarishda asosiy tayanch qilib mahallalar belgilandi. Ular inson qalbida Vatan tuyg‘usining shakllanishiga, milliy g‘ururning vujudga kelishida, millatchilik illatlaridan xoli bo‘lishda katta ta‘sir ko‘rsatib kelgan.

O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyati demokratik jarayonlarni rivojlantirish imkoniyatini kuchaytirmoqda, bu esa o‘z navbatida asosiy maqsad - fuqarolik jamiyatini qurishga ko‘maklashmoqda.

O‘z-o‘zini boshqarish muassasalari faoliyatining kengayishi bevosita mahallalarning mavqeini kuchaytirish bilan bog‘liq. O‘z-o‘zini boshqarish organlari yoki mahallalarning vazifasi, aholini davlat va jamiyat ishlarida ishtirokini ta‘minlash kam ta‘minlangan oilalarni ijtimoiy himoya qilishda ishtirok etish bilan cheklanib qolmaydi. Shuningdek, mahallalarda “Mahalla” xayriya jamg‘armasi yordamga muhtoj oilalarga yordam ko‘rsatmoqda. Bu jamg‘arma 1994-yilda 200 ga yaqin shaxs va oilaga 41 ming 189 so‘mlik yordam ko‘rsatgan.

Faqat O‘zbekistonga xos bo‘lgan va aynan mahalla bilan bog‘liq bo‘lgan “Korxonamahalla” iqtisodiy hududni tashkil qilish masalasi katta umid uyg‘otmoqda. 1995-yil davomida respublika bo‘yicha shu turdagi 204 ta kichik va xususiy korxonahalla tashkil qilinib, ularning faoliyati orqali 3300 kishi ish bilan ta‘minlangan.

O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 1999-yil 13-yanvarda “Aholini aniq yo‘naltirilgan ijtimoiy madad bilan ta‘minlashda fuqarolarning o‘z-o‘zini boshqarish organlari rolini oshirish to‘g‘risida”gi Farmoni ijtimoiy himoya sohasida o‘z-o‘zini boshqarish organlariga yangi vakolatlar berishni ko‘zda tutadi: 1) fuqarolarning o‘zini-o‘zi boshqarish organlari ijtimoiy ro‘lini oshirish; 2) hududlarni ijtimoiy rivojlantirish; 3) muhtoj oilalarga aniq yo‘naltirilgan ijtimoiy madad ko‘rsatishni takomillashtirish.

Davlat tomonidan bajariladigan vazifalarni fuqarolarning o‘z-o‘zini boshqarish organlariga o‘tkazilishi, nodavlat tashkilotlar faoliyatini

takomillashtirish, undagi jamoa ruhi va tabiatini mustahkamlashni, samaradorligini oshirishni talab qiladi. 1999-yil aprel oyida Oliy Majlis tomonidan qabul qilingan “Fuqarolarning o‘z-o‘zini boshqarish organlari to‘g‘risida”gi qonunning yangi tahriri aynan shu maqsadga qaratilgan.

O‘zbekistonda mahalla timsolida o‘z-o‘zini boshqaruvchi ijtimoiy tashkilotlarning noyob shakli azaldan mavjud bo‘lib kelgan. Mahallalarda obodonchilikka, xalqning ma‘murligiga, el-yurt farovonligiga xizmat qiladigan ishlar soni ko‘paydi. Mahalla davr o‘zgarishlariga, talablariga moslasha boshladi. Qadimiy va navqiron mahalla jonlanib, unga fayz kirdi.

O‘z-o‘zini boshqaruvning moliyaviy faoliyatini mustahkamlovchi choralardan yana biri-aholiga kompleks tarzda savdo, maishiy va madaniy xizmatlar ko‘rsatadigan guzarlar faoliyatidir.

Oliy Majlis II chaqiriq 1-majlisida (2000-yil 22.01) Birinchi Prezident I.A.Karimov o‘zining “Ozod va obod vatan, erkin va farovon hayot-pirovard maqsadimiz” nomli ma‘ruzasida ushbu masalaning dolzarbligini shunday uqtiradi:

Odamlarning siyosiy ongi, siyosiy madaniyati, siyosiy faolligi yaksalib borgani sari, davlat vazifalarini nodavlat tuzilmalar va fuqarolarning o‘zini-o‘zi boshqarish organlariga bosqichma-bosqich o‘tkazib borish zarur.

Bu borada o‘zini-o‘zi boshqaradigan idoralarning, mahallalarning nufuzini va mavqeyini oshirish, ularga ko‘proq huquqlar berish katta ahamiyat kasb etadi.

Fuqarolik jamiyatining mustahkam asoslarini barpo etish yo‘lidagi ishlarimizning mazmun-mohiyatini ham aynan mana shu masala tashkil etadi.

“Birgina songgi besh yilda yangi tahrirdagi “Fuqarolarning o‘z-o‘zini boshqarish organlari to‘g‘risida”gi hamda Fuqarolar yig‘ini raisi (oqsoqoli) va uning maslahatchilari saylovi togrisida”gi O‘zbekiston Respublikasining qonunlari, mahallalar hamda ulardagi jamoatchilik tuzilmalari faoliyatiga oid 20 ga yaqin nizom qabul qilinib, ijtimoiy hayotga tatbiq etildi.

Shuningdek, tizimda faoliyat ko‘rsatayotgan xodimlarning malakasini oshirish bo‘yicha o‘quv kurslari hamda “Mahalla” ma‘rifiy teleradiyokanali tashkil etildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mahalla institutini yanada takomillashtirish chora –tadbirlari to‘g‘risida”gi 2017-yil 3-fevralda imzolangan Farmonida mahalla institutini yanada takomillashtirishning ustuvor yonalishlari belgilab berildi.

4-ilova

“Savollar xazinasini”

1. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda amalga oshirilgan siyosiy islohotlar zaminida nima yotadi?

2. Demokratik huquqiy davlatning asoslari nimada?
3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining asosiy tamoyillarini bilasizmi?
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining asosiy vazifasi nimalardan iborat?
5. O‘zbekistonda ikki palatali parlamentga qachon o‘tildi?
6. O‘zbekistonda qanday sud organlari faoliyat yuritmoqda?
7. O‘zbekistonda qachon va qanday siyosiy partiyalar tuzilgan?
8. O‘zbekistonda faoliyat yuritayotgan qanday jamoat birlashmalari va nodavlat tashkilotlarini bilasiz?
9. Nima sababdan ommaviy axborot vositalari to‘rtinchi hokimiyat deyiladi?
10. Mahalla va o‘z-o‘zini boshqarish organlarini faoliyati haqida ma’lumot bering.
11. O‘zbekistonda davlat mustaqilligi qo‘lga kiritilishining tarixiy ahamiyati nimada?

Har bir to‘g‘ri javob uchun 1 ball beriladi.

10-8 ta to‘g‘ri javobga “a’lo”

7-5 to‘g‘ri javobga “yaxshi”

4-2 ta to‘g‘ri javobga “qoniqarli”.

5-ilova

Mashg‘ulot natijalari tahlili uchun anketa savolnomasi (feedback)

	Savollar	To‘g‘ri javoblar	Talaba javobi	ball
	Nechanchi yil O‘zbekiston SSR Oliy Sovetining XII chaqiriq nechanchi sessiyasida Prezidentlik lavozimi joriy etildi?	3	2	0

	1990-yil 18-iyunda O‘zbekiston SSR Oliy Sovetining XII chaqiriq ikkinchi sessiyasida qanday deklaratsiya qabul qilindi?	4	1	0
	“O‘zbekiston Respublikasi bayrog‘i to‘g‘risidagi qonun”ni O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining VII sessiyasi qachon qabul qildi?	1991-yil 18-noyabr	1991-yil 18-noyabr	1
	O‘zbekistonda Mustaqillik kuni umumxalq bayrami sifatida qachon nishonlanadi?	1-sentyabr	31- avgust	0
	O‘zbekistonda qachon Prezidentlik instituti joriy etilgan?	24-mart 1990-yil	24- mart 1990- yil	1
	“Mustaqillik Deklaratsiyasi” necha bobdan iborat?	17	17	1
	“Davlat madhiyasi to‘g‘risida”gi qonun qachon qabul qilindi?	1992-yil 10-dekabr	1991-yil 10-dekabr	0
	O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qachon qabul qilingan	1992 yil 8 dekabr	1992-yil 8-dekabr	1
	O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi necha bo‘lim va moddadan iborat	6-bo‘lim 128 moddadan iborat	6-bo‘lim 28-moddadan iborat	0
0	Qayta qurish siyosati qachon e‘lon qilindi	1985- yil aprel	1985-yil aprel	1
	Barchasi:			5 ball “yaxshi” baho

Har bir to‘g‘ri javob uchun 1ball.
10-8 to‘g‘ri javob uchun “a’lo”.
7-5 to‘g‘ri javob uchun “yaxshi”.
4-2 to‘g‘ri javob uchun “qoniqarli”

5- SEMINAR. IQTISODIY ISLOHOTLAR, XUSUSIY MULKCHILIKNING SHAKLLANISHI. O‘ZBEKISTONDA BOZOR MUNOSABATLARINING RIVOJLANISHI. (4-SOAT)

1-DARS

Reja

1. O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlar, uning strategiyasi, ustuvor yo‘nalishlari.

2. Mulknı xususiylashtırırsh va ko‘p ukladlı iqtisodiyotni shakllantırırsh. Bozor infratuzılmasınıng shakllanırshı.

3. Istıqlol davrıda iqtisodiyotda yangı tarmoqlarınıng vujudga kelırshı. Mustaqıllık yıllarırda O‘zbekıstonda avtomobılsozlık rıvoжі.

4. Makroıqtısođıy barqarorlık, solıq tızımıdagi o‘zgarırshlar.

Seminar mashg‘ulotınıng loyırhası.

Mashg‘ulotnıng maqsadı va vazıfaları: Dars jarayonırda talaba O‘zbekıstonda mustaqıllık yıllarırda shakllantırılğan Bozor munosabatları, unıng yo‘nalırshları, bosqıchlارı va xususiylarları, amalga oshırılğan iqtisodiy ıslohotlar haqırda ma‘lumotga ega bo‘ladı. Bozor infratuzılmasınıng shakllanırshı, qıshloq xo‘jalıgırdagı ıslohotlar, unıng vazıfaları va yo‘nalırshları, makroıqtısođıyotni barqarorlashtırırshga erırshırsh, solıq tızımıdagi o‘zgarırshlar qanday amalga oshırılğanlıgını tahlıl qıládılar.

Mashg‘ulot usulları: “Blıts-o‘yın”, “Zınama-zına”va ”Blıts-so‘rov”.

Mashg‘ulot instrumetı: “Zınama-zına”usulını o‘tkazırsh uchun A3 formatdagı qog‘oz, talabalar sonıdan kelıb chıqıb savollarını yozırsh uchun A3 formatdagı qog‘ozlar.

Mashg‘ulotdan kutilayotğan natırja:

Qo‘llanılayotğan usullar orqalı tafakkur jarayonını rıvojlantırırshga oıd bılımlar, ko‘nikma, malakalar-talaba faolıyatırda namoyon bo‘ladı. Izlanırsh natırjaları o‘qıtuvchı va talabani ijodkorlıkka, yangılık olıshga ilhomlantırıradi.

Seminar mashg‘ulotını o‘tkazırsh tartıbı: Seminar mashg‘ulotı “Blıts-o‘yın” va “Zınama-zına”, “Blıts-savollar” interfaol usulları orqalı o‘tkazırladı. Mashg‘ulot talabalarını bır necha guruhga bo‘lıb o‘tkazırladı.

1.“Blıts-o‘yın”usulı.

1. Bunda o‘qıtuvchı tınglovchılarırga alohıda alohıda tarqatma materıallar beradı va materıallarını sınichılab o‘rganırshnı talab etadı. Berılğan topshırıqları ketma-ketlıkda qog‘ozdagı alohıda ajratılğan bo‘lımga raqamlar bılımlar belgılash keraklıgını tushuntırıradi. Vazırfa yakka tartıbda bajarırladı.

2.Tartıb raqamlarını tarqatma materıallarga belgılashnı tushuntırıradi va bunıng uchun 10 daqırqa vaqt beradı.

3. O‘qıtuvchı talabalarıdan uch kırshıdan ıborat kırshık kırshık guruhlar tashkıl etadı. Guruh a‘zolarını o‘z fıkrıları bılımlar tanırshtırıradi. O‘qıtuvchı tafakkur bo‘yırcha o‘zaro tortırshıb, bahslashıb ularga ta‘sır o‘tkazadı. Ularını o‘z fıkrırga ıshtırıradı. Ular bır muqımga kelıb, tarqatılğan qog‘ozdagı “Gurux bahosı” bo‘lımga raqamlar bılımlar belgılab chıqádılar. Bu vazırfa uchun 20 daqırqa vaqt berırladı.

4. Barcha kırshık guruhlar o‘z ıshtırırshlarını tugatgach, harakatlar ketma-ketlıgını “To‘g‘rı javob” bo‘lımga belgılashnı so‘raydı.

5. Endi “to‘g‘ri javob” bo‘limida berilgan raqamlardan “Yakka baho”, “Yakka xato” raqamlarni yozishni so‘raydi. “Yakka baho” bo‘limidagi sonlarni yuqoridan pastga qarab qo‘shib chiqib, umumiysini hisoblash kerakligini uqtiradi.

6. Huddi shu tartibda “To‘g‘ri javob” va “Guruh bahosi” o‘rtasidagi farq kattadan kichigini ayirish orqali bajariladi, chiqarilgan farqlar soni “Guruh xatosi” bo‘limiga yozib, yuqoridan pastga qarab qo‘shiladi va umumiy son chiqariladi.

7. O‘qituvchi yakka va guruh xatolarini to‘plangan umumiy sonlar bo‘yicha alohida-alohida sharhlab beradi. Bunda talabalar harakatlar ketma-ketligini 10 daqiqa ichida belgilab chiqadilar.

Guruhlarga bo‘lingan talabalar o‘zaro tortishib, fikrlashadilar, bir-birlariga ta’sir o‘tkazib, “Guruh bahosi” bo‘limiga tartib raqamlarini qo‘yadilar. “To‘g‘ri javob” bo‘limini to‘ldirib chiqadilar. Yozib olingan “To‘g‘ri javob” bo‘limida berilgan raqamlardan ayiradilar. “Yakka baho” bo‘limidagi sonlarni yuqoridan pastga qarab qo‘shib chiqadilar. Huddi shu harakatni “Guruh bahosi” bo‘limi bilan bajaradilar. Natijani o‘qituvchi tahlili orqali bilib oladilar.

2. “Zinama-zina” usuli.

Ushbu usul talabalardagi mavjud nazariy bilimlarni mustahkamlashga va mavzu yuzasidan amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga, axborotlarni tizimlashtirishga xizmat qiladi.

O‘tkazish bosqichlari:

1. Talabalardan kichik guruhlar shakllantiriladi va keltirilgan kichik mavzulardan ixtiyoriy birini tanlash topshiriladi.

2. Guruhlar o‘zlari tanlagan mavzu yuzasidan fikr-mulohazalarini yozma ravishda bayon etadilar.

3. O‘qituvchi tomonidan talabalar faoliyati doimiy ravishda kuzatib boriladi.

4. Bahs –munozaraga kirishishlari ta’minlanib boriladi.

5. Talabalarni o‘zlari bajargan topshiriqlari bo‘yicha himoyaga chiqishlari tashkillashtiriladi.

6. O‘qituvchi mavzuning mohiyatini yorituvchi bo‘limlarga talabalar tomonidan bildirilgan fikr-mulohazalarni tahlil etadi va talabalarning o‘zlashtirish natijalarini aniqlaydi.

3. ”Blits-so‘rov”

	savollar	javoblar
	Iqtisodiy islohotlarning dastlabki bosqichida respublika Prezidenti tomonidan qaysi yo‘nalishlar belgilab berildi?	
	Dastlabki vaqtning o‘zida iqtisodiy munosabatlarning huquqiy negizini barpo	

	etadigan qancha qonun xujjatlari qabul qilingan?	
	Mulkni xususiylashtirish va davlat tassarrufidan chiqarishdan maqsad nima edi?	
	Istiqloq yillarida iqtisodiyotda amalga oshirilgan tarkibiy o'zgarishlar qanday natijalarga olib keldi?	
	Iqtisodiyotimiz va jamiyatimiz hayotida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni qanday?	
	Avtomobilsozlik sanoatining tashkil topishi bilan O'zbekiston avtotransport ishlab chiqaruvchilar xalqaro tashkilotining nechinchi a'zosi sifatida qabul qilindi?	
	Avtomobil sanoatiga dahldor qanday qarorlar qabul qilindi?	
	Milliy avtomobilsozlik sanoatiga asos solinishi natijasida qanday rasmi avtomobillar ishlab chiqarila boshlandi?	
	O'zbekiston elektrotexnika sohasi ishlab chiqarayotgan maishiy texnikaning necha foizi Rossiyaga eksport qilinmoqda?	
0	Makroiqtisodiy barqarorlik deganda nimani tushunasiz?	
1	2019-yil soliq tizimiga qanday o'zgartirishlar kiritildi?	

6-SEMINAR. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI IJTIMOIIY O'ZGARISHLAR. (2 soat)

REJA

1. Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi
2. O'zbekistonda ijtimoiy siyosatning o'ziga xos xususiyatlari
3. Aholining turmush darajasini yuqori darajada ta'minlash
4. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi

Qonunning mazmun-mohiyati.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: Dars jarayonida talaba O‘zbekistonda mustaqillik yillarida shakllantirilgan bozor munosabatlari, uning yo‘nalishlari, bosqichlari va xususiyatlari, amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar haqida ma’lumotga ega bo‘ladi. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo‘jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo‘nalishlari, makroiqtisodiyotni barqarorlashtirishga erishish, soliq tizimidagi o‘zgarishlar qanday amalga oshirilganligini tahlil qiladilar .

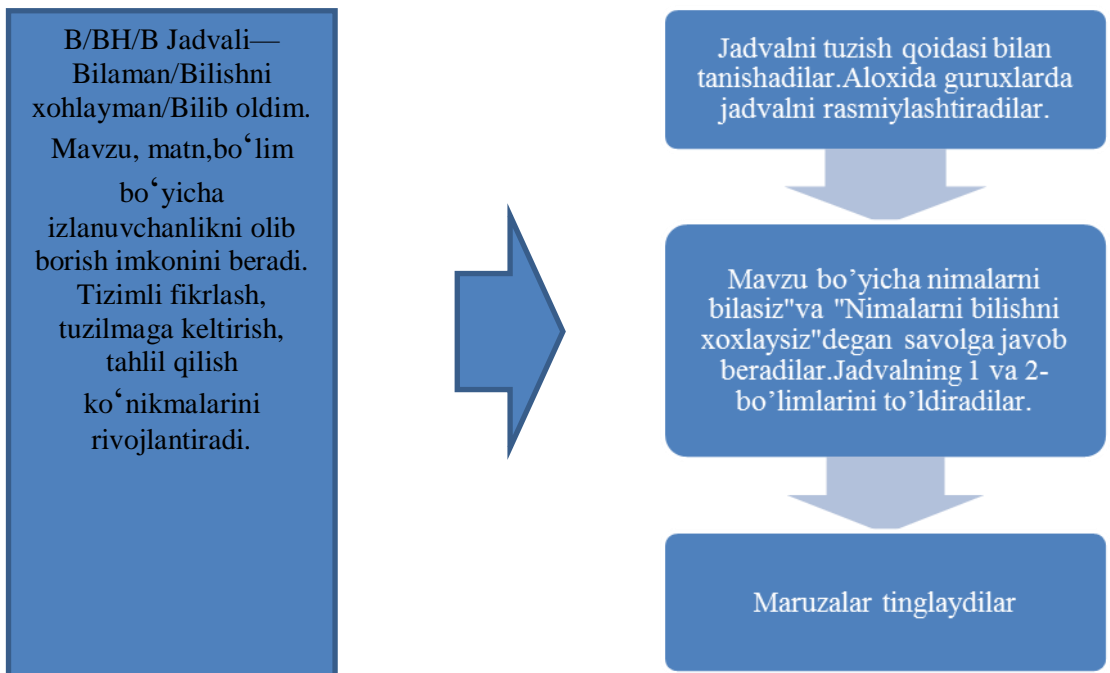
Mashg‘ulot usullari: “Ha-yo‘q”, “B/BH/B” va “Insert”.

Mashg‘ulot instrumenti: “Zinama-zina” usulini o‘tkazish uchun A3 formatdagi qog‘oz, talabalar sonidan kelib chiqib savollarni yozish uchun A3 formatdagi qog‘ozlar.

Mashg‘ulotdan kutilayotgan natija:

Qo‘llanilayotgan usullar orqali tafakkur jarayonini rivojlantirishga oid bilim, ko‘nikma, malakalar-talaba faoliyatida namoyon bo‘ladi. Izlanish natijalari o‘qituvchi va talabani ijodkorlikka, yangilik olishga ilhomlantiradi.

Seminar mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi: Seminar mashg‘uloti “Ha-Yo‘q”, “B/BH/B” va “Insert” interfaol usullari va jadvallari orqali o‘tkaziladi. Mashg‘ulot talabalarni bir necha guruhga bo‘lib o‘tkaziladi.

Mustaqil guruhlarda jadvalning 3-bo‘limini to‘ldiriladi.

**“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI IJTIMOIIY
O‘ZGARISHLAR”.**

“B/BH/B” jadvali.

Bilaman	Bilishni xohlayman	Bilib oldim

Insert jadvali:

-ma'lumotlarni tizimlashtirishni (mustaqil o'qish, ma'ruzadan olingan), tasdiqlash, aniqlashtirish yoki rad etish;

-qabul qilinayotgan ma'lumotning tushunarligini nazorat qilish, avval egallangan ma'lumotni yangisi bilan bog'lash qobiliyatlarini shakllantirishni ta'minlaydi;

-o'quv ma'lumotini mustaqil o'rganganidan so'ng qo'llaniladi.

Insert jadvalining tuzilishi va uni to'ldirish qoidasi bilan tanishadilar

O'quv jarayonida olingan ma'lumotlarni individual holda tizimlashtiradilar;

Matnda qo'yilgan belgilar asosida jadval ustunlarini to'ldiradilar: V-...haqidagi bilimlarga javob beradi; +-yangi ma'lumotlar;-men bilgan narsaga zid? meni o'ylantiradi

7-SEMINAR. MUSTAQILLIK YILLARIDA O‘ZBEKISTONDAGI MA’NAVIY VA MADANIY TARAQQIYOT (4 soat).

REJA:

1. O‘zbekiston Respublikasidagi mustaqillik yillarida ma’naviy merosimiz va milliy qadriyatlarimizning tiklanishi.
2. Tarixiy meros, mutafakkir avlodlarning ma’naviy meros kelajak yutuqlarimiz garovi.
3. Milliy va diniy qadriyatlarimizning jahon sivilizatsiyasida tutgan o‘rni.
4. Millatlararo tinchlik va konfessiyalararo totuvlik-barqarorlik garovidir

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: Talabalarga mustaqillik yillarida amalga oshirilgan ma’naviy-madaniy taraqqiyot va milliy qadriyatlar borasida amalga oshirilgan ishlar va uning tarixiy ahamiyatini yetkazish. Talabalarda tarixiy merosga milliy qadriyatlarga hurmat ruhini tarbiyalash. Vatanni sevish, uni ardoqlash ajdodlar merosni asrab–avaylash bu kungacha qo‘lga kiritilgan yutuqlarni yuksaltirishga ishonch uyg‘otish.

Mashg‘ulot usullari: Bumerang, «Savollar xazinasi»

Mashg‘ulotda qo‘llaniladigan mahsulotlar: A-4 formatli 5 nusxada qog‘oz, 5 ta furshetkalar, 5 ta rangli qog‘ozda mashg‘ulot rejasi asosida “Savollar xazinasi”. A-4 formatli 5 nusxada qog‘oz, 5 ta furshetka, 5 ta rangli qog‘ozda mashg‘ulot rejasi asosida “Savollar xazinasi”.

Mashg‘ulot natijasi: O‘zbekistonda bozor islohotlarini amalga oshirish, ma’naviy yuksalish va madaniy taraqqiyot yo‘lidagi tub o‘zgarishlar haqida to‘liq ma’lumotga ega bo‘ladilar.

Javoblar tahlili: Har bir to‘g‘ri javob uchun uchun 1 ball beriladi;

8-10 tacha to‘g‘ri javob uchun “a’lo”, 5-7 to‘g‘ri javob uchun – “yaxshi”,
2-4 to‘g‘ri javob uchun “qoniqarli” baho qo‘yildi. Umuman javob bo‘lmasa – “qoniqarsiz” - 0 ball qo‘yiladi.

Seminar mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi:

Amaliy mashg‘ulot interfaol usullardan Bumerang va “Savollar xazinasi”ni qo‘llagan holda o‘tkaziladi. O‘qituvchi sonlar qo‘yilgan varaqlar yordamida talabalarni 5 guruhga bo‘ladi.

1-bosqich har bir guruhga oldinidan tayyorlangan mavzu doirasidagi “qisqacha ma’lumotlarni” tarqatib chiqadi. Berilayotgan “qisqacha ma’lumot” hajmi har bir guruh uchun bir xil bo‘lishi kerak. Chunki ularga ushbu ma’lumotni o‘rganish uchun bir xil vaqt ajratiladi. Ajratilgan vaqt mobaynida har bir guruh a’zosi ma’lumotnomani o‘qib, tushunib tahlil qila olishi kerak.

Namuna sifatida quyidagi qisqa ma'lumotnoma tavsiya etiladi;

1. O'zbekiston Respublikasidagi mustaqillik yillarida ma'naviy merosimizni va milliy qadriyatlarimizning tiklanishi.

2. Tarixiy meros, mutafakkir avlodlarning ma'naviy meros kelajak yutuqlarimiz garovi.

3. Milliy va diniy qadriyatlarimizning jahon sivilizatsiyasida tutgan o'rni.

4. Millatlararo tinchlik va konfessiyalararo totuvlik-barqarorlik garovidir

2-bosqichda guruhning har bir a'zosi boshqa guruh a'zolari bilan birlashishi kerak. Ya'ni har bir guruhda boshqa guruh a'zolari boshqa guruh a'zolaridan vakil bo'lishi kerak. Shunday qilib, 5 ta guruhda 5 ta qisqacha topshiriqni o'zlashtirgan talabalar yig'iladi. Bu bosqichda barcha guruh a'zolariga o'zi o'qigan ma'lumot haqida o'rtoqlariga gapirib berish vazifasi qo'yiladi. Bu bosqich talabalarga yangi ma'lumotlar bilan tanishish va o'zlashtirgan ma'lumotlarini o'zaro o'rtoqlashishga imkon beradi.

3-bosqichda to'la ma'lumotga ega holda o'z guruhlariga qaytadilar, ya'ni yangi ma'lumotlarni o'zlashtirgan holda guruhlariga qo'shiladilar. Bu bosqichda guruh a'zolari bir-birlariga ma'lumotlarni etkazadilar, yangi ma'lumotlarni o'zlashtiradilar, bu ma'lumotlarni mustahkamlaydilar, bilimlarini aniqlaydilar. Shu tarzda 3-bosqich ham tugaydi.

4-bosqichda talabalarga alohida tayyorlanib o'tirish taklif etiladi. O'qituvchi tomonidan mavzuning mohiyatini ochib beruvchi «Savollar xazinasini» deb nomlanuvchi savollar talabalarga tarqatiladi va savollarni o'qib eshittirish taklif etiladi.

Ajratilgan qisqa vaqt ichida talaba aniq lo'nda savollarga javob berishi kerak. So'ngra o'qituvchi to'g'ri javobni aytadi va talabadan javobidagi xatoliklarni to'g'irlash talab etiladi.

5-bosqichda talaba seminar mashg'ulotida yig'gan balini hisoblaydi va yo'l qo'ygan xatolarni tahlil qiladi, uning sabablarini aniqlaydi. Shu tariqa talabalar yangi bilimlarni o'zlashtiradilar, mustahkamlaydilar, tahlil qiladilar va xulosalar qilishni o'rganadilar.

1-Ilova

O'zbekiston Respublikasida ma'naviy merosimizni, madaniy qadriyatlarimizni tiklash va ularni xalqimizga etkazish borasida keng ko'lamda faoliyat olib borilmoqda.

Respublika Birinchi Prezidenti I.A.Karimov ta'kidlab o'tganidek, ma'naviyatning mohiyati shunchalik kengki, uni o'lchab ham, poyoniga yetkazib ham bo'lmaydi. U inson uchun butun bir olamdir.

Bozor munosabatlari sharoitida ma'naviyat va ma'rifat ishlariga g'oyat katta e'tibor berilishi mustaqil O'zbekistonda yangi jamiyat qurishning o'ziga xos xususiyatlaridan biridir.

Shu borada "Ma'naviyat va ma'rifat" jamoatchilik markazini tashkil qilish va ularning ish samaradorligini oshirishga qaratilgan 1994-yil 23-apreldagi va keyingi Prezident farmonlari Respublikada ma'naviy va mafkuraviy ishlarni yuksaltirishda katta ahamiyatga ega bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2000-yil 2-iyundagi Respublika ma'naviyat va ma'rifat kengashini qo'llab-quvvatlash to'g'risidagi yangi farmoni mamlakatimizda ma'naviy-ma'rifiy islohotlarni izchil amalga oshirish, milliy istiqlol g'oyasining asosiy tushuncha va tamoyillarini xalqimiz ongi va qalbiga singdirish borasida ulkan ishlarni amalga oshirishga qaratilgan muhim dastur bo'lgan edi. **Mustaqillik yillarida ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy qayta qurishlar qatorida madaniyat sohasida ham tub o'zgarishlar ro'y berdi. Bu avvalo teatr san'ati, milliy musiqa, me'morchilik, adabiyot sohaslarida yaqqol ko'zga tashlanadi. 2001-yilning davlat byudjetidan madaniyat va san'at muassasalarini rivojlantirish uchun 12 milliard 703 million so'm (bu ko'rsatkich 2000-yili 9 mlrd. 463 mln. so'mni tashkil qilgan edi) ajratilishi fikrimizning guvohidir. Mustaqillikning dastlabki yillarida respublikada yangi teatr jamoalari tashkil etildi. 1991-1994 yillarda bir qator viloyat markazlarida yangi teatrlar ishga tushirildi. 1993-yil avgust oyida Toshkent shahrida ish boshlagan "Turkiston" saroyi nafaqat me'morchilikning yorqin namunasi, balki sahna guruhlari va atoqli artistlarning chiqishlari bo'ladigan dargohga aylandi. 1998-yil 26-martda O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimovning "O'zbekiston teatr san'atini rivojlantirish to'g'risida"gi farmoni e'lon qilindi. Bu farmonga muvofiq O'zbekiston tomosha san'atining ko'p asrlik an'alarini o'rganish, boyitish va targ'ib qilish, teatr san'atini har tomonlama rivojlantirish, uning moddiy-texnika bazasini yanada mustahkamlash, mamlakatimizda ma'naviy-ma'rifiy islohotlarni amalga oshirishda teatr arboblarning faol qatnashishini ta'minlash maqsadida "O'zbekteatr" ijodiy-ishlab chiqarish birlashmasi tashkil etildi. Teatrlarning 90-yillarning ikkinchi yarmidagi repertuarlarida tarixiy pyesalar keng o'rin oldi. 1996-yili Amir Temurning 660 yillik yubileyi munosabati bilan 10 ta yangi spektakllar sahnalashtirildi. "Navro'z-97" teatr festivali munosabati bilan Sohibqiron obrazini ifodalovchi 14 ta spektakl namoyish etildi. 1998-yili al-Farg'oniy, al-Buxoriylarning yubileylariga bag'ishlangan pyesalar yaratildi. Mamlakatimizning boy tarixini namoyish etuvchi spektakllar Toshkentni yetakchi teatrlaridagina emas, barcha viloyatlarning teatr sahnalarida qo'yildi. 1995-1997 yillari Respublika teatrlari tomonidan 313 yangi spektakllar qo'yildi.**

O‘zbekistonda musiqa va raqs san’atini rivojlantirish maqsadida “O‘zbeknavo” gastrol-konsert birlashmasi tashkil etildi. Unda musiqa-raqs san’atini rivojlantirishni davlat yo‘li bilan qo‘llab-quvvatlash masalalari ko‘zda tutildi. San’atning barcha sohalari, madaniy-ma’rifiy muassasalari uchun malakali mutaxassis kadrlar tayyorlash Respublika Prezidentining doimo e’tibor markazida bo‘lib keldi. Sovetlar davridagi madaniyat o‘quv ishlari qayta tuzilib, ko‘plab yangi o‘quv maskanlari tashkil etildi. 90-yillar oxirida mamlakatda 27 ta maxsus o‘quv yurti faoliyat ko‘rsatdi. Shundan bittasi oliy o‘quv yurtlari, 20 ta o‘rta maxsus bilim yurtlari, 2 maktab-internat.

Mustaqillik yillarida o‘zbek adabiyoti, adabiyotshunoslik fani taraqqiyotida ham yangi sahifalar ochildi. Asarlari zararli, o‘zlari millatchi deb nohaq baholangan Cho‘lpon, Otajon Hoshim, Vadud Mahmud, Munavvar qori singari millatparvar yozuvchi, ma’rifatparvarlar ijodi xolisona o‘rganilib, ularning asarlari chop etildi, teatr sahnalarida o‘z o‘rnini egalladi.

Mustaqillik sharofati bois mo‘tabar Qur’oni Karim va hadislar chop etildi. Bunday asarlarning xalqimiz qo‘liga yetib borishi butunlay yangi, sog‘lom, sof milliy g‘oyalarimizning, maqsad va intilishlarimizning sifat darajasini belgilaydi. Adabiyot sohasidagi va ko‘plab nashr etilgan boshqaasarlarning milliy istiqlol g‘oyasi va mafkurasining buyuk hayotbaxsh kuchini ko‘rsatadi.

Mustaqillik davri adabiyotining bayroqdorlari O‘zbekiston qahramonlari Sayid Ahmad, Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, O‘zbekiston xalq shoirlari Muhammad Yusuf, Habib Sa’dullayevlar ijodiy faoliyati bilan butun xalqimiz faxrlanadi.

Milliy istiqlol davridagi o‘zbek adabiyotshunosligi oldida turgan muhim vazifalarni hal etishda Ozod Sharofiddinov, Begali Qosimov, Nayim Karimov, Erkin Karimov, Ahmad Aliyev, Najmiddin Komilovlarning asarlari alohida o‘rin egallaydi. T.Malikning romanlari, O.Matjon, O.Hojiyeva, X.Sultonov, A.Suyun, Y.Eshbek, H.Do‘stmuhammad, Sh.Salimova singari shoir va adiblarning badiiy barkamol, g‘oyaviy yetuk asarlari o‘zbek milliy istiqlol adabiyotiga katta hissa bo‘lib qo‘shildi.

Millatimizning o‘zligini anglashda milliy, tarixiy qadriyatlarimizni tiklashda muzeylar alohida o‘rin tutadi. Shu jihatdan Birinchi Prezident I.A.Karimovning 1998-yil 12-yanvardagi “Muzeylar faoliyatini tubdan yaxshilash va takomillashtirish to‘g‘risida”gi farmoni muzeylar ishlarini rivojlantirishda dastur rolini bajarmoqda.

Mustaqillik yillari respublikamizda muzeylarga bo‘lgan e’tibor oshib bormoqda “Temuriylar tarixi davlat muzeyi”ni qurilishi, “O‘zbekiston xalqlari tarixi muzeyi”, “Xalq amaliy san’ati muzeyi” ning qayta jihozlanishi buning dalolatidir. Hozirgi kunda davlat qaramog‘idagi muzeylar 81 tani tashkil qilib,

shulardan 15 tasi tarix muzeylari, 23 ta o'lkashunoslik, 10 ta badiiy san'at koshonasi, 20 ta memorial muassasa, 8 ta adabiyot, 4 ta tibbiyot muzeylaridir.

Shuningdek, mamlakatning shaharlari va tumanlarida 510 ta muzey xalqimizning boy tarixiy-madaniy xazinalarini namoyish etmoqda va kishilarimizni, yosh avlodni ma'naviy-ma'rifiy tarbiyalashga o'zlarining hissalarini qo'shmoqda.

O'zbekiston Respublikasi madaniyat ishlari vazirligi tasarrufidagi jami muzeylarda 2000-yil boshlarida 1.350 ming eksponatlar saqlanmoqda va bularni o'tgan davrda 1.655.400 kishi tomosha qilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 28-iyulda qabul qilingan (PQ-3160) "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi qarori bilan Respublika Ma'naviyat targ'ibot markazi hamda Milliy g'oya va mafkura ilmiy-amaliy markazi birlashtirilib, Respublika ma'naviyat va ma'rifat markazi qayta tashkil etildi, uning dolzarb vazifalari belgilandi. Bu esa jamiyat hayotining ma'naviy-ma'rifiy asoslarini mustahkamlash, Vatanimiz taqdiri va kelajagi uchun daxldorlik va mas'uliyat hissini oshirish, yot g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni kuchaytirishga yo'naltirilgan targ'ibot tizimini yanada rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

2017-2018 yillarda Prezidentimiz tomonidan huquq organlari faoliyatini tartibga solish, yanada takomillashtirish, xodimlarining moddiy manfaatdorligini ta'minlash va eng bu soha kadrlarini huquqiy masalalarda adolat, halollik va mas'uliyat bilan ishlashlarini ta'minlashda juda katta va salmoqli ishlar olib borildi.

"O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan birinchi marta mamlakatimiz parlamenti – Oliy Majlisga Murojaatnoma"tida yurtimizdagi ijodiy uyushmalarning ijtimoiy hayotimizdagi o'rni va nufuzini oshirish, moddiy-texnik bazasini mustahkamlash maqsadida O'zbekiston ijodkorlarini qo'llab-quvvatlash "Ilhom" jamoat fondi, shuningdek, madaniyat va san'at muassasalari hamda yirik kompaniya va banklar hamkorligida "Do'stlar klublari", Toshkent shahridagi Milliy bog' hududida muhtasham Adiblar xiyoboni tashkil etilganligi, Yozuvchilar uyushmasining yangi binosi, Qoraqalpog'istonda va bir qator viloyatlarimizda ulug' adiblarimizning nomlari bilan atalgan ijod maktablari barpo etilganligi ta'kidlab o'tilgan.

Oxirgi yillarda madaniyat va san'at sohasida muayyan ishlar amalga oshirildi. O'zbek milliy maqom san'atining noyob namunalarini keng targ'ib qilish, uni asrab-avaylash va rivojlantirish maqsadida davlatimiz rahbarining 2018-yil 6-aprelda "Xalqaro maqom san'ati anjumanini o'tkazish to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan 2018-yil 6–10

sentyabr kunlari Shahrisabzda 73 davlat vakillari ishtirokida birinchi Maqom san'ati xalqaro forumi bo'lib o'tdi. Tadbir ishtirokchilari va mehmonlarning fikriga ko'ra, ushbu anjuman jahon madaniyatining mulkiga aylangan noyob o'zbek milliy maqomini saqlash va rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. 2018-yil 24-iyulda O'zbekiston Prezidentining "Milliy kinoindustriyani rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori mamlakatimizda kino san'atini yanada rivojlantirish, sohada malakali mutaxassislar tayyorlash, zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar sifatini oshirish, xalqaro hamkorlikni mustahkamlash bo'yicha muhim tadbirlarga asos bo'lmoqda. Bugungi kunda "O'zbek milliy baxshichilik va dostonchilik san'atining noyob namunalarini asrab-avaylash va rivojlantirish, uni keng targ'ib qilish, yosh avlod qalbida ushbu san'at turiga hurmat va e'tibor tuyg'ularini kuchaytirish, turli xalqlar o'rtasidagi do'stlik va birodarlik rishtalarini mustahkamlash, ijodiy hamkorlik, madaniy-ma'naviy munosabatlar doirasini xalqaro miqyosda yanada kengaytirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 2-noyabrda "Xalqaro baxshichilik san'ati festivalini o'tkazish to'g'risida"gi Qarori qabul qilindi. Qaror asosida O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi, Fanlar akademiyasi hamda Surxondaryo viloyati hokimligining Termiz shahrida har ikki yilda bir marta xalqaro baxshichilik san'ati festivalini tashkil etish hamda ushbu festivalni birinchi marta 2019- yil 5–10 aprel kunlari o'tkazish haqidagi taklifi ma'qullandi².

Shuningdek o'zbek milliy maqom san'ati markazi va muzeyi tashkil etidi, ushbu can'at yonalishin rivojlantirish tizimi yaratildi.

2-Ilva

Mustaqillik yillarida o'zbek xalqining tarixi, madaniyati, moddiy va ma'naviy boyliklari, jahon sivilizatsiyasi rivojiga katta hissa qo'shgan allomalarining ulkan merosiga bo'lgan munosabat tubdan o'zgardi. Ularning merosini qayta tiklash, tarixiy shaxslar, buyuk allomalar, shaharlar, madaniy yodgorliklarning yubiley va bayramlarini o'tkazish an'anaga aylandi. «Bu yerda gap tantanalardagina emas, - degan edi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov, - muhimi, biz ularning o'z davrida kelajak avlodlar uchun qoldirgan salmoqli merosi, ijobiy ishlari, kerak bo'lsa, umumjahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissalarini qadrlaymiz. Albatta, har bir millat o'z ajdodlarini eslash, ularning hurmatini joyiga qo'yishga intiladi.

² Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномасини ўрганиш ва кенг жамоатчилик ўртасида тарғиб этишга бағишланган Илмий-Оммабоп қўлланма // Тошкент. Маънавият, 2019 й, Б-26-27.

Faqat bu kabi xayrli ishlar o‘z mohiyati jihatidan xalqlarni yaqinlashtirishga, ularni hamjihat etishga xizmat qilsin»³.

Ushbu ezgu maqsad yo‘lida mustaqillik yillarida YuNESKO bilan hamkorlikda quyidagi tarixiy sanalar keng nishonlandi:

- 1991 yil – Alisher Navoiy tavalludining 550 yilligi.**
- 1993 yil – Bahouddin Naqshband tavalludining 675 yilligi.**
- 1994 yil – Mirzo Ulug‘bek tavalludining 600 yilligi.**
- 1995 yil – Mahmud Zamaxshariy tavalludining 920 yilligi.**
- 1995 yil – Najmiddin Kubroning 850 yilligi.**
- 1996 yil – Amir Temurning 660 yilligi.**
- 1997 yil – Buxoro shahrining 2500 yilligi.**
- 1997 yil – Xiva shahrining 2500 yilligi.**
- 1998 yil – Imom Buxoriy tavalludining 1225 yilligi.**
- 1998 yil – Ahmad Farg‘oniy tavalludining 1225 yilligi.**
- 1999 yil – Jaloliddin Manguberdi tavalludining 800 yilligi.**
- 1999 yil – «Alpomish» dostonining 1000 yilligi.**
- 2000 yil – Burhoniddin Marg‘inoniy tavalludining 910 yilligi.**
- 2000 yil – Imom Moturidiy tavalludining 1130 yilligi.**
- 2000 yil – Kamoliddin Behzod tavalludining 545 yilligi.**
- 2001 yil – «Avesto» kitobining 2700 yilligi.**
- 2002 yil – Termiz shahrining 2500 yilligi.**
- 2002 yil – Shahrisabz shahrining 2700 yilligi.**
- 2003 yil – Abduxoliq G‘ijduvoni tavalludining 900 yilligi.**
- 2004 yil – Xo‘ja Ubaydulloh tavalludining 600 yilligi.**
- 2006 yil – Qarshi shahrining 2700 yilligi.**
- 2006 yil – Xorazm Ma‘mun akademiyasining 1000 yilligi.**
- 2007 yil – Samarqand shahrining 2750 yilligi.**
- 2007 yil – Marg‘ilon shahrining 2000 yilligi.**
- 2009 yil – Toshkent shahrining 2200 yilligi.**

O‘tkazilgan tantanalar, anjumanlar va tadbirlar o‘zbek xalqining tarixiy xotirasi, jonkuyarligi, aql-idroki va tafakkuri mahsuli, uning buyuk ajdodlar merosi, mehnati va ko‘rsatgan jasoratiga chuqur ehtiromidir. Bu meros ulkan ummonki, har bir avlod undan kuch-qudrat, g‘ayrat va ilhom oladi, tarixiy xotirasini jonlantiradi, fuqarolik ongini shakllantiradi, axloqiy tarbiya hamda ibrat manbaiga aylanadi⁴.

³ Каримов И. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. // Каримов И. Биз келажакимизни ўз қўлимиз билан қураимиз. Асарлар, 7-том. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – Б. 148.

⁴ Каримов И. Ўзбекистоннинг XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари.// Каримов И. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлида. Асарлар, 6-том. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – Б.127.

Ma'naviy hayotimizda muhim bo'lgan, O'zbekistondagi Islom sivilizatsiyasi markazi, Imom Buxoriy va Imom Termiziy nomlaridagi xalqaro ilmiy-tadqiqot markazlari, Islom akademiyasi kabi ilmiy-ma'rifiy muassasalar faoliyatini yo'lga qo'yish ishlari boshlanganini, buyuk allomalarimizning yodgorlik majmualari qoshida hadisshunoslik, islom huquqshunosligi, tasavvuf, kalom va aqida ilmi kabi diniy-ma'rifiy yo'nalishlarni o'rganish bo'yicha maxsus maktablar tashkil etilganligi, bu ishlarimizning chuqur ilmiy va amaliy asoslarga egaligiga e'tibor qaratilgan.

Ma'lumki, qadimiy madaniyat va sivilizatsiyalar chorrahasi bo'lgan yurtimiz zaminidan o'rta asrlarda minglab olimu ulamolar, buyuk mutafakkir va shoirlar, aziz-avliyolar yetishib chiqqan. Ularning aniq fanlar va diniy ilmlar sohasida qoldirgan bebaho merosi, butun insoniyatning ma'naviy mulki hisoblanadi.

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda-ajdodlarimizning bizgacha yetib kelgan boy madaniy meroslarini o'rganish katta o'rin egallaydi. Shu sababli

Yurtimiz hali ittifoq tarkibida bo'lgan, Kremlning hukmronligi hali kuchini yo'qotmagan bir paytda – 1990-yil iyun oyida Respublika Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov “Musulmonlarning Saudiya Arabistoniga Haj qilishi to'g'risida”gi farmonga imzo chekdi. O'zbekiston hukumatining har tomonlama qo'llab-quvvatlashi bilan 1991 - yilda Haj qilish baxtiga 350 kishi sazovor bo'lgan bo'lsa, 2001-yili hojilarning soni 3801 kishiga yetdi. Jami mustaqillik yillari Haj ibodatini ado etishga muvaffaq bo'lganlarning soni 31.057 kishini tashkil qildi.

2018-yilda Haj safariga boruvchilar 7 ming nafar kishini tashkil etmoqda, Umra safariga borishni istagan barcha fuqarolar uchun to'la imkoniyat yaratildi

Xalqimiz asrlar davomida nishonlab kelgan bayramlaridan biri “Navro'z” umumxalq bayrami sifatida qayta tiklandi. 1992-yil Prezident farmoni bilan Ramazon va Qurbon hayit kunlari umumxalq bayrami deb e'lon qilindi. 2018 yildan boshlab, bu bayramlar kunlari uch kun nishonlanadigan bo'ldi.

“Movarounnahr” diniy boshqarmasi faoliyati Respublikamiz hayotida o'z o'rnini egalladi. Diniy boshqarma qoshida Islom Universiteti va viloyatlarda madrasalar tashkil etildi. «Islom nuri» gazetasi chop etilmoqda. Mustaqillik arafasida O'zbekiston bo'yicha 87 masjid bo'lsa, 1998-yilda ularning soni 3000ga, hozir esa 5000dan ortdi. Din inson ruhini poklashi, odamlar o'rtasida mehr-oqibat tuyg'ularini mustahkamlashi, milliy qadriyat va an'analarni asrashga xizmat qilishi bilan jamiyat hayotida muhim o'rin tutib kelgan. O'zbek yurti azaldan qadimiy dinlar rivoj topgan makondir. Hozirgi kunda ko'p millatli O'zbekiston

Respublikasida islom dini bilan bir qatorda o'n to'rtta diniy konfessiyalar yonma-yon yashab kelmoqda.

1995-yili rus pravoslav cherkovi Toshkent va O'rta Osiyo eparxiyasi tashkil etilganligining 125 yillik yubileyi, O'zbekiston evangel-lyutteran jamoasi tashkil etilganining 100 yilligiga bag'ishlangan "Bir osmon ostida" shiori bilan musulmon va xristian dinlari vakillari o'rtasida o'tkazilgan muloqot kayta ahamiyat kasb etdi. Toshkentda 2000 yilning sentyabrida YUNESKO rahnamoligida "Jahon dinlari tinchlik madaniyati yo'lida" mavzuida dinlararo muloqot xalqaro anjuman bo'lib o'tdi. Unda AQSh, Fransiya, Rossiya, Eron, Isroil, Hindiston, Xitoy, Vatikan kabi o'ttizga yaqin mamlakat, shuningdek, xalqaro diniy muassasalar vakillari qatnashdilar. Anjumanni o'tkazish uchun aynan O'zbekiston tanlangani bejiz emas. Zero, bu o'lkadan dunyoga dong'i ketgan buyuk allomalar, islom olamida katta hurmatga ega bo'lgan buyuk zotlar yetishib chiqqan. Hozirgi kunda mustaqil O'zbekistonda din va vijdon erkinligi mustahkam qaror topgan va barcha diniy konfessiyalar birgalikda mustahkam tinchlikni saqlash, diniy ekstremizm va xalqaro terrorchilikka qarshi dadil kurash olib bormoqda.

4-ilova

Mamlakatimizda olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar negizida xavsizlik millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik davlatimiz siyosatining ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatimizda istiqomat qilayotgan 130dan ortiq millat va elat vakillari 138 ta milliy madaniy markazlarga birlashib O'zbekiston umumiy uyimiz shiori ostida katta bir oilaning farzandlaridek yashamoqdalar. 2017-yil 19-may kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoniga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi tashkil etildi. Bu esa jamiyatimizda millatlararo hamjihatlik va bag'rikenglikni ta'minlashga qaratilgan davlat siyosatini amalga oshirishda yana bir qadam bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 31-moddasiga ko'ra, hamma uchun vijdon erkinligi kafolatlanadi. Diniy qarashlarni majburiy singdirishga yo'l qo'yilmaydi. Diniy muassasalar faoliyatining qonun asosida olib borilishi ta'minlanadi. "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi Qonunda fuqarolarning vijdon va e'tiqod erkinligi bilan bog'liq huquq hamda burchlari aniq-ravshan belgilab qo'yildi.

Ko'p millatli davlatimizda millatlararo totuvlik hamda diniy bag'rikenglik ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyotni ta'minlashning **asosiy sharti qilib belgilandi**.

Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik mamlakatimizda qurilayotgan **demokratik jamiyatning asosiy tamoyillaridan** biri sanaladi.

Zotan, bag‘rikenglik fuqarolar orasida totuvlikni ta‘minlaydi, jamiyatda tabiiy ravishda uchraydigan ijtimoiy farqlarning keskinlashuviga, **ijtimoiy nizolarning yuzaga kelishiga yo‘l qo‘ymaydi**. Bugun nafaqat yurtimizda, balki butun yer **yuzida diniy bag‘rikenglik, konfessiyalararo o‘zaro hurmat, bir-birini tushunish asosiy hayotiy tamoyilga aylanmoqda**.

Hozirgi globallashuv jarayonida diniy bag‘rikenglik muammosi jahon hamjamiyati davlatlari uchun g‘oyat dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

1995-yil 16-noyabrda BMTning fan, ta‘lim va madaniyat bo‘yicha ixtisoslashgan tashkiloti YUNESKO tomonidan Bag‘rikenglik prinsiplari deklaratsiyasining qabul qilinishi buning yorqin dalilidir. Birlashgan millatlar tashkiloti esa har yilning 16-noyabrini “Bag‘rikenglik kuni” deb e‘lon qildi.

Ushbu deklaratsiyada e‘tiqod va vijdon erkinligiga ham e‘tibor qaratilgan. Uning 1-moddasida, bag‘rikenglik o‘zimiz yashab turgan dunyo madaniyatining boy va xilma-xilligi, inson individualligining namoyon bo‘lish shakllari va usullarini hurmat qilish, uni qabul qilish va to‘g‘ri tushunish hamda vijdon va e‘tiqod erkinligi sifatida izohlangan.

Mamlakatimiz rahbari 2017-yil 19-sentyabr kuni **Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so‘zlagan nutqida “Ma‘rifat va diniy bag‘rikenglik”** nomli maxsus rezolyuesiyani qabul qilish to‘g‘risidagi taklifi bilan chiqdi.

Shuningdek, davlatimiz rahbari tomonidan mamlakatimizda **Samarqandda Imom Buxoriy nomidagi xalqaro tadqiqot markazi** va **Toshkentda Islom sivilizatsiyasi markazi** tashkil etilayotgani to‘g‘risidagi axborot juda ko‘plab delegatsiya a‘zolarida qiziqish uyg‘otdi.

Mustaqillik yillarida respublikamizda yuzlab masjidlar, cherkovlar, sinagoga va ibodat uylari qurildi va qayta ta‘mirdan chiqarildi. Ular qatorida Toshkentdagi “Hazrati Imom” majmui, viloyat markazlaridagi jome‘ masjidlar, Toshkentdagi Rus pravoslav cherkovlari, shuningdek, buddaviylik ibodatxonasi, Samarqanddagi Arman Apostol cherkovi, Qoraqalpog‘iston Respublikasidagi “Sultan Vays bobo” va “Muhammad Norimjoniy” ziyoratgohlari, “Panteylemon” cherkovi va boshqalarni ko‘rsatish mumkin. Bularning barchasi dinlararo bag‘rikenglik va millatlararo totuvlikning ko‘rinishidir.

O‘zbekistonda yashab kelayotgan barcha millat va elatlar tarixi, madaniyati, ma‘naviy qadriyatlari, milliy an‘ana va urf-odatlarini saqlash hamda har tomonlama rivojlantirish maqsadida **138 milliy madaniy markaz va 34 do‘stlik jamiyati faoliyat ko‘rsatmoqda**.

5- ilova

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING

QARORI O‘ZBEK MILLIY MAQOM SAN‘ATINI YANADA RIVOJLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI TO‘G‘RISIDA

Ushbu QARORga ko‘ra xalqimiz madaniy merosining ajralmas qismi bo‘lgan milliy maqom san‘ati o‘zining qadimiy tarixi, teran falsafiy ildizlari, betakror badiiy uslubi va boy ijodiy an‘analari bilan ma‘naviy hayotimizda alohida muhim o‘rin egallaydi.

Asrlar davomida ulug‘ shoir va olimlar, mohir bastakorlar, hofiz va sozandalarning mashaqqatli mehnati va fidoyiligi, ijodiy tafakkuri bilan sayqal topib kelayotgan ushbu noyob san‘at nafaqat yurtimiz va sharq mamlakatlarida, balki dunyo miqyosida katta shuhrat va e‘tibor qozongan. Maqom san‘atining gultoji bo‘lgan «Shashmaqom» YUNESKO tomonidan insoniyatning nomoddiy madaniy merosi sifatida e‘tirof etilgani hamda uning Rerezentativ ro‘yxatiga kiritilgani buning yaqqol tasdig‘idir.

O‘tgan davr mobaynida mamlakatimizda maqom san‘atini o‘rganish va rivojlantirish borasida muayyan ishlar amalga oshirildi. Ayniqsa, o‘zbek «Shashmaqomi» nota matnlarining nashr etilishi va ularga muvofiq ravishda maqom kuy-qo‘shiqlarining magnit lentalariga yozib olinishi ulkan ilmiy-madaniy ahamiyatga ega voqea bo‘ldi.

Hozirgi kunda yurtimizda Yunus Rajabiy nomidagi Maqom ansambli, hududlarda maqom jamoalari, O‘zbekiston davlat konservatoriyasida shu yo‘nalishda maxsus kafedra faoliyat ko‘rsatayotgani, sohaga oid ilmiy izlanishlar olib borilayotganini qayd etish lozim.

Ayni vaqtda milliy o‘zligimizni anglash, madaniyatimizni har tomonlama rivojlantirish, xalqimiz, avvalo, yosh avlodimizni yuksak insoniy tuyg‘ular ruhida tarbiyalash, uning estetik didi va tafakkurini shakllantirishda maqom san‘atining keng imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmayapti.

Mazkur yo‘nalishda chuqur ilmiy-nazariy tadqiqotlar, o‘quv-uslubiy adabiyotlar yaratish, maqom san‘atini radio-televide niye, ommaviy axborot vositalari, Internet tarmog‘i orqali mamlakatimizda va chet ellarda targ‘ib etish, maqom ustozlari, soha olimlari va mutaxassislarining, iqtidorli va istiqbolli yosh ijrochilar faoliyatini moddiy va ma‘naviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash ishlari e‘tibordan chetda qolib kelmoqda.

Yuqorida zikr etilgan kamchilik va muammolarni bartaraf etish, o‘zbek maqom san‘atini chuqur o‘rganib, o‘ziga xos ijro maktablari va an‘analarni yangi bosqichda ravnaq toptirish, uning «oltin fondi»ni yaratish va boyitish, xalqaro nufuzini oshirish va keng targ‘ib qilish maqsadida: Миллий мақом маркази фаолиятини йўлга қўйиш, o‘zbek maqom san‘ati mumtoz va zamonaviy ijro

namunalarining «oltin fondi»ni yaratish; maqom san'atini yanada rivojlantirish, bu borada shakllangan ijro va ijodiy maktablari va an'analarni, buyuk bastakorlar, hofiz va sozandalar merosini chuqur ilmiy asosda o'rganish va qayta tiklash; o'zbek maqom san'ati mumtoz va zamonaviy ijro namunalarining «oltin fondi»ni yaratish; xalqimiz, xususan, yosh avlodni maqom san'ati bilan keng tanishtirish orqali ularda milliy o'zlikni anglash tuyg'usi yuksak badiiy-estetik did va tafakkurni kamol toptirish, hududlarida taniqli maqom ijrochilarining konsertlarini va mahorat darslarini tashkillashtirish; maqom san'atini radio-televideniye, ommaviy axborot vositalari va Internet orqali O'zbekiston va chet ellarda keng targ'ib etish, maqom san'ati bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish va targ'ib qilish bo'yicha xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish; **кўзда тутилди.**

“Savollar xazinası”

1. Mustaqillik yillarida qaysi mashhur insonlar, jamoat arboblarning yubileylari o'tkazildi?
2. “O'zbekiston Respublikasining davlat tili haqida”gi Qonun nechanchi yil qabul qilindi?
3. 1996-yil ning 22-24 aprel kunlari Yunesko doirasida Parijda o'tkazilgan xalqaro tadbirlar kimning sharafiga o'tkazilgan edi?
4. 1996-yil Samarqand, Shaxrisabz shaharlari qanday orden bilan taqdirlandi?
5. Mustaqillik yillarida xalq sevgan qanday milliy bayramlarimiz tiklandi?
6. Mustaqillikning nechanchi yillarida Haj safariga borish uchun Prezident Farmoni e'lon qilindi?
7. Qachon O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbek milliy maqom san'atini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida qarori imzolandi?
8. Mamlakatimizning qaysi shaxarlarida Imom Buxoriy nomidagi xalqaro tadqiqot markazi va Islom sivilizatsiyasi markazi tashkil etildi?
9. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan qaysi kunlari Shahrisabzda 73 davlat vakillari ishtirokida birinchi Maqom san'ati xalqaro forumi bo'lib o'tdi?
10. O'zbekistonda yashab kelayotgan barcha millat va elatlar tarixi, madaniyati, ma'naviy qadriyatlari, milliy an'ana va urf-odatlarini saqlash hamda har tomonlama rivojlantirish maqsadida nechta markaz va do'stlik jamiyati faoliyat ko'rsatmoqda?.

Har bir to'g'ri javob uchun 1 ball beriladi.

10-8 ta to'g'ri javobga “a'lo”

7-5 to'g'ri javobga "yaxshi"

4-2 ta to'g'ri javobga "qoniqarli".

8- seminar. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TA'LIM SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR (2 soat)

REJA:

1. Mustaqillik ostonasida O'zbekiston SSRda ta'lim tizimining holati va O'zbekistonda mustaqillik yillarida ta'lim tizimidagi islohotlar.

2. Ta'lim tizimining mazmun mohiyatining jahon standartlariga mos keltirish borasidagi o'zgarishlar.

3. Yangilanayotgan O'zbekistonda ta'lim sohasining sifat o'zgarishlari hamda xalqarolashtirish tamoyillari.

4. Fan, oliy ta'lim va ishlab chiqaruvchilar integratsiyasining qabul ko'rsatkichlardagi o'rni.

Seminar mashg'ulotining loyihasi.

Mashg'ulotning maqsadi va vazifalari: Talabalarga mustaqillik yillariga qadar ta'lim tizimi va mustaqillikdan keyin ushbu sohadagi islohotlar mazmun mohiyatini ochib berish. Yangilanayotgan O'zbekistonda ta'lim sohasidagi sifat o'zgarishlar, fan va ta'lim integratsiyasini yoritish.

Mashg'ulot usullari: "Qisqa ma'lumotnoma", "Davra suhbat", "Taqdimot".

Mashg'ulot instrumenti: A4 formatdagi qog'oz, rangli ruchka va markerlar, A3 formatdagi tasvir tushirilgan ilova, jadval.

Mashg'ulotdan kutilayotgan natija: Talabalar bilimi doirasida baholanadi.

Seminar mashg'ulotini o'tkazish tartibi: mashg'ulot 3 ta bosqichda o'tkaziladi.

1-bosqich. O'qituvchi Respublikamizda ta'limning yangi tizimini amalga oshirishda, O'zbekiston hukumati tariximizdagi ta'lim jarayonlarini o'rganib chiqib, ilg'or taraqqiy etgan mamlakatlarning ta'lim tashabbusini inobatga olib ta'limni isloh qilish dasturini tayyorladi. Barcha e'tibor ta'lim tizimlarini demokratik va insonparvarlik tamoyillari asosida takomillashtirib, uning moddiy-texnik bazasini, zamon va davr talablari darajasiga ko'tarish va O'zbekistonning ma'rifiy salohiyatini kuchaytirishga qaratilganligi haqida ma'lumot beradi (**1-ilova**).

2-bosqich. "Davra suhbat" usulida amalga oshiriladi. Talabalarga munozara uchun savollar tarqatiladi (**2-ilova**). Talabalarga ushbu mashg'ulotni

bajarish uchun 5-7 daqiqa beriladi. Topshiriqni bajarib bo'lgach 3-5 daqiqa oralig'ida og'zaki taqdimot qilinadi. Ushbu mashg'ulotni bajarganligi uchun 1.0 ball taqdim etiladi.

3-bosqich.”Taqdimot “

1 bosqich. Har bir guruhga oldindan tayyorlangan mavzu doirasidagi «qisqacha ma'lumotlarni» tarqatib chiqadi. Berilayotgan «qisqacha ma'lumot» hajmi har bir guruh uchun bir xil bo'lishi kerak. Chunki ularga ushbu ma'lumotni o'rganish uchun bir xil vaqt ajratiladi. Ajratilgan vaqt mobaynida har bir guruh a'zosi ma'lumotnomani o'qib, tushunib tahlil qila olishi kerak.

Namuna sifatida quyidagi qisqa ma'lumotnoma tavsiya etiladi;

1-ilova.

“Qisqa ma'lumotnoma”

“Mustaqillik ostonasida O'zbekiston SSRda ta'lim tizimining holati va O'zbekistonda mustaqillik yillarida ta'lim tizimidagi islohotlar”

Istiqlol yo'lida qadam tashlab borayotgan Vatanimizdagi mavjud ma'naviy, madaniy omillarga e'tibor berish bilan birga maorif, ta'lim-tarbiya ishlariga e'tibor kuchaytirilmoqda. “Ta'lim-tarbiya tizimini o'zgartirmasdan turib, ongni o'zgartimay bo'lmaydi. Ongni, tafakkurni o'zgartirmasdan turib esa, biz ko'zlagan oliy maqsad-ozod va obod jamiyatni barpo etib bo'lmaydi”, deydi I.A.Karimov.

Respublikamizda ta'limning yangi tizimini amalga oshirishda, O'zbekiston hukumati tariximizdagi ta'lim jarayonlarini o'rganib chiqib, ilg'or taraqqiy etgan mamlakatlarning ta'lim tashabbusini inobatga olib ta'limni isloh qilish dasturini tayyorladi. Barcha e'tibor ta'lim tizimlarini demokratik va insonparvarlik tamoyillari asosida takomillashtirib, uning moddiy-texnik bazasini, zamon va davr talablari darajasiga ko'tarish va O'zbekistonning ma'rifiy salohiyatini kuchaytirishga qaratildi.

1997-yil 29 avgustda O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risidagi qonun” va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” qabul qilindi. Unda shunday deyiladi: “Inson, uning har tomonlama uyg'un kamol topishi va faravonligi, shaxs manfaatlarini ro'yobga chiqarishning sharoitlarini va ta'sirchan mexanizmlarini yaratish, eskirgan tafakkur va ijtimoiy xulq-atvorning andozalarini o'zgartirish respublikada amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi va harakatlantiruvchi kuchidir. Xalqning boy intellektual merosi va umumbashariy qadriyatlari asosida kadrlar tayyorlashning mukammal tizimini shakllantirish O'zbekiston taraqqiyotining muhim shartidir. Ushbu qonun 1992-yil 2-iyulda qabul qilingan “Ta'lim to'g'risida”gi qonunda o'zining mazmun-mohiyatiga ko'ra tubdan farq qilar edi. Jumladan, 2003-yilda mamlakatda 9702 umumta'lim

maktablarida 6 mln. 272000 o‘quvchiga 500 ming dan ortiq pedagog o‘qituvchilar ta’lim-tarbiya bergan bo‘lsa, 51 ta akademik litseylarda 30620 o‘quvchi 419 kasb-hunar kollejarida esa 285.685 yigit-qizlar hunar egallaganlar. 1991-yili O‘zbekistonda 52 oliygoh bo‘lgan bo‘lsa, 2010-yilda ularning soni 63 taga etgan. 2014-yilda esa hammasi bo‘lib 380 ta maktab, 160 tadan ortiq kasb-hunar kolleji va akademik litsey tubdan yangilangan. Mazkur maqsadlar uchun qariyb 550 milliard so‘m sarflangan. Ushbu mablag‘larning 120 milliard so‘mdan ortig‘i ta’lim muassasalarini o‘quv, laboratoriya va ishlab chiqarish uskunalari, kompyuter va multimedia vositalari bilan ta’minlash uchun ajratildi –deya qayd etadi Prezident. 2015-2020 yillar oralig‘ida esa 500 ta umumta’lim maktablarini qurish, rekonstruksiya qilish va kapital ta’irlash, jumladan, 101 ta yangi maktab barpo etish va 810 ta kasb-hunar kolleji va akademik litseylarni kapital ta’irlash rejalashtirilganligi xususida ham mazkur kitobda qayd etildi. Ushbu amalga oshirilayotgan islohotlarni oliy ta’lim tizimi ham mustasno emas, albatta. Mamlakatimiz Birinchi Prezidenti qayd etganidek “2011-2016 yillarda oliy ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini modernizatsiya qilish dasturi doirasida 19 ta oliy ta’lim muassasasida qurilish, rekonstruksiya qilish, kapital ta’irlash va jihozlash bo‘yicha qiymati 230 milliard so‘mlik ishlar bajarildi.

2016-yilga kelib mamlakatimizda barcha sohalarida bo‘lgani kabi ta’lim sohasida ham katta o‘zgarishlar amalga oshirila boshlandi. Ta’lim-tarbiya sohasini rivojlantirish yangi bosqichga ko‘tarildi. “Biz ta’lim va tarbiya tizimining barcha bo‘g‘inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o‘zimizni birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz».

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy majlisga Murojaatnomasida ta’kidlab o‘tilganidek, «...yangi ta’lim muassasalarini qurish, mavjudlarini ta’irlashga alohida e’tibor qaratildi. 12 ta umumta’lim maktabi yangitdan barpo etildi, 320 tasi rekonstruksiya qilindi, 152 ta maktab kapital ta’irlandi. Shuningdek, 107 ta maktabgacha ta’lim muassasasi rekonstruksiya qilindi va qurildi, 195 ta bog‘cha kapital ta’irlandi⁵. Farzandlarimiz tarbiyasida eng asosiy bo‘g‘in hisoblangan maktabgacha ta’lim tizimining jamiyatimiz hayotidagi katta o‘rni va ahamiyatini e’tiborga olib, Maktabgacha ta’lim vazirligini tashkil etdik. Biz ushbu sohaning moddiy-texnik bazasini mustahkamlashimiz, jumladan, yaqin 3-4 yilda barcha hududlarda minglab yangi bog‘chalar qurishimiz, ta’lim-tarbiya sifati va darajasini yangi bosqichga ko‘tarishimiz lozim.

Ko‘plab ota-onalar, o‘qituvchi va o‘quvchilar hamda keng jamoatchilik tomonidan bildirilgan takliflar asosida yurtimizda 11 yillik ta’lim qayta tiklandi⁶.

⁵ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси 22 декабрь 2017 й, Тошкент. Ўзбекистон, 2018 й, Б-10.

⁶ Ўша жойда, Б-11.

Respublikamizda 11 yillik o'рта ta'limning joriy etilishi hamda oliy ta'lim qamrovining kengayishi, yoshlarni bosh yurishlriga o'rin qoldirmadi. Bu o'quvchiga ota ona bag'rida bo'lib ham o'qib ham o'zi xohlagan hunarni egallashiga imkon beradi.

Davlatimiz rahbari tomonidan keyingi davrda ta'lim-tarbiya tizimini mutlaqo yangi bosqichga ko'tarishga xizmat qiladigan bir necha muhim farmon va qarorlar qabul qilindi. Prezidentimizning 2017-yil 30-sentyabrda qabul qilingan qaroriga muvofiq, yurtimizda birinchi marta Maktabgacha ta'lim vazirligi tashkil etildi. Qisqa davr ichida ushbu tizimda tub o'zgarishlar amalga oshirildi, 980 dan ortiq bog'cha qurilib, ishga tushirildi. Davlatimiz rahbarining 2018-yil 30-sentyabrda qabul qilingan "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori maktabgacha ta'lim tizimini yagona uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini sifatida yanada takomillashtirish, maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish hamda moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni har tomonlama intellektual, ma'naviy-estetik va jismoniy rivojlantiruvchi zamonaviy dastur va texnologiyalarning ta'lim-tarbiya jarayoniga joriy etilishi ularning maktabga tayyorgarlik darajasini tubdan oshirishga xizmat qilmoqda. Qarorga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi qoshida Axborot va pedagogika texnologiyalarining innovatsion markazi, Ixtisoslashtirilgan loyiha-izlanish instituti, Infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha injenering kompaniyasi, Maktabgacha ta'limni rivojlantirish jamg'armasi tashkil etildi. Bugungi kunda mamlakatimizda 9,7 mingta maktabda 5,2 million o'quvchi ta'lim oladi, o'quv-tarbiya va boshqaruv jarayonida 450 mingdan ziyod xodim mehnat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2018-yil 17-iyul kuni umumiy o'рта ta'lim tizimini isloh qilish va rivojlantirish masalalariga bag'ishlangan yig'ilishida o'qituvchining ijtimoiy mavqeini oshirish zarurligini alohida ta'kidladi. Dunyo tajribasi ham buni tasdiqlaydi. Misol uchun, Janubiy Koreya, Yaponiya, Germaniya, Kanada kabi davlatlarda o'qituvchining maoshi mamlakatdagi o'rtacha oylikdan 1,5 barobar ko'p. Mamlakatimizda esa o'qituvchining maoshi umumiy o'rtacha oylikning atigi 79 foizini tashkil etadi.

Joylardagi o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojni qoplash uchun Toshkent viloyatida Chirchiq davlat pedagogika instituti tashkil etildi. Bundan tashqari, 15 ta oliy ta'lim muassasasida tashkil etilgan maxsus sirtqi bo'limlarda o'рта maxsus ma'lumotga ega bo'lgan 5 mingdan ortiq pedagoglar uchun oliy ma'lumot olish imkoniyati yaratildi.

Ta'lim tizimidagi innovatsiya va kreativ yondashuvlar asosida Muhammad Xorazmiy va Mirzo Ulug'bek nomlari bilan ataladigan, aniq fanlar chuqur o'qitiladigan maxsus maktablar tashkil etildi.

Oliy ta'lim tizimini yanada takomillashtirish borasida ham ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2017-2021 yillarda oliy ta'lim tizimini kompleks rivojlantirish dasturi qabul qilindi. 2018-yilda yurtimizda xalqaro talablarga javob beradigan oliy ta'lim tizimini yaratish bo'yicha keng qamrovli ishlar qilindi. 2018-yilda mamlakatimizda jami 13 ta yangi oliy ta'lim muassasasi, jumladan, Samarqandda «Ipak yo'li» turizm xalqaro universiteti, Rossiya Federal davlat avtonom oliy ta'lim muassasasi «Milliy texnologik tadqiqotlar universiteti»ning Olmaliq shahridagi filiali, Toshkent shahrida Janubiy Koreyaning Puchon universiteti filiali faoliyat boshladi. Davlatimiz rahbarining 2018-yil 25-sentyabrdagi Farmoni bilan Vazirlar Mahkamasi huzurida «El-yurt umidi» jamg'armasi tashkil etildi. Ushbu jamg'arma chet ellarda faoliyat ko'rsatayotgan salohiyatli vatandosh olimlar, mutaxassislar va ekspertlarni O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarga faol jalb etishga, shuningdek iqtidorli yoshlarning rivojlangan mamlakatlarda ta'lim olishi, yetakchi xalqaro institutlar hamda xorijiy tashkilotlarda malaka oshirishiga ko'maklashadi. 2018-yil 18–19 oktyabr kunlari birinchi marotaba «Yangi iqtisodiyot uchun yangi kadrlar» mavzusida O'zbekiston – Rossiya ta'lim forumi o'tkazildi. Unda Rossiyaning yetakchi oliy ta'lim muassasalarining 80 dan ortiq rektori ishtirok etdi. Ushbu forum yakunida rossiyalik hamkorlar bilan ta'lim va ilmiy faoliyatga oid 114 ta shartnoma hamda bitimlar imzolandi. Jumladan, O'zbekistonda Rossiyaning 6 ta nufuzli oliy ta'lim muassasasi filiali va 2 ta fakultet ochilishi, 52 ta qo'shma ta'lim dasturi joriy etilishi nazarda tutildi. Har bir kelishuv bo'yicha yo'l xaritalari ishlab chiqilgan. O'zMU, BDU, FarDU, O'z FA va boshqa O'zbekiston oliy o'quv yurtlari va ilmiy muassasalari Rossiya oliy ta'lim muassasalari bilan bitimlar imzoladi. «Vernadskiy – Ulug'bek» loyihasi bo'yicha qo'shma ilmiy maktablar yaratildi. Vernadskiy universiteti ilmiy-ma'rifiy konsorsiumlari bilan 2019–2021 yillarda madaniy-gumanitar sohada hamkorlik dasturi imzolandi. Prezidentimizning 2018-yil 5-iyundagi «Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi qarori oliy ta'lim tizimidagi mavjud muammolarni bartaraf etish, ta'lim sifatini yanada yuksaltirishga qaratilgani bilan ahamiyatlidir. Yangi tashkil etilgan institut va filiallar hisobidan yurtimizdagi oliy ta'lim muassasalari soni 81 taga, hududlardagi filiallar 15 taga, xorijiy universitetlar filiallari 7 taga yetdi. Shular qatorida Olmaliq shahrida Moskva po'lat va qotishmalar institutining, Toshkent shahrida esa AQShning Webster universitetining filiallarini tashkil etish bo'yicha kelishuvlarga erishilganini ta'kidlash lozim. Oliy ta'lim muassasalarida iqtisodiyotning real sektoridagi talab va ehtiyojdan kelib chiqib, sirtqi va kechki bo'limlar ochildi.

O‘zbekiston Fanlar akademiyasi tizimi takomillashtirildi, moddiy-texnik bazasi mustahkamlandi, uning tarkibida bir qator ilmiy-tadqiqot institutlari va markazlar faoliyati tiklandi. Ko‘p yillik tanaffusdan so‘ng Fanlar akademiyasiga saylov o‘tkazilib, o‘zining ilmiy ishlari bilan mamlakatimiz va xalqaro miqyosida nom qozongan iste’dodli olimlar akademik degan yuksak sharafiga sazovor bo‘ldilar. Endi barchamiz Fanlar akademiyasidan yangi ilmiy ishlanmalar, istiqbolli tadqiqotlar yaratish bo‘yicha amaliy natijalar kutib qolamiz”.

2-ilova

“Davra suhbatlari”.

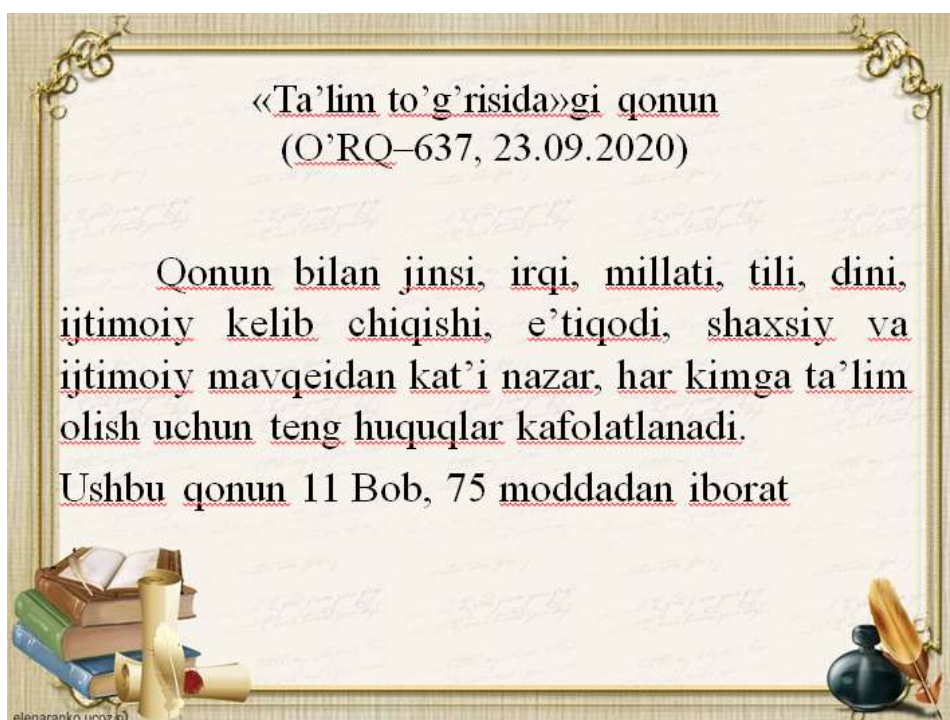
1. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining nechanchi yildagi qaroriga asosan “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni amalga kirdi?
2. Istiqlolning dastlabki yillarida qaysi universitet va institutlar tashkil etildi?
3. Nechanchi yillarda Prezident Farmoni bilan pedagogika institutlariga universitet maqomi berildi?
4. Oliy Majlisning nechanchi yil, qaysi kunida, nechanchi sessiyasida “Ta’lim to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Qonuni yangi tahrirda qabul qilindi?
5. Respublikada ta’lim qaysi turlarda amalga oshiriladi?
6. O‘zbekiston Fanlar akademiyasining tarixida fundamental ilmiy-tadqiqotlarni qo‘llab –quvvatlash uchun qanday jamg‘arma tuzildi?
7. 2020- yilda ta’limning qanday shakllari joriy etildi?
8. Qanday ta’lim tashkilotlariga tanlov asosida o‘qishga qabul qilinadi?
9. Qachon “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunning yangi tahriri qabul qilindi?
10. Yangi tahrirda qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonun necha bob va moddadan iborat?

“Ta’qdimot” usuli.

«Ta’lim to’g’risida»gi qonun
(O’RQ–637, 23.09.2020)

Qonun bilan jinsi, irqi, millati, tili, dini,
ijtimoiy kelib chiqishi, e’tiqodi, shaxsiy va
ijtimoiy mavqeidan kat’i nazar, har kimga ta’lim
olish uchun teng huquqlar kafolatlanadi.

Ushbu qonun 11 Bob, 75 moddadan iborat

Qonunga muvofiq, ta’lim turlari
quyidagilardan iborat:

- maktabgacha ta’lim va tarbiya;
- umumiy o’rta va o’rta maxsus ta’lim;
- professional ta’lim;
- oliy ta’lim;
- oliy ta’limdan kevingi ta’lim;
- kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish;
- maktabdan tashqari ta’lim.

Umumiy o'rtta ta'lim I–XI sinflarni o'z ichiga oladi.

O'rtta maxsus ta'lim akademik litseylarda 9 yillik tayanch o'rtta ta'lim asosida 2 yil mobaynida amalga oshiriladi.

- Professional ta'lim boshlang'ich, o'rtta va o'rtta maxsus professional ta'lim darajalariga ajratiladi.

Boshlang'ich professional ta'lim kasb-hunar maktablarida IX sinf bitiruvchilari negizida kunduzgi ta'lim shaklida 2 yillik integratsiyalashgan dastur asosida bepul amalga oshiriladi.

O'rtta professional ta'lim kollejlarda davlat buyurtmasi yoki to'lov-shartnoma asosida davomiyligi 2 yilgacha bo'lgan kunduzgi, kechki va sirtqi ta'lim shakllari bo'yicha amalga oshiriladi.

Olivi ta'limdan keyingi ta'limni olivi ta'lim va ilmiy tashkilotlarda olish mumkin.

Olivi ta'limdan keyingi ta'lim doktorlik dissertatsiyasini tayyorlash va himoya silish matssadida mutaxassislikni chuqur o'rganishni va ilmiy izlanishlar olib borishni nazarda tutadigan tayanch doktorantura, doktorantura va mustaqil izlanuvchanlik asosida ilmiy darajaga ega ilmiy va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlashni ta'minlaydi.

eleanoranko.ucoz.ru

Ta'lim olish shakllari:

<p>ishlab chiqarishdan ajralgan holda ta'lim olish (kunduzgi);</p>	<p>ishlab chiqarishdan ajralmagan holda ta'lim olish (sirtqi, kechki, masofaviy);</p>	<p>dual ta'lim;</p>	<p>oilada ta'lim olish va mustaqil ta'lim olish;</p>
<p>katta yoshdagilarni o'qitish va ularga ta'lim berish;</p>	<p>inklyuziv ta'lim;</p>	<p>eksternat tartibidagi ta'lim;</p>	<p>mudofaa, xavfsizlik va huquqni muhofaza qilish faoliyati sohasida kadrlar tayyorlash.</p>

eleanoranko.ucoz.ru

Qonunga ko'ra, davlat oliy ta'lim, urta maxsus, professional ta'lim muassasalari va ularning filiallari, shuningdek davlat ishtirokidagi oliy, urta maxsus, professional ta'lim tashkilotlari va ularning filiallari Prezident yoki hukumat qarorlari bilan tashkil etiladi.

Nodavlat ta'lim muassasalarini tashkil etish ularning ta'sischi tomonidan amalga oshiriladi.

Nodavlat ta'lim tashkilotlariga litsenziya Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tomonidan beriladi.

elenaranko.ucoz.ru

Ta'lim tashkilotlariga o'qishga qabul qilish barcha talabgorlar uchun ta'lim olishga doir teng imkoniyatlarning ta'minlanishi printsipli asosida amalga oshiriladi, shaxslarning ayrim toifalari bundan mustasno, ularga qonun hujjatlariga muvofiq imtiyozlar berilishi mumkin. Ta'lim tashkilotlari talabgorlarni va (yoki) ularning ota-onasini yoki boshqa qonuniy vakillarini ustav, litsenziya (nodavlat ta'lim tashkilotlari uchun), davlat akkreditatsiyasi to'g'risidagi sertifikat, o'quv dasturi hamda ta'lim faoliyatini tartibga soluvchi boshqa hujjatlar, ta'lim Oluvchilarning hukuklari va majburiyatlari bilan tanishtirishi shart. Jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar o'qishga o'z ota-onasining yoki boshqa qonuniy vakillarining roziligiga va tibbiy-psixologik-pedagogik komissiyaning xulosasiga binoan qabul qilinadi.

elenaranko.ucoz.ru

Ayrim ta'lim tashkilotlariga (oliy ta'lim muassasalariga, akademik litseylarga, Prezident, ijod, ixtisoslashtirilgan maktablar va boshtsalarga) o'qishga qabul qilish tanlov asosida amalga oshiriladi.

Davlat oliy ta'lim va professional ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish davlat granti va (yoki) tulov-shartnoma asosida amalga oshiriladi. Chet ellik fuqarolarni O'zbekistonning davlat ta'lim muassasalariga qabul qilish to'lov-shartnoma asosida (bundan davlat granti ajratilgan dollar mustasno) amalga oshiriladi. Davlat ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish tartibi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

elenaranko.ucoz.ru

Nodavlat ta'lim tashkilotlariga o'qishga qabul qilish tartibi ushbu ta'lim tashkilotlari tomonidan belgilanadi.

Oliy ta'lim muassasalariga davlat granti asosida o'qishga qabul qilish parametrlari Prezident tomonidan belgilanadi.

Oliy ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish imtiyozli kontingent uchun qo'shimcha qabul parametrlari belgilanadi.

Shuningdek, mazkur Qonun bilan 1997 yil 29 avgustdagi "Ta'lim to'risida"gi hamda "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'risida"gi Qonunlar o'z kuchini yo'qotdi.

elenaranko.ucoz.ru

9-seminar. MUSTAQILLIK YILLARIDA QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI (2 soat).

Reja

1. Qoraqalpog‘iston Respublikasi iqtisodiyotini rivojlanish tendensiyalari
2. Qoraqalpog‘istonda qishloq xo‘jaligi sohasidagi o‘zgarishlar. Ma’naviy-madaniy sohadagi yangilanishlar.
3. Qoraqalpog‘iston Respublikasida ekologik ahvol. Orol fojiasi. Ekologik holatni yaxshilash borasidagi davlat siyosati.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: Talabalarga mustaqillik yillarida Qoraqalpog‘iston Respublikasining iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy rivoji, Qoraqalpog‘iston davlat ramzlarining qabul qilinishi, Konstitutsiyasining qabul qilinishi va bu konstitutsiyaning respublika taraqqiyoti uchun tutgan o‘rni, Orol muammosi, bugungi kunda bu muammoni bartaraf etishda amalga oshirilayotgan ishlarni ochib berish.

Mashg‘ulot usullari: “Xarita va xotira”, “Aytib muhokama qilish”, taqdimot va testlar.

Mashg‘ulot instrumenti: A4 formatdagi qog‘oz, rangli ruchka va markerlar, A3 formatdagi tasvir tushirilgan ilova, jadval.

Mashg‘ulotdan kutilayotgan natija: Talabalar bilimi doirasida baholanadi.

Seminar mashg‘ulotini o‘tkazish tartibi: mashg‘ulot 4 ta bosqichda o‘tkaziladi.

1-bosqich. “Xotira xaritasi” usuli orqali o‘tkaziladi (**1-ilova**). Bu usulda talabalar na faqat tarixiy jarayonlar balki geografiya fanidan olgan bilimlarini ham namoyish qiladilar. Qoraqalpog‘iston Respublikasining davlatimiz xaritasidagi joylashuvi, hududi haqidagi bilimlarini mustahkamlaydilar.

2-bosqich. “Mustaqillik yillarida Qoraqalpog‘iston Respublikasi” mavzuidagi taqdimot orqali mashg‘ulot savoliga javob taqdim etiladi (**2-ilova**). Taqdimotda Qoraqalpog‘iston Respublikasining mustaqillik yillaridagi taraqqiyoti ochib beriladi. Qoraqalpog‘iston Respublikasining Konstitutsiyasining qabul qilinishi, davlat ramzlari, iqtisodiy ijtimoiy va madaniy xayoti xaqida ma’lumotlar keltiriladi. Orol fojiasi va uning oldini olish orasida amalga oshirilgan tadbirlar haqida to‘xtalib o‘tiladi.

3-bosqich. “Aytib muhokama qilish” usuli orqali guruh o‘z ishini davom ettiradi. Har bir guruhga “Mavzuni davom ettiring” deb yozilgan jadval taqdim etiladi. Bu topshiriqda jadvalni to‘g‘ri javoblar bilan to‘ldirgan guruh g‘olib bo‘ladi. Mashg‘ulotning tugashiga 5 daqiqa qolganda (oldindan 5 daqiqa qolganda natija haqida to‘xtalib o‘tilishi, shartni bajarishga ulgurmagan guruhga yana bir

daqiqajratilishi haqida aytib o‘tiladi) yozilgan javoblar ovoz chiqarib o‘qiladi, shu tariqa “**aqliy hujum**” vaziyati hosil qilinadi.

4-bosqich. Shuningdek talabalarga bu bosqichda “**Mustaqillik yillarida Qoraqalpog‘iston Respublikasi**” to‘g‘risida nimalar bilasiz? deb nomlangan testlarni yechish ham taklif qilinadi. “**Rangli baho**” usuli orqali talabalar baholanadi. Bunda talabalar nechta savolga to‘g‘ri javob bergani orqali baxolanadi. Har bir to‘g‘ri javobga rangli stiker oladi: qizil stiker-tezda berilgan javobga, ko‘k stiker-2 daqiqa oralig‘ida javob berganga, sariq stiker-3-5 daqiqada javob bergan talabaga beriladi.

Mashg‘ulot oxirida natija e‘lon qilinadi:

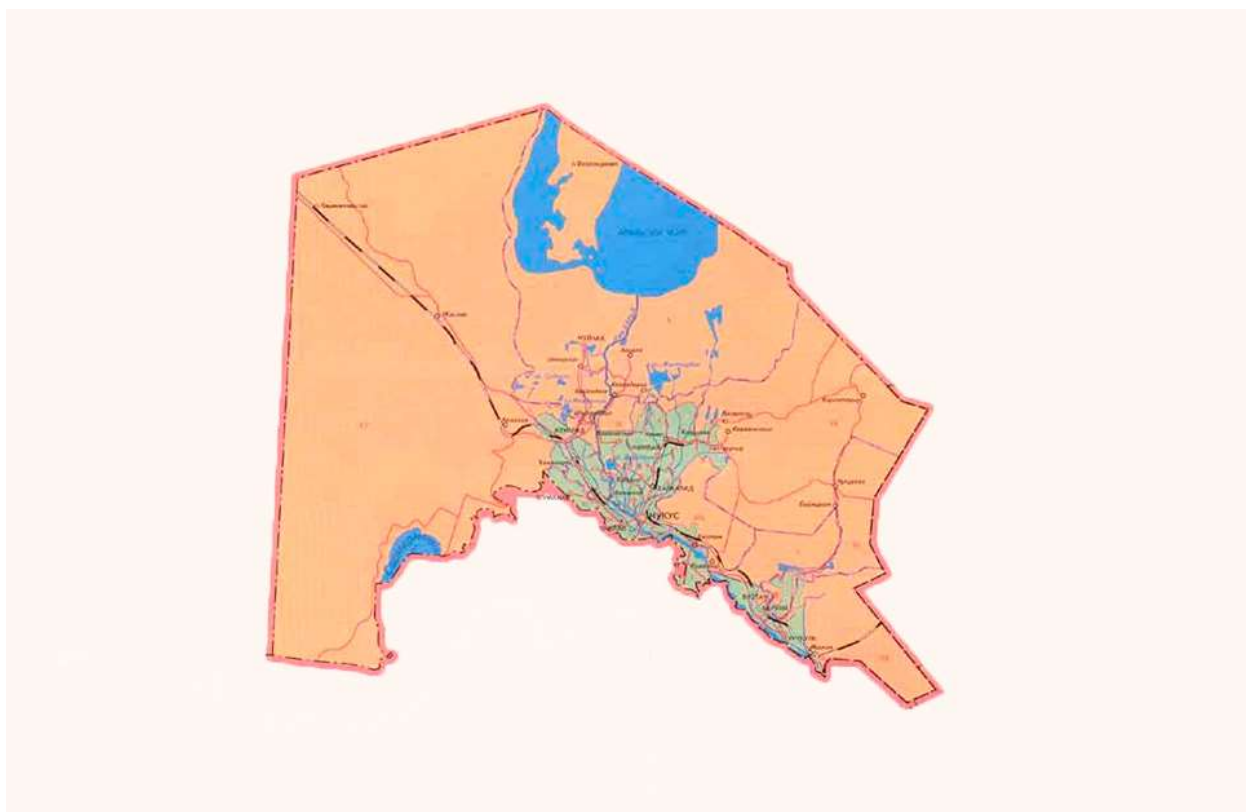
20-27 stiker - “a‘lo”.

10-20 stiker -“yaxshi”.

5-10 stiker-“qoniqarli”.

1-ilova

“Xarita va xotira”usuli

O‘qituvchiga tavsiya: Xarita va xotira mashg‘ulotida mavzu doirasidagi xarita elektron doskada talabalarga ko‘rsatiladi va xaritadagi hududlar qismlarga bo‘linib, ularga eslab qolish tavsiya etiladi.

2-ilova

Taqdimot : “Mustaqillik yillarida Qoraqalpog‘iston Respublikasi”

Bugungi Qoraqalpog‘iston

- Qoraqalpog‘iston Respublikasi O‘zbekistonning shimoliy-g‘arbiy qismida, Amudaryoning qo‘yi qismi, Orol dengizining janubiy sohilida joylashgan. Respublika janubi-g‘arb tomondan Qoraqum sahroasiga tutashgan. Uning shimoliy-g‘arbiyda Ustyut tekisligi, shimoliy-sharqiy tomonida esa Qizilqum sahrosi yastanib yotibdi. Orol dengizining janubiy hududi qoraqalpog‘istonda joylashgan. Qoraqalpog‘istonning umumiy er maydoni 166,6 ming kvadrat kilometrda iborat bo‘lib, u hududining kattaligi jihatdan O‘zbekiston Respublikasi viloyatlari o‘rtasida birinchi o‘rinda turaadi. Respublika aholisi 2018-yil 1-aprel holatiga 1 million 800 ming kishidan ziyoddir.
- Respublikaning ma‘muriy-hududiy to‘zilmasi 15 ta tuman va 1 ta shahardan iborat. Bular Amudaryo, Barang, Qoraqumlik, Kageyli, Qo‘ng‘irso‘t, Qonliqon‘i, Mo‘ynoq, Nukus, Taxtalapir, To‘rtko‘l, Xo‘jayli, Taniyotash, Chirkoq, Sho‘manoy, Ellikqal‘a tumanlari va Nukus shahridir.
- Qoraqalpog‘iston O‘zbekiston Respublikasi tarkibidagi parlament boshqaruv shakliga ega bo‘lgan soveren respublikadir. Qoraqalpog‘iston o‘z Konstitutsiyasi, bayrog‘i, gerbi va garmiga ega. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlari O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlariga muvofiq ishlab chiqilgan. Respublikada umumiy rahbarlik Jo‘qorg‘i Kengashi Raisi – Qoraqalpog‘iston Respublikasi parlamenti Raisi tomonidan amalga oshiriladi.
- Respublikaning oliy ijroiya hokimiyati Qoraqalpog‘iston Respublikasi Jo‘qorg‘i Kengashi tomonidan tashkil qilingan Vazirlar Kengashi hisoblanadi. Respublika Vazirlar Kengashi tarkibiga Kengashining Raisi, Raisning o‘rinbosarlari, vazirlar, davlat qo‘mitalari raislari, yirik korxonalar va birlashmalar rahbarlari kiradi. Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashining Raisi o‘z vazifasiga ko‘ra O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining tarkibiga kiradi. O‘zbekiston Respublikasi poytaxti Toshkent shahrida, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasini hozirida Qoraqalpog‘iston Respublikasining doimiy vakilatlari faoliyat ko‘rsatadi.

Qoraqalpog'iston davlat ramzlari

«Qoraqalpog'iston Respublikasining Davlat bayrog'i to'g'risida» Qonun 14-dekabr 1991-yilda Qoraqalpog'iston Respublikasi Yuqori Kengashining XI sessiyasida qabul qilingan. Qoraqalpog'iston Respublikasining Davlat bayrog'i Qoraqalpog'iston Respublikasining suveren davlat ekanligini bildiradi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat gerbi

«Qoraqalpog'iston Respublikasining Davlat gerbi to'g'risi da»gi Nizom 1993 yil 9 aprel kuni Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesining XII sessiyasida qabul qilingan.

*Qoraqalpog'iston Respublikasining 1992-2020-yillarda
iqtisodiy taraqqiyoti.*

- O'zbekistonda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda ko'p millatli Qoraqalpog'iston xalqlarining, ana shu mo'tabar yurt kishilarining ham munosib hissasi bor.
- Shu bois O'zbekiston hukumati bu masalada Qoraqalpog'iston Respublikasini har tomonlama qo'llab-quvatlamog'da 1996-yilda ushbu maqsadlar uchun 10 mil-liard so'm ajratildi. Bu Qoraqalpog'iston milliy daromadining 55 foizini tashkil qiladi. Bundan tashqari, Qoraqalpog'istonga berilayotgan moliyaviy yordam miq-dori 1994-yilga nisbatan 18-barobar ko'paydi.

- Qoraqalpog'istonda 1996-yilda 51 ta mayda ulgurji tizim, shu jumladan 2 ta savdo uyi, 13 ta mayda ulgurji savdo do'konlari va omborlar, 17 ta ko'tara savdo bozor hamda O'zbekiston tovar xomashyo birjasi Qoraqalpog'iston bo'limi 19 ta supermarket do'konlari faoliyat ko'rsatdi. 1997-yilning birinchi yanvarigacha bo'lgan ma'lumotlarga qaraganda xususiylashtirishdan tushgan mablag'laming umumiy hajmi 330 million so'mni tashkil etdi. Uning 20 foizi o'lka ijtimoiy taraqqiyotiga ajratildi. 50 foizi esa tadbirkorlarni qo'llab-quvatlash maqsadida imtiyozli kreditlar ajratishga sarflandi. Shu bilan birga Qoraqalpog'iston Respublikasi davlat mulkini xususiylashtirish qo'mitasi xususiylashtirilgan korxo-nalar va tadbirkorlarni qo'llab-quvatlash maqsadida 13,8 million so'm kredit ajratdi. 2002-yilda 9 ta korxonona davlat tasarrufidan chiqarildi.

- Мустақиллик йилларида Қорақалпоғистон Республикасида институционал ва таркибий ўзгаришларни амалга оширишда маълум ижобий натижаларга эришилди. Ноқулай экологик шароитга қарамадан минтақада макроеқносивий ва иқтисодий барқарорликни таъминлаш, иқтисодийнинг барча тармоқларида ислохотларни амалга ошириш ўзининг ижобий самараларини кўрсатмоқда.
- Амалиётда асосан минтақани ривожланиш стратегияси давлат томонидан ишлаб чиқилган мақсадли дастурлар орқали амалга оширилади. Мисол учун минтақани комплекс иқтисодий-иқтисодий ривожлантириш устувор вазибалар каторига киритилганлиги сабабли, Қорақалпоғистон Республикасини 2017-2018 йилларда комплекс ривожлантириш дастурлари ишлаб чиқилди.

- Шунинг алоҳида таъкидлаш лозимки минтақада иқтисодий ўсиш суръатлари 2005-2017 йилларда умуммамлакат кўрсаткичларига нисбатан юқори бўлган. Таҳлилларни кўрсатишича ушбу юқори иқтисодий ўсиш суръатлари авваламбор минтақада қурилди, саноат ва хизмат кўрсатиш соҳалари ҳисобига эришилди. Айниқса, 2016 йилда юқори иқтисодий ўсиш (18,7 фоиз) янги қурилган Қўнғирот сода заводи ва Устюрт газсимё мажмуаси ҳисобига тўғри келади.
- Иқтисодийнинг айрим тармоқларида ўсиш суръатлари турлича бўлиб, уларнинг комплекс иқтисодий-иқтисодий ривожланиш даражасига таъсири турлича бўлган. Қишлоқ хўжалиги, инвестициялар ва истеъмол товарлари ишлаб чиқаришда охири йилларда маълум даражада номуаносиблик кузатишмоқда. Ички истеъмолни шакллантирувчи товар айирбошлаш ва хизматларнинг ўсиш суръатларининг кескин камайиши аҳоли турмуш сифатига салбий таъсир кўрсатади.

Қорақалпоғистон Республикаси умумдавлат меҳнат тақсимида табиий газ (2017 йилдаги улуши 3,0 фоиз), пахта толаси (4,0 фоиз), ош тузи (32,0 фоиз), сода (100 фоиз), гуруч (31,0 фоиз) ишлаб чиқариш бўйича юқори салоҳиятга эга.

Эришилган натижаларга қарамадан минтақани иқтисодий-иқтисодий ривожланиш даражаси мажбур табиий салоҳиятга мос келмайди. 2017 йилда Қорақалпоғистон Республикасининг мамлакат яши ички маҳсулотидаги улуши 3,3 фоизни, мос равишда саноат ишлаб чиқариши 4,6 фоизни, қишлоқ хўжалиги 2,8 фоизни, экспорт 2,0 фоизни, хизматлар 3,0 фоизни ташкил қилган. Асосий макроеқносивий кўрсаткичлар бўйича Қорақалпоғистон Республикаси бошқа минтақаларга нисбатан қишлоқ хўжалиги ва чакана товар айирбошлаш бўйича пастроқ натижаларга эга.

Қорақалпоғистон республикаси яши ҳудудий маҳсулот, истеъмол товарлари, пуллик хизматлар индекси бўйича ҳам мамлакат минтақалари орасида охири ўринлардан бирини эгаллаган. 2005-2017 йиллар давомидида асосий ижобий силжиш саноат соҳасига тўғри келади. Ушбу ҳолат минтақада охири йилларда ишга туширилган йирик кимё корхоналари ҳисобига эришилган.

Мустақиллик йилларида Қорақалпоғистон Республикасининг маданий ривожланиши

- Мустақиллик йилларида Қорақалпоғистон Республикасининг маданий ривожланишининг ҳам ўзига хос аҳкаллари мавжуд. Айниқса маданий соҳадаги ривожланиш Хоразм вилояти билан муштарак ривожланди. 1991 йил Нукус шаҳрида Қорақалпоғистон, Хоразм ва Тошқувуз ёшларининг учрашуви ўтказилган бўлиб, унда дўстона аўшаничилик муносабатларини мустаҳкамлаш, биргаликда байрамлар, танловлар ва фестиваллар, спорт мусобақалари ва турли учрашувларни ўтказиш музамоқлари мувокама қилинди. 1992 йил бошида Қорақалпоғистон Жоқарги Кенгеси, Хоразм вилояти ва Туркменистоннинг Тошқувуз вилояти ҳовимчиқлари минтақа халқлари орасидаги дўстлик ва маданий алоқаларни мустаҳкамлаш бўйича комплекс тадбирларни белгиладилар. 1998 йили қорақалпоқ адабий ти классиги Бердақнинг 170 йиллигини, айёинги йилда Ақлиёнинг 175 йиллиги нишонланди. Шу йили Ўзбекистон Қазрамонтари – И.Юсупов ва Т.Қашқабегеновларнинг 70 йиллик юбилейлари ўтказилди. 1999 йилда Ўзбекистон, Қорақалпоғистон ва Татаристон халқ артисти, “икки киргоқ бўлбули” номини олган О.Худойшукуров доierasига бағишланган республика танлови ўтказилди.

Орол муаммоси

- Орол денгизи бой табиий ресурси билан машҳур бўлган. Бу денгиз биологик жилдатдан бой экотизим сифатида эътироф этилган. 1964 йилгача денгиз ҳудуди 68,9 минг квадрат километрни ташкил этган. Йилга 30-35 минг тоннагача балик ештирилган. Ноёб флора ва фаунаси дунёга машҳур эди. Афсуски, сувдан ногўёри ва тартибсиз фойдаланиш натижасида сўнгги 50-55 йил ичида сув ҳажми 15 баробарга тушиб, сатҳи 29 метрга пасайди. Денгизнинг қуриган ҳудудини оқ туз конлари эгаллади. Хайвонот ва ўсимлик дунёси тобора йўқолиб бормоқда.
- Денгизнинг қуриб қолган тубида вақти-вақти билан чанг ва шўр бўронлар кузатилади. Жумладан, ҳар йили 100 миллион тоннага яқин қум-туз бўронлари бўлиб, 400 километрдан ортиқ масофага тарқалади. Бу эса инсонларнинг соғлиғига жиддий таъсир кўрсатишмоқда. Ҳудудда нафас йўллари, онкологик, сунуқкаси бронхит каби касалликлар кузатишмоқда. Атроф-муҳитнинг бузилиши иқтисодий кўрсаткичлар пасайишига ҳам сабаб бўлади. Ҳудудда чорвачилик ва баловчилик соҳаси оқсамоқда. Иқтисодий зарар кўрсаткичи ортиб бормоқда.

- Орол ҳалокати оқибатларини юмшатиш бўйича минтақа ҳудудига 500 дан ортиқ кенг майдонли лойиҳалар амалга оширилди, қуриган денгизнинг 350 минг гектар майдонига саксовул ва шўрга чидамли ўсимликлар экииб, бутазорлар барпо этилди. Бугун бундай ҳудудларнинг умумий майдони қариб 700 минг гектарга етди.
- Президент Шавкат Мирзиёевнинг ташаббуси билан 2017-2021 йилларда Оролбўйи минтақасини ривожлантириш Давлат дастури қабул қилинди. Молия вазирлиги ҳузурида Оролбўйи минтақасини ривожлантириш жамғармаси тузилиши ва унга 200 миллиард сўлдан ортиқ маблағ йўналтирилиши ҳозирда ушбу маблағлар ҳисобидан амалий ишлар қилинмоқда. Хусусан, Қорақалпоғистон Республикасини ва Хоразм вилояти аҳолисининг сув таъминоти, турмуш шароитини яхшилашга қўмақлаштирилмоқда.
- Давлатимиз раҳбари Бирлашган Миллатлар Ташкиоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида Орол денгизининг қуриши билан боғлиқ оқибатларни бартараф этиш халқаро мивқсдаги савий-ҳаракатларни фаол бирлаштириш, БМТ томонидан Орол фожиясидан жабр кўрган аҳолига амалий ёрдам кўрсатиш бўйича 2017 йил қабул қилинган махсус дастур тўлиқ амалга оширилиши масаласига ҳаёон ҳамжамияти эътиборини қаратган эди.

- Президентимиз Орол муаммоси минтақа ҳаёти ва келажакига дахлдор долзарб масала экани, музокараларда анчадан буюн тўпланиб қолган саволлар очик ва конструктив муҳокама қилинганини, эди қоғоздан амалий ишга ўтишишини алоҳида таъкидлаб ўтди. Айниқса, минтақа давлатлари умумий манфаатларидан келиб чиққан ҳолда, ушбу фожиа оқибатларини бартараф этиш ва Оролбўйидаги иқтисодий-иқтисодий вазиятни яхшилаш, минтақанинг сув ва экология билан боғлиқ муаммоларига ечим топиш бўйича барча савий-ҳаракатларни бирлаштириш лозимлиги қайи этилди. Дарҳақиқат, минтақа давлатларининг барчаси Жамғарма фаолиятида, жумладан, Орол денгизи ҳавзасидаги мамлакатларга ёрдам кўрсатиш бўйича тўртинчи Дастурни ишлаб чиқиш ва ўзаро келишиш жараёнида тўлақонли қатнашиши бу борадаги умумий муаммоларни ҳал этиш ва таҳдидларни бартараф қилишда муҳим аҳамият касб этиши шубҳасиздир.
- Давлатимиз раҳбари томонидан Орол фожияси оқибатларини юмшатиш юзасидан таклиф этилган конструктив йўналишлар халқаро жамоатчилик томонидан ҳам эътироф этилмоқда.

3-ilova

“Aytib muxokama qilish” usuli

“Mavzuni davom ettiring” jadvali

<p>1990 yil 14 dekabrda Qoraqalpog'iston Respublikasi Oliy Kengashi o'zining 4 sessiyasida “O'zbekiston Respublikasi tarkibida Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat suvereniteti to'g'risidagi” Deklaratsiyani qabul qildi.Mazkur Deklaratsiya.....</p>	<p>•1991 yil 31 avgustda qabul qilingan“O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligi asoslari to'g'risida”gi Qonunda o'zining huquqiy asosini topdi.</p> <p>● -----</p>
<p>Mustaqillikning dastlabki yillaridayoq respublikada Mulkchilikning yangi shakllari paydo bo'la boshladi.....O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi 1992 yil 2 sentyabrda “Qoraqalpog'iston Respublikasi hududidagi tabiiy ofatlar oqibatlarini bartaraf etish,ijtimoiy va ekologik muammolarni yechishni jadallashtirish chora- tadbirlari to'g'risida” 405-sonli qaror qabul qilindi.Ushbu qaror.....</p>	<p>● -----</p> <p>● -----</p>
<p>Mustaqillik tufayli qoraqalpoq xalqi juda ko'p qadriyatlarini qayta tiklash imkoniyatga ega bo'ldi.....</p>	<p>● -----</p> <p>● -----</p>
<p>Qoraqalpog'iston san'atida erishilgan muvaffaqiyatlarni keng targ'ib etishda.....</p>	<p>● -----</p> <p>● -----</p>

Test topshiriqlari

“Mustaqillik yillarida Qoraqalpog‘iston Respublikasi” to‘g‘risida nimalar bilasiz?

Nukusdagi I.V.Savitskiy nomidagi muzey qachon ochilgan?	Qoraqalpoqlarning qadimgi ota makoni
A) 1966-yil	A) janubiy Orol bo‘yi
V) 2003-yil	V) Kiyev Rusi
S) 1956-yil	S) Volga bo‘yi
D) 1977-yil	D) Surxon vohasi

Qoraqalpog‘iston Respublikasi Konstitutsiyasi nesha moddadan iborat?	Qoraqalpoqlar sahroning birinchi shoirlari va qo‘shiqchilari bo‘ladi deb kim aytgan?
A) 120 modda	A) Shohan Valixanov
V) 128 modda	V) I A Belyayev
S) 116 modda	S) A.L. Kun
D) 118 modda	D) Alisher Navoiy

Qoraqalpog‘iston ASSR qachon tuzilgan?	Go‘yqirilgan qal’a hozirda Qoraqalpog‘istonning qaysi tumanida?
A) 1932-yil	A) Tortko‘l
V) 1930-yil	V) Beruniy
S) 1936-yil	S) Nukus
D) 1925-yil	D) Taxtako‘pir

Kerder viloyatining asosiy qal’alarini ko‘rsating.	Qoraqalpog‘iston yerlari dastlab qaysi hududga tegishli bo‘lgan?
A) Kuyikqala, Haywanqala, To‘kqala	A) KattaXorazm
V) Aybuyir, Topiraq-qala, Baraq tam	V) Baqtriya
S) Qoyqirilig‘an qala, Jambasqala, Bozataw	S) Sog‘diyona
D) Janaqala, Shilpiq, Guldirsin	D) Marg‘iyona

Qoraqalpog‘iston avtomoniyasining 1-poytaxti.....	Birinchi qoraqalpoq alifbosining muallifi kim?
A) Chimboy	A) S.Majitov
V) Qo‘ng‘irot	V) N.Davqarayev
S) Nukus	S) A.Dabilov

D) To'rtko'l	D) N.Japakov
---------------------	---------------------

Qoraqalpog'iston respublikasining so'ngi konstitutsiyasi qachon qabul qilingan?	Qachon qoraqalpoq tiliga davlat tili maqomi berligan?
A) 1993 y. 9-aprel	A) 1989 y. 1-dekabr
V) 1992 y. 8-dekabr	V) 1989 y. 1-may
S) 1993 y. 9-yanvar	S) 1990 y. 18-avgust
D) 1993 y. 8-dekabr	D) 1991 y. 31-noyabr

Qaraqalpog'iston O'zbekiston respublikasi tarkibidagi suveren respulika maqomiga qachon erishgan?	Orol dengizi muammolari bo'yicha xalqaro kengash qachon tashkil qilingan?
A) 1990 y. 14-dekabr	A) 1993-yil mart
V) 1989 y. 14-dekabr	V) 1995-yil yanvar
S) 1991 y. 14-mart	S) 1992-yil dekabr
D) 1991 y. 14-aprel	D) 1994 -yil yanvarda

**10-SEMINAR. O'ZBEKISTON VA JAHON HAMJAMIYATI
(2 SOAT).**

Reja

1. O'zbekiston Respublikasi tashqi siyosatining asosiy ustuvor tamoyillari. O'zbekiston Respublikasining jahon hamjamiyatidagi o'rni va nufuzining ortib borishi.

2. O'zbekistonning Evropa Ittifoqi mamlakatlari bilan istiqbolli hamkorliklari. O'zbekistonning SHHT bilan aloqalari.

3. O'zbekistonning MDHdagi o'rni va Markaziy Osiyo davlatlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalari.

Seminar mashg'ulotining loyihasi.

Mashg'ulotning maqsadi va vazifalari: O'zbekiston davlat mustaqilligini qo'lga kiritgach, mustaqil taraqqiyot yo'lini tanlaganini, jahon hamjamiyatining teng huquqli a'zosi sifatida xalqaro munosabatlarda faol ishtirok eta boshlaganini ochib berish. O'zbekiston o'zaro munosabatlarda teng, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmasdan, o'zaro foydali va teng huquqli hamkorlikni rivojlantirayotgani, mintaqada va butun jahon miqyosida tinchlik, xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash kabi tamoyillarga tayangan holda jahon hamjamiyati safida faoliyat olib borayotganini yoritish.

Mashg'ulot usullari: "Ikki qismli kundaliklar", "Savollar tuzish", "Tayanch iboralar ishtirokida gap tuzish", "Ha" va "Yo'q".

Mashg'ulotdan kutilayotgan natija: Talabalar bilimi doirasida baholanadi.

Seminar mashg'ulotini o'tkazish tartibi: mashg'ulot 4 ta bosqichda o'tkaziladi.

1-bosqichda o'qituvchi ikki qismli kundaliklar qanday to'ldirish va uning qo'llanishidan asosiy kutiladigan natija haqida qisqacha ma'lumot beradi. **(1-ilova)**

2-bosqichda, "savollar tuzish" usuli qo'llanib, unda bu usulni qo'llashda uch bosqichdan foydalanilishi va bu bosqichlar murakkablashib borishi va so'ngida talabalar tomonidan tuzilgan savollarning eng yaxshilari guruh ishtirokida muhokama qilinishi ta'kidlab o'tiladi. **(2-ilova)**

3 bosqich. Bu bosqichda mavzu bo'yicha tayanch iboralar doskaga yozilib talabalardan tayanch iboralar ishtirokida mavzu bo'yicha gaplar tuzish topshirig'i beriladi. Eng ko'p mavzuga doir gap tuzgan talabalar rag'batlantiriladi **(3-ilova)**.

4-bosqichda " O'ZBEKISTON VA JAHON HAMJAMIYATI" mavzusi doirasida savollar tuziladi va bu savollarga ha yoki yo'q deb javob beriladi. **(4-ilova)**.

Bajarilgan ishlar: a'lo, yaxshi va qoniqarli deb baholanadi.

“Ikki qismli kundaliklar” usuli.

Ikki qismli kundaliklar talabalarga matn mazmunini o‘z shaxsiy tajribasi bilan chambarchas bog‘lash, o‘zining tabiiy qiziquvchanligini qondirish imkonini beradi. Ayniqsa, talabalar qandaydir katta matnni uyda, o‘quv auditoriyasidan tashqari o‘qib chiqish topshirig‘ini olishganida ikki qismli kundaliklar foydalidir. Ikki qismli kundalik uchun talabalar yozilmagan qog‘ozning o‘rtasidan tik chiziq o‘tkazib, uni ikkiga ajratishlari kerak. Qog‘ozning chap tomoniga matnning qaysi qismi ularga eng ko‘p taassurot qoldirganini qayd etishadi. Ehtimol, u qandaydir xotirani uyg‘otar, yoki hayotlarida yuz bergan voqealarni esga tushirar, yoki shunchaki taajjubga solar. Yoxud ularning qalbida keskin norozilik hissini uyg‘otar. O‘ng tomonida ular sharh berish kerak: ayni shu iqtibosni yozishga ularni nima narsa majbur etdi? Ularda qanday fikrlar uyg‘otdi? Shu munosabat bilan ularda qanday savol tug‘ildi? Qisqasi, matnni o‘qirkan, talabalar vaqti – vaqti bilan to‘xtashlari va o‘zlarining qo‘shaloq kundaliklarida shunday belgilar qo‘yib borishlari kerak.

“Savollar tuzish” uslubi.

Ushbu uslub uch bosqichda amalga oshiriladi. Uni ko‘proq amaliy, seminar va mustaqil ta‘lim mashg‘ulotlarida qo‘llash yaxshi samara beradi. Ma‘ruza mashg‘ulotlarida mavzu bo‘yicha uy vazifasi sifatida ham berish mumkin.

1-bosqich. O‘qituvchi mavzu bo‘yicha har bir talaba 5 tadan savol tuzish topshirig‘ini beradi hamda har bir talabadan o‘zi tuzgan savolni o‘zidan so‘rashini ta‘kidlaydi. Talaba o‘zi tuzgan savoliga o‘zi javob berishini e‘tiborga olgan holda, osonroq savol tuzishga harakat qiladi va buning uchun mavzuni bir necha marta o‘qib chiqadi (oson savol tuzish ham oson emas!). Natijada mavzuni ma‘lum darajada o‘zlashtirib oladi.

2-bosqich. Topshiriq biroz murakkablashtiriladi, ya‘ni o‘qituvchi bir talaba tuzgan savolni boshqa talabadan so‘rashini aytadi. Bunda talabalar juftligi, ya‘ni kimning savoli kimdan so‘ralishi aniq ko‘rsatiladi. Talaba o‘zi tuzgan besh savol javobini bilgan holda, ikkinchi talaba tuzgan besh savol javobini ham bilib oladi, bir mavzu bo‘yicha har bir talaba 10 ta savol javobini o‘rganadi.

3-bosqich. Talabalar tomonidan tuzilgan savollarning eng yaxshilari guruh ishtirokida muhokama tarzida tanlab olinadi va javobi so‘raladi. Talabalarning faolligini oshirish maqsadida ular rag‘batlantirilib boriladi.

“Tayanch iboralar ishtirokida gap tuzish” usuli.

O‘qituvchi mavzuni va mavzuning qisqacha mazmunini umumiy holda tushuntirib beradi. Keyin mavzu bo‘yicha tayanch iboralar ishtirokidagi mavzu bo‘yicha gaplar tuzish topshirig‘i beriladi. Talabalarni mustaqil ishlashlari uchun ularga tarqatma materiallar berilib, ma’ruza matnlaridan foydalanishga ruxsat etiladi. Eng ko‘p mavzuga oid to‘g‘ri gap tuzgan talabalar (kichik guruhlar) rag‘batlantiriladi. Keyin, talabalar tomonidan tuzilgan gaplar kichik guruhlar bo‘yicha umumlashtiriladi. Eng to‘g‘ri va ma’noli gaplar ajratib olinadi, ular tizimlashtiriladi (bitta tayanch ibora, ikkita tayanch ibora qatnashgan gaplar, ma’nosi bir xil gaplar va h.k.).

4-ilova**”Ha” va ”Yo‘q”usuli.**

Ha	Savollar	Yo‘q
	Xalqaro munosabatlarda ichki milliy qonunlar xalqaro huquq me‘yorlaridan ustunmi?	+
+	O‘zbekiston xalqaro munosabatlarning teng huquqli sub’yekti hisoblanadimi?	
	Davlatlar bir biri bilan o‘zaro munosabatsiz yashay oladimi?	+
+	Urushlar hamma davrlarda insonlarga kulfat keltirganmi?	
+	O‘zbekiston Qo‘shilmaslik harakatida qatnashadimi?	
	O‘zbekistonning tashqi siyosatida iqtisodiy omil siyosiy omildan ustuvorlikka egami?	+
+	Davlatlararo aloqalarda mamlakat milliy manfaatlari ustuvormi?	

SEMINAR. YANGILANAYOTGAN O‘ZBEKISTON: MILLIY TIKLANISHDAN – MILLIY YUKSALISH SARI (2 SOAT).

Reja

1.O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasining ahamiyati va zarurati.

2. Fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish hamda ularning ijtimoiy va siyosiy faolligini oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar.

3. Qonun ustuvorligini ta'minlash – fuqarolar huquq va erkinliklarining muhim garovi.

4. Tadbirkorlikni rivojlantirishning zamonaviy prinsiplari va ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarini rivojlantirish mexanizmlari.

Seminar mashg'ulotining loyihasi.

Mashg'ulotning maqsadi va vazifalari: Talabalarga 2017- yil 7-fevral oyida qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmonning ahamiyati va zaruriyatini ochib berish, Harakatlar strategiyasi davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratishi, mamlakatimizni modernizatsiya qilish hamda hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo‘yicha ustivor yo‘nalishlarni amalga oshirishga zamin yaratishi, Harakatlar strategiyasi jamiyat hayotining barcha sohalarini uchun “yo‘l xaritasi”ga aylanganligi, uning asosida mamlakatimizda so‘nggi to‘rt yil davomida ulkan o‘zgarishlar sodir bo‘lganligi. Jahon hamjamiyati nigohida O‘zbekistonning imidji o‘zgarib, uning investitsiyaviy jozibadorligi ortib borayotganligi, Harakatlar strategiyasining maqsadi olib borilayotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirishdan, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishini ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratishdan, mamlakatni modernizatsiyalash va hayotning barcha sohalarini erkinlashtirishdan iborat ekanligini yoritishdan iboratdir.

Mashg'ulot usullari: “ Savollar xazinasi” , “Assignment” ,”Taqdimot”.

Mashg'ulot instrumenti: A4 formatdagi qog‘oz, rangli ruchka va markerlar, A3 formatdagi tasvir tushirilgan ilova, jadval.

Mashg'ulotdan kutilayotgan natija: Qo‘llanilayotgan usullar orqali tafakkur jarayonini rivojlantirishga oid bilim, ko‘nikma, malakalar - talaba faoliyatida namoyon bo‘ladi. Izlanish natijalari o‘qituvchi va talabani ijodkorlikka, yangilik olishga ilhomlantiradi.

Seminar mashg'ulotini o‘tkazish tartibi: mashg'ulot 3 ta bosqichda o‘tkaziladi.

1-bosqich

“Savollar xazinasi”

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2021-yilga qanday nom berish taklif etildi?

2. Yoshlarga oid davlat siyosatining maqsadi va qoidalari qaysi hujjatda o‘z aksini topgan ?

3. “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi to‘g‘risida”gi qonun qachon qabul qilingan ?

4. 2017- yil fevral oyida qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha “Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli, necha bo‘limdan iborat ?

5. “Yangi O‘zbekiston – maktab ostonasidan, ta’lim-tarbiya tizimidan boshlanadi” degan g‘oya asosida amalga oshirilayotgan islohotlarning maqsadi qanday?

6. “Hayot davomida o‘qish” tamoyilini siz qanday tushunasiz?

7. Nima uchun Murojaatnomada fizika fani va chet tillarni o‘rganish 2021-yil uchun ustuvor yo‘nalish sifatida belgilab berildi?

8. Oliy o‘quv yurtlariga qabul qilishda ehtiyojmand oilalar qizlari uchun grantlar sonining ikki barobarga ko‘paytirilishi, Sizningcha, qanday samara beradi?

9. Aholi o‘rtasida sog‘lom turmush tarzini keng targ‘ib etishning sabablari nimada?

10. Harakatlar strategiyasi qabul qilingandan so‘ng O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga necha marta o‘zgartirish kiritildi?

Har bir to‘g‘ri javob uchun 1 ball beriladi.

10-8 ta to‘g‘ri javobga “a’lo”

7-5 to‘g‘ri javobga “yaxshi”

4-2 ta to‘g‘ri javobga “qoniqarli”.

2-bosqich

“Assigment”

Test 1. 1991-yil 25-avgustda O‘zbekiston SSR Prezidenti Farmoni:	Aniq va tizimli bayon eting
---	-----------------------------

<p>A. Ichki ishlar vazirligi va Davlat Xavfsizlik Qo‘mitasi qonun yo‘li bilan O‘zbekiston SSR tassarrufiga o‘tkazildi.</p> <p>V. Respublika manfaatlari, xavfsizligi va aholisi tinchligini o‘ylab chiqarilgan;</p> <p>S. O‘zbekiston hududidagi SSSR Ichki Ishlar Vazirligi tasarrufigidagi qo‘shinlar bevosita O‘zbekiston Respublikasi Prezidentiga bo‘ysundirildi, Turkiston harbiy okrugi qo‘shinlari va bo‘linmalari partiya tarkibidan chiqarildi.</p> <p>D. A, V, S javoblar to‘g‘ri.</p> <p>2. “2017-2021 yillarga mo‘ljallangan Harakatlar strategiyasi”ning beshinchi yo‘nalishi qanday nomlangan?</p> <p>A. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish;</p> <p>V. Ijtimoiy sohani rivojlantirish;</p> <p>S. Qonun ustuvorligini ta‘minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish;</p> <p>D. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni ta‘minlash, chuqur o‘ylangan, o‘zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.</p> <p>3. Prezident Sh.M.Mirziyoyev ilgari surgan 5 tashabbusdan 4 tasi yoshlarning ma‘naviyatini ko‘tarishga ularning tashabbuskorlik xislatlarini oshirishga xizmat qilmoqda.</p> <p>A. Yoshlar ma‘naviyatini yuksaltirish, ular o‘rtasida kitobxonlikni keng targ‘ib qilish bo‘yicha tizimli ishlarni tashkil etishga yo‘naltirish;</p> <p>V. Yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san‘atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, iste‘dodini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi.</p> <p>S. Yoshlarni jismoniy chiniqtirish, sport sohasida qobiliyatini namoyon qilishlari uchun zarur sharoitlar yaratishga yo‘naltirish;</p> <p>D. Aholi va yoshlar o‘rtasida kompyuter texnologiyalari va internetdan samarali foydalanishni tashkil etishga qaratilgan.</p>	<p>“O‘zbek modeli”ning asosiy prinsiplarini sanab o‘ting</p>
<p>Termin</p>	<p>Amaliy ko‘nikmalar</p>

“Ommaviy madaniyat”ga munosabat bildiring	G‘oya mohiyati: “Sen agar ozodsan - ozod bo‘l, sen agar davlatsan - davlat bo‘l”.
---	---

3-bosqich

“Taqdimot”.

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi
Islom Karimov nomidagi
Toshkent davlat texnika universiteti

TAQDIMOTI

YANGILANAYOTGAN O‘ZBEKISTON:
MILLIY TIKLANISHDAN-MILLIY
YUKSALISH SARI

Tarix fanlar doktori, professor
Holiqova Rahbar Ergashevna

Reja

1. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasining ahamiyati
2. Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari.
3. O'onun ustuvorligini ta'minlash – fuqarolar huquq va erkinliklarining muhim garovi.
3. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari.
4. Ijtimoiy sohani rivojlantirish: Aholini ijtimoiy himoya qilish va sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin qizlarning ijtimoiy - siyosiy faoligini oshirish
5. Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish.

O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Shavkat Miromonovich
Mirziyoev 2017 yil 7 fevral kuni
“O'zbekiston Respublikasini
yanada rivojlantirish bo'yicha
Harakatlar strategiyasi
to'g'risida”gi farmonni imzoladi.

Harakatlar strategiyasi

Harakatlar strategiyasi yangi O'zbekistonni tez sur'atlar bilan o'zgarayotgan zamon ruhiga monand jadal rivojlantirish, yangilanish modeli sifatida mamlakatimizning barcha jabhalarini takomillashtirishning ham ilmiy-nazariy, ham amaliy–konstruktiv poydevoridir. Harakat so'zining o'ziyoq yangilanishga da'vat, katta ijtimoiy, iqtisodiy va intellektual o'zgarishlar, shiddat bilan ilgarilanish da'vati sanaladi. "Harakat so'zining o'zi arab tilidan "joyidan siljitmoq", "qo'zg'atib yubormoq", "ta'sir ko'rsatmoq", "o'zgartirmoq", "yaxshilamoq" degan ma'nolarni ifodalasa, bu so'z biror bir "xayrli ishni boshlamoq", "shug'ullanishga faol kirishmoq", "og'ir, ammo muhim vazifalarni bajarishga astoydil yondashmoq" degan ma'nolarga ham ega.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev tomonidan 2017 yil 7 fevral kuni qabul qilingan Farmon asosida 2017–2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi tasdiqlandi. Aytish mumkinki, Harakatlar strategiyasi mamlakatimizni besh yilga rejalashtirilgan islohotlar tizimidir.

2017-2021 ЎИЛЛАРДА
ҲАРАКАТЛАР
СТРАТЕГИЯСИ

- - I. Davlat va jamivat qurilish tizimini takomillashtirish
(Moviy havorang – osmon va toza suv ramzi, buyuk Amir Temur davlatining bayrog‘ining rangi)
- II. Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish
(Sivohrang– qonuniylik elementlari hisoblangan ustuvorlik va or-nomuslik ramzi)
- - III. Iqtisodiyotni rivoilantirish va erkinlashtirish
(Tillarang – iqtisodiyotni rivoilantirish elementlari hisoblangan kuch-qudrat va bovlik ramzi)
- - IV. Ijtimoiy sohani rivoilantirish
(Oq rang – hayot va aholining munosib turmush tarzini ta'minlash ramzi)
- V. Xavfsizlik, diniy bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik, o‘zaro manfaatli va amaliv tashqi sivosat
(Oq rang – tinchliksevarlik sivosati elementlari hisoblangan tinchlik va soflik ramzi)

Mazkur yo‘nalishlarning har biri mamlakatdagi islohotlarni va yangilanishlarni yanada chuqurlashtirishga oid aniq bo‘limlardan iborat. Harakatlar strategiyasini besh bosqichda amalga oshirish nazarda tutilmoqda, bunda yillarga beriladigan noma'lumlarga muvofiq har yili uni amalga oshirish bo‘yicha Davlat dasturi tasdiqlanib bormoqda.

2017-2021 yillarda
O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning
beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini
amalga oshirilishi ko'zda tutilgan davlat dasturlari

- 2017 yil “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili”,
2018 yil “Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalar
ni qo'llab-quvvatlash yili”;
2019 yil “Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili”;
2020 yil “Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili”.
2021 yil “Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini
mustahkamlash yili”

“DAVLAT VA JAMIYAT QURILISHINI TAKOMILLASHTIRISH”
yo'nalishida

Demokratik islohotlarni chuq
urlashtirish va mamlakatni m
odemizatsiya qilishda Oliy
Majlis, siyosiy partiyalarning
rolini yanada kuchaytirish;

Davlat boshqaruvi tizimini
isloh qilish;

Jamoatchilik boshqaruvi
tizimini takomillashtirish.

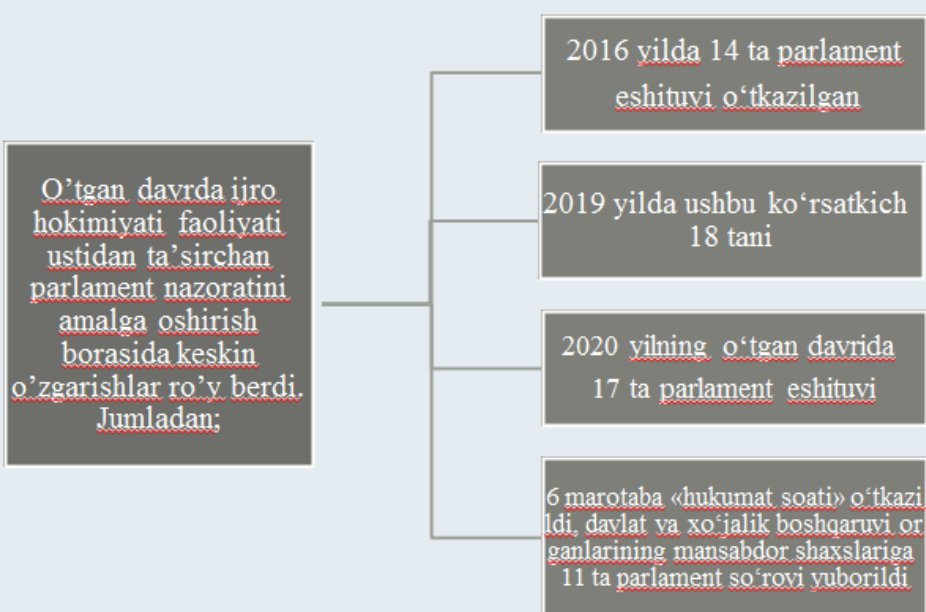
“Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish” deb nomlangan birinchi yo’nalishi bo’yicha quyidagi ishlar amalga oshirilishi nazarda tutilgan

- davlat hokimiyati tizimida Oliy Majlisning rolini kuchaytirish
- qonun ijodkorligi faoliyatining sifatini tubdan yaxshilash
- davlatning hayotida siyosiy partiyalarning rolini kuchaytirish

Prezidentimizning 2019 yil 30 oktyabrdagi “Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish markazi faoliyatini qo’llab-quvvatlash chora-tadbirlari to’g’risida”gi qarori bu boradagi ishlarni yangi bosqichda davom ettirishning istiqbolli yo’nalishlarini belgilab bergani bilan ahamiyatli bo’ldi. Prezidentimizning mazkur qarori bilan Fuqarolik jamiyati shakllanishini monitoring qilish mustaqil instituti “Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish markazi” etib qayta tashkil etildi. E’tiborlisi, rivojlangan demokratik davlatlar tajribasi asosida davlat va jamiyat o’rtasida ochiq muloqotni tashkil etib, fuqarolarning dolzarb muammolarini hal etishning optimal yondashuvlarini ishlab chiqish ham Markazning asosiy vazifalaridan biri etib belgilandi

“Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish” yo’nalishi ijrosi doirasida fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish hamda ularning ijtimoiy va siyosiy faolligini oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Parlamentning ijro hokimiyatiga ta'siri va qabul qilingan qonunlarning samarali ijrosiga erishish parlament nazorati orqali ta'minlanadi. So'nggi yillarda parlament nazoratining yangi shakli – “hukumat soati”da hukumat a'zosining Qonunchilik palatasi deputatlari savollariga javoblarini eshitish amaliyotining yo'lga qo'yilgani ijobiy holatdir.

Qayd etish joizki, taraqqiyot va yuksak rivojlanishga erishgan davlatlar tajribasiga ko'ra, har bir xalq o'z oldiga ulug' va istiqbolli maqsadlarni qo'yishi hamda uni amalga oshirish salohiyatlari bilan jahon hamjamiyatida munosib o'rin egallaydi. Bunday maqsadlar muayyan davrga mo'ljallangan davlat yoki strategik dasturlarni qabul qilish orqali namoyon bo'ladi.

Harakatlar strategiyasi O'zbekistonda xalq davlatini barpo etish yo'lini yoritib turuvchi mayoq hisoblanadi.

Konstitutsiyaning 2-moddasini belginlangan "Davlat xalq irodasini ifoda etib, uning manfaatlariga xizmat qiladi. Davlat organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas'uldirlar" normasini amalga oshirish uchun O'zbekiston Respublikasi "Ma'muriy tartib-taomillar to'g'risida"gi Qonun qabul qilindi.

Yangi tizim inson manfaatlari tushunchalari o'zaro shunchalik bog'lanib ketganki, ularni bir-biridan aslo ajratib bo'lmaydi. Virtual va Xalq qabulxonalariga yiliga 1 milliondan ziyod murojaat kelib tushmoqda. Fuqarolarning shikoyat va takliflarini to'g'ridan-to'g'ri Prezidentga yetkazadigan ushbu tizimning yaratilishi xalqdan uzoqlashib qolgan ayrim rahbarlarni o'z faoliyatini qayta ko'rib chiqishga, xalqning turmush sharoitini o'zida his qilish, hamda ta'bir joiz bo'lsa, qarorlar qabul qilishda xalq bilan hisoblashishga olib keldi. Mazkur islohotlar konstitutsiyaviy normaga yangicha hayotiy kuch bag'ishlab kelmoqda. Ayniqsa Asosiy qomusimizning 13-moddasida "O'zbekiston Respublikasida demokratiya umuminsoniy printsiplarga asoslanadi, ularga ko'ra inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmat va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi" deb mustahkamlanishi davlat, uning organlari, mansabdor shaxslar faoliyatining asosiy maqsadi va yo'nalishlarini yaqqol ifoda etdi.

Bugungi kunda an'anaviy axborot vositalari bilan birga Internet, ijtimoiy tarmoqlar, blogerlar jamoatchilik fikrini shakllantirishda katta rol o'ynamoqda. Axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar mansabdor shaxslarni o'z ishini qonuniy asosda to'g'ri tashkil etishga undamoqda, kerak bo'lsa mansabdor shaxslar ularni fikri bilan o'rtoqlashishga majbur bo'lmoqdalar. Prezidentimiz tomonidan O'zbekistonda jamoatchilik nazorati va ommaviy axborot vositalari vakillarining qonuniy haq-huquqlariga hech qanday shaklda tazyiq o'tkazishga yo'l qo'yilmasligi haqida bir necha marotaba ta'kidlanganligi ham ushbu sohadagi islohotlarni qanchalik demokratik modernizatsiya qilishda muhim ekanligidan dalolat beradi.

Bu o'tgan yillardagi ijobiy o'zgarishlardan vana biri, ancha yillar davomida shu yurtda yashab uning rivojiga hissa qo'shib kelavotgan shaxslar O'zbekiston Respublikasi fuqaroligini olish istagida tegishli tartibda murojaat etganlariga qaramay ularning talablari devarli qondirilmas edi.

1991 yildan 2016 yil dekabrgacha 482 kishi O'zbekiston fuqaroligini olgan bo'lsa, 2016 yil dekabrdan 2020 yilgacha bo'lgan muddatda bunday shaxslar 15 000 ming nafarni tashkil etdi. Bundan tashqari, joriy yilning mart ovida yangi tahrirda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining fuqaroligi to'g'risida"gi Qonunga binoan 1995 yil 1 yanvarga qadar O'zbekistonda yashab kelgan 50 000 fuqaroligi bo'lmagan shaxslar O'zbekiston fuqarosi deb tan olindi.

QONUN USTUVORLIGINI TA'MINLASH VA SUD-HUQUQ TIZIMINI YANADA ISLOH QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

- Sud hokimiyatining chinakam mustaqilligini ta'minlash, sudning nufuzini oshirish, sud tizimini demokratlashtirish va takomillashtirish;
- Fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini ta'minlash;
- Ma'muriy, jinoyat, fuqarolik va xo'jalik qonunchiligini takomillashtirish;
- Jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklarning oldini olish tizimini takomillashtirish;
- Sud-huquq tizimida qonuniylikni yanada mustahkamlash;
- Yuridik yordam va xizmat ko'rsatish tizimini takomillashtirish.

Konstitutsiyasining 32-moddasida fuqarolarning siyosiy huquqlari sifatida belgilangan jamoatchilik nazoratini amalga oshirish uchun O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi qonun qabul qilindi. Konstitutsiyaning 46-moddasida belgilangan xotin-qizlar va erkaklar teng huquqligini ta'minlashga qaratilgan "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida" va "Xotin-qizlarni tazviq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi qonunlar qabul qilindi.

Konstitutsiyaning davlat xokimiyatini amalga oshirish faoliyatini tartibga solishga qaratilgan qismini mustahkamlovchi "O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyaviy sudi to'g'risida" va "O'zbekiston Respublikasining Hisob palatasi to'g'risida"gi qonunlar qabul qilindi.

Konstitutsiyaning 42-moddasida belgilangan ilmiy va texnikaviy ijod erkinligini ta'minlash uchun 2019 yil 29 oktyabr kuni "Ilm-fan va ilmiy faoliyat to'g'risida"gi qonun qabul qilindi. Mazkur misollarni ko'plab keltirib o'tish mumkin. Davlat dasturining ikkinchi vo'nalishi qonun ustuvorligini va sudning chinakam mustaqilligini ta'minlash chora-tadbirlarini nazarda tutadi.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasining 44-moddasini belgilangan har bir shaxsga o'z huquq va erkinliklarini sud orqali himoya qilish, davlat organlari, mansabdor shaxslar, jamoat birlashmalarining g'ayriqonuniy xatti-harakatlari ustidan sudga shikoyat qilish huquqini ta'minlash uchun O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi qabul qilindi. Mazkur kodeks asosida fuqarolar buzilgan huquqlarini tiklash uchun mamlakatimizda yangi tashkil etilgan ma'muriy sudlarga shikoyat qilishi mumkin bo'ldi.

Ushbu yo'nalishda 2017-2021 yillarda

Qayd etish joizki, Harakatlar strategiyasi qabul qilingandan so'ng O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga 7 marotaba o'zgartish va qo'shimchalar kiritildi.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga so'nggi yillarda kiritilayotgan o'zgartish va qo'shimchalar bevosita Harakatlar strategiyasining yo'nalishlari bilan bog'liqligini qayd etish zarur. Mazkur ikki hujjat bir-birini boyitishga, to'ldirishga qaratilgan chambers huquqiy tizimga aylandi.

Biz sud-huquq sohasini tubdan isloh qilishga alohida ahamiyat berayotganimiz bejiz emas. Chunki,

Kiritilgan dastlabki o'zgartish va qo'shimchalar mamlakatimizda sudbular mustaqilligini ta'minlash va inson huquqlari himoyasini kuchaytirish maqsadida sudlarni ixsoslashtirishga qaratildi. Buning zamirida sud hokimiyatining chinakam mustaqilligini ta'minlash orqali samarali va haqqoniy odil sudlovga erishish maqsadi mujassamdir. Zero, sud hokimiyati mustaqil bo'lmas ekan, sudlar tomonidan adolatli qarorlar qabul qilinmaydi. Buning oqibatida mamlakatda huquq ustuvorligini ta'minlab bo'lmaydi.

O'tkazilgan sud-huquq sohasidagi konstitutsiyaviy islohotlar natijasida quyidagi ishlar amalga oshirildi

2016 yilga qadar jinoyat ishlar bo'yicha sudlar tomonidan sanoqli darajada oqlov hukmi chiqarilgan bo'lsa, so'nggi 4 yil davomida nohaq ayblangan 2,3 mingga yaqin kishi oqlandi.

2017 yil 6 apreldagi qonun bilan Konstitutsiyaning 111-moddasi yangi tahrirda qilindi qabul

O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi tashkil etildi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi va Oliy xo'jalik sudi birlashtirildi

O'liy xo'jalik sudlar iqtisodiy sudlarga aylantirildi

Sudyalari oliy kengashiga doir normaning Konstitutsiyadan joy olgani esa uning konstitutsiyaviy maqomga ega ekanidan darak beradi. Bugungi kunda bunga o'xshash hamjamiyatlarning maqomi Frantsiya, Italiya, Bolgariya, Polsha, Ukraina, Qozog'iston, Armaniston kabi davlatlarning konstitutsiyalarida, Niderlandiya, Daniya, Shvetsiya, Irlandiya, Litva, Buyuk Britaniya, Vengriya kabi davlatlarning qonunchiligida mustahkamlab qo'yilganiga guvoh bo'lish mumkin.

Konstitutsiyaga kiritilgan o'zgartish va qo'shimchalar bilan bir vaqtda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi to'g'risida"gi Qonun bilan Sudyalar oliy kengashining faoliyati batafsil tartibga solinishi bilan uning konstitutsiyaviy maqomi yanada mustahkamlandi.

Qonunga ko'ra, sudyalik lavozimlariga nomzodlarni tanlov asosida tanlash, eng malakali va mas'uliyatli mutaxassislar orasidan sudyalarni tayinlash, sudyalar daxlsizligi buzilishining va ularning odil sudlovni amalga oshirish borasidagi faoliyatiga aralashishning oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar ko'rish Sudyalar oliy kengashining asosiy vazifalaridan biri etib belgilandi.

Ushbu tajriba 1985 yil 29 noyabrdagi BMT Bosh Assambleyasi tomonidan ma'qullangan Sud organlari mustaqilligining asosiy tamoyillariga to'liq muvofiq keladi.

Rivojlangan xorijiy mamlakatlardan AQSh, Angliya, Frantsiya, Yaponiya kabi davlatlarda ham butun mamlakat miqyosida yagona sudlov organining mavjudligi huquqni qo'llash amaliyotining samarali tarzda kechishini ko'rsatmoqda.

Ma'muriy sudlarning tashkil etilishi har bir shaxsning o'z huquq va erkinliklarini davlat organlari va mansabdor shaxslarning g'ayriqonuniy xatti-harakatlari ustidan sudga shikoyat qilish orqali himoyalanih imkoniyatini kuchaytirsa, iqtisodiy sudlarning tumanlararo, tuman hamda shahar miqyosida tashkil etilishi ushbu ma'muriy-hududiy birliklardagi tadbirkorlik sub'ektlarining odil sudlovga erishish imkoniyatlarining joylarda turgan holda oshishiga olib keladi.

Xorijiy mamlakatlardan Avstriya, Germaniya, Finlandiya, Shvetsiyada ham davlat organlari va mansabdor shaxslarning fuqarolarning huquq va erkinliklariga daxldor bo'lgan xatti-harakatlari va qarorlari ustidan keltirilgan shikoyatlarni ko'rib chiqish vakolatiga ega ixtisoslashgan ma'muriy sudlarning faoliyat yuritayotganini kuzatish mumkin.

O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida sud-huquq tizimida kiritilgan o'zgarishlar

Konstitutsiyaning 107-moddasi avvalgi tahririda sudlarning vakolat muddati ko'rsatib o'tilgan edi. Mazkur vakolat muddati 2017 yil 12 aprelda qabul qilingan qonun bilan "Sudlar to'g'risida"gi Qonunga kiritilgan 631-moddada mustahkamlab qo'yildi.

2017 йил 31 майдаги қонун билан давлат ҳокимияти тизимида Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суднинг ўрни ва ролини кучайтиришга қаратилган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси 108 ва 109-моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

2019 yil 5 mart kuni qabul qilingan "Hukumatni shakl lantirish tartibi demokratla shtirilishi va uning mas'uliy ati kuchavtirilishi munosab ati bilan O'zbekiston Respu blikasining avrim qonun hu jjatlariga o'zgartish va qo's himchalar kiritish to'g'risid a"gi O'zbekiston Respublik asining Qonuni bilan Konst itutsivaga muhim o'zgartis h va qo'shimchalar kiritildi

2019 yil 4 sentabr kuni Konstitutsiyaning 117-moddasiga kiritilgan o'z gartish va qo'shimchala rga binoan og'ir va o'fa og'ir jinoyatlar sodir etg anligi uchun sudning hu kmii bilan ozodlikdan m ahrum etish joylarida sa qlanayotgan shaxslar sa vlovda ishtirok etmaydi

Sud-huquq tizimidagi o'zgarishlar

1. Sudyalarning birinchi marta besh yillik muddatga, navbatdagi o'n yillik muddatga va sudyalik lavozimida bo'lishning muddatsiz davriga belgilangan tartibda tavinlanadi yoki saylanadi. Sudyalarning bunday vakolat muddatiga tavinlanishi yoki saylanishi sudyalarning mustaqilligining yanada kuchayishiga xizmat qiladi.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi konstitutsiyaviy sudlov ishlarini yuritish amaliyotini umumlashtirish natijalari yuzasidan har yili O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalariga va O'zbekiston Respublikasi Prezidentiga mamlakatdagi konstitutsiyaviy qonuniylikning holati to'g'risida axborot taqdim etadi.
3. Vazirlar Mahkamasining a'zolariga nomzod Bosh vazir tomonidan Oliy Majlis Qonunchilik palatasiga ko'rib chiqish va ma'qullash uchun taqdim etiladi. Nomzod ma'qullangach O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan tasdiqlanadi. Ushbu o'zgartirish parlament oldida faqatgina Bosh vazirning emas, balki hukumat har bir a'zosining mas'uliyatini kuchaytirishga, qonunlar ijrosini mas'uliyat bilan ta'minlanishiga xizmat qiladi.
4. Ijtimoiy xavfi katta bo'lmagan va uncha og'ir bo'lmagan jinoyatlarni sodir etganligi uchun sudning hukmi bilan ozodlikdan mahrum etish joylarida saqlanayotgan shaxslar saylovda ishtirok eta oladilar.
5. Ma'muriy organlar tomonidan jismoniy va yuridik shaxslarga davlat xizmatlarining ko'rsatilishi munosabati bilan ular o'rtasida vujudga keladigan ommaviy-huquqiy nizolarni hal qilishga qaratilgan yangi ixtisoslashgan sudlar – ma'muriy sudlar tuzildi. Shu munosabat bilan 203 ta tuman (shahar) ma'muriy sudlari negizida viloyat markazlarida 14 ta tumanlararo ma'muriy sudlarni tashkil etildi.

Xulosa

Harakatlar strategiyasidagi g'oyalar O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining normalaridan olingan. O'z navbatida undagi yangi g'oyalar asosida Konstitutsiyaning o'zi ham takomillashtirilmoqda. Bugun O'zbekiston mazkur ikki hujjatning o'zaro aloqasi tufayli siyosiy, huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ma'anaviy taraqqiyotga erishmoqda.

Konstitutsiya va qonun ustuvorligi g'oyasini fuqarolarimizning ongi va qalbida chuqur o'rin egallashi, farzandlarimizga bolalikdan "Kelajak qonunga rioya qilishdan boshlanadi" degan g'oyani singdirishimiz zarur.

12-SEMINAR. O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING XALQARO REYTING VA INDEKSLARDAGI O‘RNI VA NUFUZINING ORTIB BORISHI (4 SOAT).

Reja

1. Xalqaro reyting va indekslar tushunchasi.
2. O‘zbekistonning xalqaro reyting va indekslardagi o‘rnini.
3. O‘zbekistonning xalqaro reyting va indekslardagi o‘rnini oshirish chora tadbirlarining ishlab chiqilishi.
4. O‘zbekistonning xalqaro reyting va indekslarda O‘zbekiston mavqeining ortib borishi.

Seminar mashg‘ulotining loyihasi.

Mashg‘ulotning maqsadi va vazifalari: ..Talabalarni xalqaro reyting va indekslar tushunchasi bilan tanishtirish, xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo‘yicha respublika kengashi tashkil etilganligi va uning asosiy vazifasi ustuvor bo‘lgan xalqaro reyting va indekslarda O‘zbekiston o‘rnini quyidagilar orqali yaxshilashdan iborat ekanligi haqida ma’lumotni yoritish .

Mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy-huquqiy taraqqiyot darajasini tizimli tahlil qilib borish, turli sohalarda amalga oshirilayotgan tub o‘zgarishlarni hisobga olish, shuningdek mazkur yo‘nalishdagi ishlarning samaradorligiga to‘siq bo‘layotgan muammolarni bartaraf etish;

davlat hokimiyati va boshqaruvi tizimini takomillashtirish, jamiyatni demokratlashtirish, ilg‘or xalqaro tajribaga asoslangan davlat va jamiyat qurilishi sohasidagi islohotlarni amalga oshirish bo‘yicha tashabbuslarni ilgari surish;

davlat va jamiyat hayotining turli jabhalarini tartibga solishga qaratilgan NHH va ularning loyihalarini mamlakatimizning o‘rniga ta’siri nuqtayi nazaridan kompleks baholab borish kabi vazifalar qo‘yilganligiga e’tibor berish.

Mashg‘ulot usullari: “Pinbord texnikasi ” , “FSMU”, “Xulosa”.

Mashg‘ulot instrumenti: A4 formatdagi qog‘oz, rangli ruchka va markerlar, A3 formatdagi tasvir tushirilgan ilova, jadval.

Mashg‘ulotdan kutilayotgan natija: Qo‘llanilayotgan usullar orqali tafakkur jarayonini rivojlantirishga oid bilim, ko‘nikma, malakalar-talaba faoliyatida namoyon bo‘ladi. Izlanish natijalari o‘qituvchi va talabani ijodkorlikka, yangilik olishga ilhomlantiradi

Seminar mashg'ulotini o'tkazish tartibi: mashg'ulot 3 ta bosqichda o'tkaziladi.

“Pinbord” usuli

Inglizchadan pin- maxkamlash, vord-yozuv taxtasi)munozara usullari yoki suxbatni amaliy usul bilan moslashdan iborat.Muammoni hal qilishga oid fikrlarni tizimlashtirish va guruxlashni amalga oshirishga jamoa tarzida yagona yoki aksincha qarama-qarshi pozitsiyani shakllantirishga imkon beradi.

O'qituvchi taklif etilgan muammo bo'yicha o'z nuqtai nazarini bayon qilini so'raydi.To'g'ridan to'g'ri yoki aqliy hujamning boshlanishini tashkil qiladi.

Fikrlarni taklif qiladilar,muhokama qiladilar,baxolaydilar va eng optimal (samarali) fikrni tanlaydilar.Ular tayanch qisqa xulosaviy fikrlarini aloxida qog'ozlarga yozadilar va doskada maxkamlaydilar.

Guruh vakillari doskaga chiqadilar va maslahatlashgan holda:
1.Yaqqol xato yoki takrorlanayotgan fikrlarni olib tashlaydilar;
2. Bahsli bo'lgan fikrlarni oydinlashtiradilar;

3. Fikrlarni tizimlashtirish mumkin bo‘lgan belgilarni aniqlaydilar;
4. Shu belgilar asosida doskaga barcha fikrlarni (qog‘oz va varaqlarga) guruhlarga ajratadilar;
5. Ularning o‘zaro munosabatlarini chiziqlar yoki boshqa belgilar yordamida ko‘rsatadilar: jamoaning yagona yoki qarama-qarshi pozitsiyalari ishlab chiqiladi.

2-ilova

“FSMU” usuli

(F)-Fikringizni bayon eting.
(S)-Fikringizni bayoniga biror sabab ko‘rsating.
(M)-Ko‘rsatilgan sababni tushuntiruvchi misol keltiring.
(U)-Fikringizni umumlashtiring.

Ushbu usul tinglovchilarning o‘z fikrini himoya qilishga, erkin fikrlash va o‘z fikriga boshqalarni ishontirishga, oshkora bahslashishga, egallagan bilimlarni taxlil qilishga, ularni qay darajada egallaganini baholashga hamda tinglovchilarni bahslashish madaniyatiga o‘rgatadi.

O‘zbekistonning xalqaro reyting va indekslarda O‘zbekiston mavqeining ortib borishi.

M	Ko‘rsatilgan sababni tushuntiruvchi misol keltiring.
F	Fikringizni bayon eting.
S	Fikringiz bayoniga biror sabab ko‘rsating.
U	Fikringizni umumlashtiring.

“Xulosa”jadvali

xa	Savollar	yo‘q
+	Xalq bilan samarali muloqot mexanizmlari Harakatlar strategiyasining bandida o‘z aksini topganmi?	
	Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi jamoatchilik nazorati samaradorligining muhim sharti ekanini e’tirof etasizmi?	
+	“O‘zbekiston Respublikasi xalqaro reytinglarda” portali ishga tushdimi?	
	Kengashning ishchi organlari OTM vazirligimi?	+
+	Xalqaro reyting va indekslar bilan ishlash bo‘yicha respublika Kengashi tashkil etildimi?	
+	“O‘zbekiston Respublikasining Xalqaro reyting va indekslardagi o‘rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy qilish to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni” qabul qilinganmi?	
	O‘zbekiston”Ochiq ma’lumotlarni kuzatish” xalqaro indeksida 1-o‘rinni egalladi	+
	AQSh davlat departamenti tomonidan O‘zbekiston diniy erkinlik sohasidagi” maxsus kuzatuvdagi davlatlar” ro‘yxatida qoldirildi.	+

Asosiy va qo‘shimcha o‘quv adabiyotlar:

Rahbariy adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma’nfatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiligiga bag‘ishlangan tantanali marosimidagi ma’ruzasi. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
5. Mirziyoyev Sh.M. “Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari dadil qadam qo‘ymoqdamiz”. O‘zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining yigirma yetti yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 01.09. 2018 yil.
6. Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2020 yil 25 yanvar.
7. Karimov I.A. O‘zbekiston: milliy istiqloq, iqtisod, siyosat, mafkura. T. 1. - Toshkent: O‘zbekiston, 1996.
8. Karimov I.A. Tinchlik va xavfsizligimiz o‘z kuch-qudratimizga, hamjihatligimiz va qat’iy irodamizga bog‘liq. T. 12. - Toshkent: O‘zbekiston, 2004.
9. Karimov I.A. Inson, uning huquq va erkinliklari - oliy qadriyat. T. 14. - Toshkent: O‘zbekiston, 2006.
10. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat-yengilmas kuch. -Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
11. Karimov I.A. Demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish-mamlakatimiz taraqqiyotining asosiy mezonidir. T.19. – Toshkent: O‘zbekiston, 2011.
12. Karimov I.A. O‘zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: O‘zbekiston, 2011.
13. Karimov I.A. Tarixiy xotira va inson omili – buyuk kelajagimiz garovidir. Xalq so‘zi. 2012, 10 may.
14. Karimov I.A. Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo‘lida xizmat qilish – eng oliy saodatdir. - Toshkent: O‘zbekiston, 2015.

Asosiy adabiyotlar

15. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni. 2017 yil 7 fevral

16. Jo‘rayev N. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. To‘ldirilgan, qayta nashr. G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent, 2013.

17. Mustaqil O‘zbekiston tarixining dastlabki saxifalari. - Toshkent, 2000.

18. Erkayev A. O‘zbekiston yo‘li. - Toshkent: Ma‘naviyat, 2011.

19. Mustaqillik: Izohli ilmiy-ommabop lug‘at // M.Abdullayev va boshqalar: to‘ldirilgan uchinchi nashr. - Toshkent: Sharq, 2006.

20. 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2017.

21. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. Mas‘ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013.

22. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор: М.А.Рахимов. - Тошкент: Адабиёт учкунлари, 2018.

Qo‘shimcha adabiyotlar

23. Islomov Z.M. O‘zbekiston modernizatsiyalash va demokratik taraqqiyot sari. - Toshkent: O‘zbekiston, 2005.

24. Levitin L. O‘zbekiston tub burilish pallasida. - Toshkent: O‘zbekiston, 2005.

25. Usmonov Q. O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. –Toshkent: Moliya, 2003.

26. O‘zbekiston mustaqillik yillarida. - Toshkent: O‘zbekiston, 1996.

27. O‘zbekiston tarixi. R.H.Murtazayevaning umumiy tahriri ostida. – Toshkent, 2005.

28. O‘zbekiston xalqining dini, madaniyati va urf-odatları: tarix va hozirgi holat. - Toshkent: TIU, 2011.

29. O‘zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag‘rikenglik: tarixiy tajriba va hozirgi zamon. Mas‘ul muharrir R.H.Murtazayeva. - Toshkent: Mumtoz so‘z, 2010.

30. O‘zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas‘ul muharrirlar: R.Abdullayev, Q.Rajabov, M.Rahimov. - Toshkent: O‘zbekiston, 2019.

31. Murtazayeva R.H. O‘zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so‘z, 2019.

32. Yunusova X. O‘zbekistonda millatlararo munosabatlar va ma‘naviy jarayonlar (XX asr 80-yillari misolida). - Toshkent: Abu matbuot-konsalt, 2009.

33. Bobojonova D. O‘zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar (70- 80 yillar misolida). Qo‘llanma. – Toshkent: Sharq, 1999.

34. Qoraqalpog‘iston tarixi (1917-1994 yu.). - Nukus, 1995.
35. Интерактивные методы обучения истории Узбекистана. Методическое пособие. И.Шамсиева, Л.Махмутходжаева, Ф.Усарова. – Ташкент, Инновацион ривожланиш, 2019.
36. O‘zbekiston tarixi fanidan ma’ruzalar texnologik xaritalari. S.Mahkamov, A.Odilov. -Toshkent.: Fan va texnologiya, 2012.
37. Pedagogik texnologiya asoslari. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
38. Malaka oshirish jarayonlarida o‘qituvchilarning pedagogik tafakkurlarini rivojlantirish. Mahkamov U.I., Z.M.Mamatqulova.-Toshkent: Fan va texnologiya.2017.
39. Xoliqova R.E. O‘zbekiston tarixi. O‘quv qo‘llanma. –T., 2020 .
40. Ta’limda innovatsion texnologiyalar (ta’lim muassasalari pedagog-o‘qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar).Ishmuxamedov R.Abduqodirov A.Pardaev A.Toshkent. Iste’dod.2008.

MUNDARIJA

Kirish.....	3
1-seminar. Mustaqillikka erishish arafasida O‘zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar.....	5
2-seminar. Mustaqil O‘zbekiston respublikasining tashkil topishi va uning tarixiy ahamiyati.....	16
3-seminar. O‘zbekistonning o‘ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo‘li	20
4- seminar. O‘zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar.	11
5- seminar. Iqtisodiy islohotlar, xususiy mulkchilikning shakllanishi. O‘zbekistonda bozor munosabatlarining rivojlanishi.....	46
6-seminar. O‘zbekiston respublikasidagi ijtimoiy o‘zgarishlar.....	49
7-seminar. Mustaqillik yillarida O‘zbekistondagi ma’naviy va madaniy taraqqiyot.....	52
8- seminar. O‘zbekiston respublikasida ta’lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar.....	74
9-seminar. Mustaqillik yillarida Qoraqalpog‘iston Respublikasi.....	85
10-seminar. O‘zbekiston va jahon hamjamiyati.....	96
11-seminar. Yangilanayotgan O‘zbekiston: milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari.....	99
12-seminar. O‘zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o‘rni va nufuzini ortib borishi.....	117
Adabiyotlar.....	121